

ADIYAMAN
SİVİL TOPLUMU
ANLATIYOR

Avrupa
Birliği **sivil
düşün**

Kitabın Adı

Adıyaman Sivil Toplumu Anlatıyor

Yayın Tarihi

Haziran 2024

Fikir ve Koordinasyon Ekibi

Asuman Şahin, Gülfer Kırbaş, Hamit Levent Evcı

Kitabı Yayına Hazırlayan

Gülfer Kırbaş

Editör

Taner Malkoç

Tasarım

Çağrı Öner, İrem Demircan

Yazarlar

Asuman Şahin

Berivan Büyükşahin

Birhat Avcı

Gülfer Kırbaş

Gültekin ÇELİK

Hamit Levent Evcı

İbrahim Halil Aydın

Uzm. Adli Psk. İlayda Ulaş

Merve Ayşe Köseoğlu

Murat İşeri

Nurhak Geçer

Özge Çelebi

Bu kitap Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı kapsamında Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır. İçeriğin sorumluluğu tamamıyla Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Grubu'na aittir ve AB'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

ADİYAMAN

SİVİL TOPLUMU

ANLATIYOR

YAYINA HAZIRLAYANIN NOTU

Gülfer Kırbaş

Bu kitap, 6 Şubat depremlerinin ardından gönüllü ve profesyonel olarak çalışmış/çalışan sivil toplum kuruluşu ekiplerinin yer aldığı 'Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Grubunun' verdiği ilhamla hazırlandı. Çeşitli alanlarda büyük emek vermiş arkadaşlarımız deneyimlerini ve gözlemlerini hafıza oluşturmak amacıyla okuyucuyla paylaşmak üzere yazıya döktü.

Kitabın ortaya çıkmasını sağlayan Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Grubu deneyimimizi en iyi şekilde aktarabilmek için çeşitli açılardan değerlendirme ve aktarımlar yapmaya çalıştık. Grupla ilgili birkaç yazı okuyacak, pek çok yazıda da grubun etkisine şahit olacaksınız.

Adıyaman'da uygulanan afet müdahale örneklerini kadın, çocuk, lojistik, insani yardım, psikoloji, gönüllüler, çalışanlar gibi konular üzerinden değerlendiren yazılarla, çok geniş bir perspektiften süreci okuma şansı bulacaksınız. Bu sırada bütün bu deneyimleri gerçekleştirme motivasyon ve mücadelesinin hikayelerini duyacaksınız.

Depremi bir afet olarak etkilerini değerlendirirken sosyo-ekonomik arkaplanını okumanın önemine inanıyoruz. Adıyaman özelinde bu arkaplanı anlatan,

deprem sonrası afet müdahale ve yeniden inşa uygulamalarını, insani yardım süreçlerini değerlendiren yazılara yer verdik.

Türkiye'de önceki afetlerden deneyim aktarımına ulaşmak ne yazık ki pek mümkün değil. Bizler yaşadıklarımızı, gördüklerimizi aktarmanın olası yeni afetlere karşı sivil toplumun ve insani yardım örgütlerinin gelişmesinde etkili olacağına inanıyoruz. Bu etkiyi en çok da yerelleşmeyi güçlendirerek yapabileceğimize inanıyoruz. Bu kitapta özellikle bu yerleşme pratiklerini görme şansınız olacak.

Bu kitabı sınırlı imkanlarla bir hafıza çalışması örneği olarak hazırladık. Sınırlı imkanlarla diyorum çünkü alanda çalışan birinin yazmaya zaman ayırması hiç kolay değil ve aktarılacak daha nice deneyim var. Bu kitabın alandaki herkese ilham vermesini, eşsiz onca deneyimi aktarmanın yollarını bulmaya teşvik etmesini umuyoruz.

Okurken göreceksiniz ki her şeye rağmen çok emek, çok dayanışma, çok umut var. Hep beraber bu dayanışma ve umudun etrafında buluşarak, en zor şartlarda başka bir dünyanın mümkün olduğunu gösteren deneyimleri genişleterek büyüteceğimize inanıyoruz.

İÇİNDEKİLER

1

ÖRGÜTLÜLÜK - GÖNÜLLÜLÜK

Deprem Sonrası Yerel ve Esnek Bir Örgütlenme Modeli: Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Grubu

14

İNSANİ YARDIM

Baştan Sona İnatla, Umutla, Emekle...

20

KADIN

Adıyaman'da Feminist Afet Müdahalesi Örneği

27

KADIN

Deprem Sahasında Kadın Dayanışma Pratikleri: Gökyüzü Şutlayıcıları Futbol Takımı

33

ÇOCUK

Sosyal Sirk

44

İNSANİ YARDIM

Afet Lojistiği Bağlamında Adıyaman: Hayata Destek Derneği'nin Deneyimleri

51

KENT

Sizinkisi K Kaç? - Konteyner Kentler Gerçekten Kent mi? Kent Neydi?

57

KENT

Kent ve Ekoloji Bağlamında 6 Şubat Depremi ve Adıyaman Gerçeği

65

ÖRGÜTLÜLÜK - GÖNÜLLÜLÜK

Biz Şimdi Örgüt müyüz?

71

ÖRGÜTLÜLÜK - GÖNÜLLÜLÜK

Afet Gönüllülüğü ve Gençlik Çalışması Yaklaşımı

79

İNSANİ YARDIM

Afet Müdahalesinde Yerele Duyarlı Proje Yönetimi ve Afet Hazırlığında Kolektif Bir Sivil Toplum İhtiyacı Üzerine

89

ÖRGÜTLÜLÜK - GÖNÜLLÜLÜK

Bizim Büyük Çaresizliğimiz Büyük Dayanışmamıza Dönüşürken

94

Yazar Özgeçmişleri

DEPREM SONRASI YEREL VE ESNEK BİR ÖRGÜTLENME MODELİ:

ADİYAMAN SİVİL TOPLUM DAYANIŞMA GRUBU¹

Hamit Levent Evcı

Asuman Şahin

1 Hamit Levent Evcı ve Asuman Şahin, başka bir deyişle bu bölümün yazarları olarak sizlere bir not bırakmak istiyoruz. İkimiz aylarca Adıyaman'daki temel sorunlar, sivil toplum, örgütlülük ve üretimler üzerine birlikte ve de çok yakın çalıştık. Bu yazıda yazan her bir kelime ve cümle üzerine defalarca konuştuk. O kadar çok konuştuk ve o kadar fazla birlikte çalıştık ki, bazı zamanlarda söylediklerimizin ilk başta hangimizden çıktığını bile unuttuk, hatta bununla yaşamaya başladık. Dolayısıyla bu yazıya da önce dört farklı yazı olarak başladık, sonra baktık ki, yine karışmış zihinlerimiz birbirine. Bir yazıya düşürelim dedik, ama başka yazdığımız yazılarda da birçok benzerlik, zıtlık -adı ne olursa olsun, tamamlayıcılık- yakaladık. Son olarak, yazı bu hale geldi. Ama dönüp yazıyı bir kez daha okuduğumuzda, çok da şaşırmayacağımız üzere hangi bölümü hangimizin yazdığı konusunda da kafamız iyice karıştı, unuttuk ve çok da dert etmiyoruz. Dolayısıyla bu yazı, tam anlamıyla birlikte yazdığımız bir yazı oldu. Umarız sizin de kafanız karışır ve bu kavramlar üzerine bu kolektif tartışmaya katılırsınız.

Örgütlenme modeli üzerine konuşacağımız zamana gelmiş olduğumuza inanmak zor. Bizler aylardır deprem bölgesinde, hergün yeni bir sorunun peşinden giderken, bütün bu deneyimleri nasıl kayıt altına alacağımız üzerine de çok fazla düşündük. Bu kitap ile birçok deneyimi, birçok uzmanın kaleminden kayda almamız oldukça heyecan verici. Bu yazıda, deprem öncesinde ve sonrasında Adıyaman sivil toplumu ve örgütlenme halleri üzerine tartışmalar yürütmeye çalışacağız. Sonrasında ise, esnek bir örgütlenme modeli olarak Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Grubundan (ASTD), grubun nasıl örgütlendiğinden ve neler yaptığından bahsedeceğiz. Yazıya başlarken, örgütlenme modeli ve önemini daha rahat anlatabilmek için bazı kavramlar üzerinde durmak isteriz: *sivil toplum, örgütlenme ve yerel.*

Yıllardır sivil toplum alanında çalışanlar olarak, sivil toplum kavramı üzerine çokça kafa yorma şansımız oldu. Sivil toplumla ilgili sayısızca anlatı arasından, iki tanesini "*sivil toplum nedir?*" sorusuna yanıt ararken öne çıkarmak isteriz. Birincisi, "*sivil toplum devletin ve piyasanın yönlendirmesi dışında kalan alandır*"; ikincisi ise, Michael Edwards'ın da sivil toplumun özellikleri dediği "*sivil toplum örgütlü toplumdur, iyi toplumdur ve kamusal alandır.*" tanımıdır. Bütün bu kavramların üzerine düşününce de zihnimiz otomatik olarak Adıyaman Sivil Toplumuna dair bir "ideal" tanım yapıyor: "*herkes² için iyi olanı isteyen, örgütlü ve kapasitesi yüksek sivil toplum örgütlerine/hareketliliğine sahip olan ve insanların fikirlerini rahatlıkla ifade edebildiği kamusal alanlar*". Bu tanımlar üzerine de şu soruyu sormadan

edemiyoruz: "Deprem öncesinde (ve de hâlâ) Adıyaman Sivil Toplumuna baktığımızda yukarıdaki ideal tanımla, alanda/sahada deneyimlenen sivil toplum arasında bir boşluk var mıydı?" Bu soruya, sivil toplum alanında çalışan uzmanlarla bir araya geldiğimiz buluşmalarda yanıtlar bulmaya çalıştık, halen de üzerine çokça tartışıyoruz. Hepimizin farklı bir yanıtı, yorumu oluyor. Ama galiba birçoğumuzun en yakın olduğu yorum, depremden önce Adıyaman'da çok az sayıda sivil toplum aktörünün³ yukarıdaki tanımlarla paralel sayılabilecek çalışmalar yaptığı, ancak bütüncül bir örgütlülük hali olmadığıdır. Ancak deprem sonrasında, Adıyaman'da sivil toplum bağlamında değişimler yaşandı ve Adıyaman Sivil Toplumunu büyüdü, Adıyaman'da sivil toplum fikri güçlenmeye başladı, yerelde yeni sivil toplum örgütleri kuruldu; bölgesel, ulusal, uluslararası birçok sivil toplum örgütü (insani yardım örgütleri, hizmettemellisivil toplum örgütleri ve hak temelli çalışan sivil toplum örgütleri) Adıyaman'da çalışmaya başladı. Adıyaman için sivil toplum alanında 6 Şubat depremlerinden sonra "yukarıda çizdiğimiz çerçevesiyle" çok daha fazla örgütlülük hali oldu. Hatta bunun üzerine, belirli hak alanlarında çalışan sivil toplum örgütlerinin, başta dayanışma olmak üzere aynı amaçlarla bir araya gelmeleriyle, sivil toplum örgütlerinin içerisinde olduğu kolektif yapıların da ortaya çıkmaya başladığını görebiliyoruz. Bütün bu çabalar, Adıyaman Sivil Toplumunu üzerine daha çok söz söylemek gerekliliğini ortaya koyuyor ki, bu Adıyaman'da daha iyi ve demokratik bir yaşamı inşa etmek için çok büyük bir umuda da işaret ediyor.

2 Buradaki herkes "dili, dini, ırkı, cinsiyet kimliği, inancı vd."; buradaki herkes "tüm canlılar" olarak iki farklı anlama gelecek şekilde de kullanılmıştır.

3 Depremden önce sendikalar, Baro gibi bazı meslek örgütleri, çok az sayıda insani yardım örgütü, çeşitli memleket örgütleri Adıyaman'da çalışıyordu.

Bir önceki paragrafta sivil toplum ve örgütlenme üzerine düşünürken, sürekli olarak "Adıyaman" vurgusunu yapmaya çalıştık. Çünkü bu paragrafta odaklanacağımız bir diğer kavram olan "yerel", bizim deneyimimizde Adıyaman'ın kendisiydi. Bugüne kadar, Türkiye sivil toplumunda belki de hiçbir anlatıya dahil olmayan, sadece dahil olduğu projelerde "proje şehirlerinden biri" olarak kendine yer bulan Adıyaman (ve de Adıyaman Sivil Toplumunu) deprem sonrasında yepyeni örgütlenme modelleri ile var oluyor ve bu modeller yaygınlaşıyor. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi, Adıyaman'da sivil toplum alanında çalışan/gönüllü olan kişiler, başka bir deyişle aktif yurttaşlar olarak yeni dernekler kurduk; ama bir yandan da var olan yerel derneklerin daha da güçlenmesine katkı sağladık ve özellikle hak temelli çalışan yerel sivil toplum aktörleri arasında dayanışma/koordinasyon grupları olarak da örgütlendik. Bu örgütlülük halini şu şekilde açıklamak mümkün: başka bir yapının (Adıyaman dışındaki "sivil toplum hareketliliğinin, kamunun, Birleşmiş Milletlerin veya özel sektörün) gelip bizleri örgütlediği değil,⁴ kendi başımıza "ihtiyaçlarımızı fark ederek" ve bu ihtiyaçlara "kendi kaynaklarımızla çözüm ararken" deneyimlediğimiz birçok örgütlülük hali. Bu örgütlülük hallerinden en kapsamlı olanı ise, **Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Grubu**. Adıyaman'da depremin üçüncü haftasında kurulan bu yapı esnek, ihtiyaç temelli, kapsayıcı, yarı yapılandırılmış bir iletişim ve koordinasyon modelidir. Ve bu model bugün halen dayanışmaya ve STÖ'lerin hayatını kolaylaştırmaya devam ediyor. Şu an okuduğunuz kitap da tam olarak bu dayanışmanın üretimlerinden biri olarak karşınızda duruyor.

ADİYAMAN SİVİL TOPLUM DAYANIŞMA GRUBU NEYDİ?

Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Grubu'nu anlatırken, öncelikle yerelin, yani Adıyaman'ın yalnızlığını ve yok sayılmasını anlatmadan yola çıkmak açıkçası biraz yetersiz kalacaktır. Adıyaman geçmişte pek çok kriz yaşamış olsa da bu krizler çok büyük

gündem olmamış, bu krizlerden ne kadar etkilendiğini kendisi dahil kimsenin bilmediği bir şehir. Depremin ilk zamanlarında da böyle oldu: Adıyaman'daki büyük yıkım fark edilmedi ve bu fark edilmeme hali, yalnızlık ve hatta terk edilmişlik hissi, depremden sonraki aylarda biraz olsun değişse de bu değişim Adıyaman'ın yaralarını sarmaya yetmedi.

Adıyaman üç tarafı dağlar, bir tarafı da Fırat'la çevrili, kapalı bir coğrafya. Bir diğer yandan, Adıyaman'ı nasıl ve nereden biliyorsunuz diye birine sorduğumuzda, akla gelen "birkaç şey" var. Nemrut Dağı var mesela, çok önemli bir tarihi miras. Ama Nemrut'u görmeye gelenler bile gününbirlik turlarla Adıyaman'a hiç uğramadan civar şehirlerden Nemrut'a gelirler ve genellikle konaklamadan dönerler. Aslında Nemrut kadar değerli diğer yerlerini görmezler, olabildiğince hızlı bir şekilde de ayrılırlar.⁵

Bu yazı, eğer Asuman'ın yazdığı kişisel bir deneyim yazısı olsaydı, Asuman bu coğrafya ile ilgili rahatlıkla şöyle derdi: *ilk geldiğimde önce yemyeşil doğasına vuruldum Adıyaman'ın. Ben "vay be ne kadar yeşil bir yer, ne verimli" dedikçe, Adıyamanlılar (Levent de buna dahil) "aslında bizim coğrafya sarıdır" derdi, "ne yeşili, sen biraz bekle, sararacak" derdi. Öyle verimli bir alan ki, hızlıca sarardı, bu defa ben sarısına tutuldum. Aslında insanlar ne yeşilini ne sarısını fark ediyordu bu toprakların, yeşermesi sararmasından önceki evre, sararması ise kuraklığın referanslı olan kısmıydı. Ama dışardan gören bir göz için yeşili de sarısı da ayrı güzeldi.*

Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Grubu, işte bu anlattıklarımızdan ortaya çıktı. Adıyaman'ın yalnızlığı, yok sayılması, gelenin çok durmamasından ortaya çıktı. Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Grubu, deprem sonrasında depremin etkisini azaltmak için canla başla çalışan insanların/kurumların yalnızlığından doğdu: *hiçbir şey yapamasak da birbirimize iyi geliriz diyenlerin çabasıyla. "Biz aslında buradayız ve olan bitenin farkındayız, bu şehrin kaderine kafa tutacağız"* diyen sivil toplum aktörlerinin iletişim ve koordinasyonun önemini fark etmesiyle kuruldu.

4 Adıyaman'da bu örgütlenmeler kurulamadı; gecikti, katılımcı, kapsayıcı ve erişilebilir değildi ve ve yazıya ekleyemediğimiz daha bir sürü sebeple ihtiyaçları karşılamadı.

5 Nemrut Dağı dışında akıllara gelenleri burada sıralamak yerine, sizleri de yazıya davet ederek soralım: Depremden önce ve depremden sonra olarak düşünebilirsiniz, "Adıyaman denince aklınıza ne geliyor?"

NASIL BAŞLADI?

Depremi üçüncü gününde, Adıyaman'ın girişinde Çimentocular Sitesinde açılan bir insani yardım deposunda başlıyor hikaye. Adıyaman'daki yıkımın büyüklüğünün hem kamu hem medya hem de STK'lar nezdinde henüz fark edilmediği zamanlarda bir şekilde yolu Adıyaman'a düşmüş az sayıda STK, gönüllü ve harekete geçen yerel halk da kendini fazlasıyla yalnız ve kaybolmuş hissediyordu. Adıyaman'a gelenlerin yolunun kesiştiği yerlerden biri de "bu insani yardım deposu" idi. Depremi üçüncü günü hızlıca kurulan, 100'lerce gencin sistematik bir şekilde insani yardım malzemelerini düzenledikleri, paketledikleri ve dağıtımı hazır hale getirdikleri bu deponun tek işlevi bunlar değildi. Burası aynı zamanda "bir buluşma mekanına" dönüştü. Adıyaman'da çalışan, Adıyaman'da çalışmaya başlamak isteyen, Adıyaman'a da bir gelip ihtiyaç analizi yapmak isteyen, Adıyaman'a öylesine gelen ama depoya uğradıktan sonra Adıyaman'da çalışmaya başlayan birçok sivil toplum örgütü temsilcisinin de uğrak yerine dönüştü. Bu uğrak yer, birliktelik duygusu ve iletişimin varlığının da güçlü hissedildiği bir yer oldu aynı zamanda. Depremi üçüncü haftasında da bu hisler, bir eyleme dönüştü. Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Grubu ilk toplantısını depremin birinci ayının sonunda gerçekleştirdi. İlk toplantıda sadece sivil toplum örgütleri değil, Birleşmiş Milletler Ajanslarından da temsilciler vardı. Adıyaman'da bu kadar geniş katılımı gerçekleştiren ve sivil toplumun dahil olduğu ilk geniş toplantıydı demek de yanlış olmayacaktır.

Biz aslında buradayız ve olan bitenin farkındayız, bu şehrin kaderine kafa tutacağız.

Ve bu hikaye, Adıyaman'ın yeşili, sarısı ve verimiyle çok benzer bir dönüşümden beslenerek örülmeye devam etti. Evet, Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Grubu, bir ihtiyaçtan doğdu. Koordinasyona, bilgiye, dayanışmaya, eşit ilişkiler temelinde çalışmaya ve her şeyden önemlisi kolektif mücadele gibi birçok ihtiyaçtan doğdu. İşte bütün bu sebeplerle, Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma grubu kendine has bir iletişim ve örgütlenme modeli olarak üzerine konuşulmayı ve düşünülmeyi hak ediyor.

NASIL TOPLANDI BU DAYANIŞMA GRUBU?

Bu soru için aklımıza üç tane cevap geliyor: *ortak dert, ortak arayış, eşitlik hissetme*. Bu kurumların hepsinin onlarca derdi vardı, onlarca işi, onlarca duygusu ve biraz kaynağı. Hangi düzeyde kurum olursa olsun, mutlaka bir şeyi eksikti. Kiminin bütçesi çok kısıtlıydı, hatta yoktu, kimi getirdiği kaynağı ulaştıracak doğru alan arıyordu, kimi kendi barınma sorununu çözmeye çalışıyor, kimi ekibine insan arıyor, kimi ya karşısına çıkan kamu prosedürlerini ya da kendi iç prosedürlerini çözmeye çalışıyordu. Acaba bu kadar farklı ama aynı zamanda bu kadar keşilebilecek ortak dertlerin üzerine yatacağımız bir çimenlik yok muydu? İşte o çimenlik, Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Grubuydu. İlk toplantıdan çıktığımızda, STÖ temsilcileri birbirlerine bu buluşmanın ne kadar iyi geldiğini, ne kadar önemli olduğunu ve devam etmesi ile ilgili arzularını birbirleriyle paylaştılar. Toplantılar devam etti. Bir hafta daha Birleşmiş Milletler ve Kamu Kurumlarının Temsilcileri katıldı ama sonrasında sadece sivil toplum kuruluşlarının katılım sağladığı bir alana dönüştü.

GRUP TOPLANDIKTAN SONRA NASIL DEVAM ETTİ VE BİZİM BİRBİRİMİZE DAHA ÇOK TUTUNMAMIZIN SEBEBİ NEYDİ?

İlk olarak aklımıza "birtakım ihtiyaçlarımızın karşılanmadığına dair ortak duygumuz olduğu" cevabı geliyor. Neden? Çünkü sivil toplum örgütleri hem

kamu koordinasyonunda hem Birleşmiş Milletler Koordinasyonunda bulunuyordu.. Bu toplantılarda eşit ilişki olmaması, toplantıların katılımcı olmaması, kurumların sorunları yeterince konuşabileceği alan olmaması gibi birçok eleştiriden kaynaklı, sivil toplum örgütlerinin ve temsilcilerinin bu ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri güvenli bir alana ihtiyaçları vardı. Bu alan Dayanışma Grubu oldu. Bir yandan bu alanda kişiler kendi ana dillerinde, birbirlerine dertlerini anlatırken 'anlaşıldıklarını' hissediyorlardı. İşte o yüzden Dayanışma Grubu'na ve birbirimize tutunurken hep şunu düşündük: "Hiçbir şey yapmasak da en azından birbirimize iyi geliriz." Şimdi dönüp düşününce, en iyi yaptığımız şey de sanırım bu oldu; bütün zorluklara rağmen birbirimizin her koşulda yanında olmak, birbirimizi desteklemek ve mücadeleyi/müdahaleyi birlikte büyütme...

Bu kişilerin söyledikleri bu grubun içinde anlaşılıyordu, herkes aynı oranda kulaklarını kabartmış onları dinliyordu, deneyimlerine eşit oranda değer veriliyordu, aynı dili konuşuyorlardı ve aynı eşitlik düzleminden dayanışmayı hissediyorlardı. Aynı zamanda burada belirtmek istediğimiz önemli bir nokta daha var. Sivil toplum ve insani yardım kuruluşlarının farklılaşan dilini (kimsenin birbirini anlamadığı pek çok terim, kısaltma vb.) herkes için anlaşılır hale getirmek de bu grubun içinde mümkün oldu. Böylece iki alanın araçlarını uygun biçimlerde, gerekli olduğu kadar ve ihtiyaç olan yerde verimli şekilde kullanabilmeyi başardık. Karşı karşıya olduğumuz yıkım karşısında yalnızca ve yalnızca bir arada olduğumuzda çözüm üretebiliyor ve birbirimize de iyi geliyoruz.

ADİYAMAN SİVİL TOPLUM DAYANIŞMA GRUBU NE YAPTI?

Öncelikle bir WhatsApp grubu kurdu, haberleşmenin çok zor ve hatta yer yer imkansız olduğu bir düzlemde hızlı haberleşebilmenin bir yolunu buldu. Aradan bir yılı aşkın bir süre geçmesine rağmen herkesin her türlü ihtiyacını getirebildiği, sınırları keskin şekilde belirlenmemiş, herkesin kendi iç sorumluluğunu alıp talep edilen ihtiyaçlara dönüş sağladığı bir alan kurmuş bulundu. Eşit bir ilişkilene düzlemi yaratabildiği için sorulan sorular ne saçmaydı ne de yanlış, hepsi bir

ihtiyacın göstergesiydi. Dayanışmanın iyileştiriciliğini o kadar çok hissettirmişti ki, herkesin açık bir şekilde 'benim buna ihtiyacım var, ben bunu yapmak istiyorum' diyebildiği bir alanı açabildi. Aslında resmi olarak üyesi bulunmayan bu oluşum her "üyenin" fikrini ve kaynağını eşit olarak sunduğu bir düzleme dönüştü, fikirlerin açıkça beyan edildiği, içinde birbirinden uzak pek çok tartışmanın döndüğü ve herkesin kendine yer bulabildiği bir alan oluşturdu. Kararlar daima grubun içinde verildi, ne yapalım nasıl yapalım üstüne oturulup birlikte düşünüldü. Zamanla genişledi, yeni insanları ve bakış açılarını dahil etti. Normalde bizden olmayana uzaktan ve eleştirel bakmayı öğrendiğimiz dünya gerçekliğinin içinde Adıyaman sivil toplumu her sesi duyduğu, her sesin duyulması için aynı araçların kullanıldığı bir yere dönüştü. Yerel, ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşlarının, insani yardım organizasyonunun ve herhangi spesifik bir konuda çalışan sivil toplum organizasyonlarının ortak bir dil tutturabildiği, sadece ortaya çıkarılması hedeflenen toplumsal faydanın peşinde koşan kocaman bir grup insanın ortak noktası haline geldi. Bu grupta neler mi yapıldı?

- Genel toplantılar ve alt çalışma gruplarının toplantılarıyla yüzlerce buluşma gerçekleştirdi; iletişimi, koordinasyonu ve bilgiye erişimi kolaylaştırdı,
- Adıyaman'da çalışan veya çalışmış olan pek çok kuruma en temel bilgileri sağladı, mükerrerliği önlemek üzere çalışmalar yürüttü,
- Yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası sivil toplum örgütlerinin birbirleriyle ve farklı paydaşlarla işbirlikleri/ortaklıklar geliştirmeleri için kolektif bir duygu yarattı,
- Yerel kurumların fon kaynaklarına erişimi için çalışmalar yaptı,
- Sahada çalışan ekiplerin iyilik halini gözeten, birlikte çalışma deneyimini güçlendirici etkinlikler yaptı,
- Kapasite geliştirme eğitimleri düzenleyerek pek çok kurumun ortak kavramsal düzlemde buluşmasını sağladı.

Bütün bunların yanı sıra, ihtiyaç temelinde alt çalışma grupları oluşturuldu. Bu gruplar ihtiyaca göre doğdu, bazısı devam etti, bazısı misyonunu tamamlayıp kapandı. Nelerdi bu alt çalışma grupları?

İş İlanları İletişim Grubu

Adıyaman'da çalışmaya başlayan ve bir şehrin kaderini değiştiren sivil toplum yapısının ne olduğunu anlamış olan gençlerin iş ilanlarına erişmesini, iş görüşmeleri konusunda deneyim kazanmasını hedefleyerek kuruldu. Adıyaman'da sivil toplumla tanışmış 40'ın üstünde kişinin sivil toplum kuruluşlarında iş bulmasını ve yardımlaşma duygusuyla başladıkları yolda dayanışmayı keşfedip profesyonel olarak bu alanda çalışmayı tercih eden 100'ün üstünde kişinin iş bulmasını sağladıkadın çalışmalarını içeren organik bir dayanışmanın ürünü olarak hep dayanışma içinde devam etti.

Geçici Koruma Altındaki Gruplarla Çalışan Kurumlar için Koordinasyon Grubu

Mülteci ve vatandaşlığı bulunmadığı için zorlu şartlarda yaşayan geniş bir nüfusun yaşam standartlarının iyileştirilmesi ve düzenli olarak desteğe erişebilmelerini sağlamak adına kuruldu.

Nakit Destek Koordinasyon Grubu

Sahadaki nakit dağıtım faaliyetlerinin mükerrerleşmemesi ve nakit desteklerin afetten etkilenmiş nüfusa verimli ve adil şekilde erişmesini sağlamak için kuruldu.

Barınma Alt Çalışma Grubu

Sahada bulunan ve birbirinden çok ayrı özelliklere, imkan ve imkansızlıklara sahip konteynerlerin kış koşullarına adaptasyonunu sağlamak, Adıyaman'ın mevsimsel gerçekliklerine uygun şekilde konteynerleri kışa hazırlamak üzere kuruldu.

Çocuk Çalışmaları Grubu

Adıyaman'da afetten etkilenmiş çocukların durumunu analiz etmek ve takip etmek üzere kuruldu.

Kadın Çalışmaları Grubu

Kadınlarla çalışma yürüten ve hiç bir zaman kurumsallaşmamış veya bir çatı altında toplanmamış kadın çalışmalarını içeren organik bir dayanışmanın ürünü olarak hep dayanışma içinde devam etti.

Gençlik Çalışmaları Grubu

Gençlik örgütlerinden birkaçının ortaklaşa yürütecekleri bir gençlik araştırmasına hibe alması ile başlayan süreçte, bu örgütlerin bu araştırma ve Adıyaman'daki gençlerin ihtiyaçları üzerine konuşmaya başlamak üzere Adıyaman'daki bütün gençlik çalışan kurumları bir toplantıya davet etmesiyle ortaya çıktı.

Kadın Deneyim Paylaşımı Grubu

Kadınların kurduğu futbol takımlarıyla ataerkil bir coğrafyada bir hafta sahada futbol oynayan bir hafta toplantılarda buluşan bir grup oluştu. Kitapta bu grubun detaylarına dair bir yazı da yer alıyor.

Etkinlik Grubu

Sivil toplumun tüm aktörlerini bir araya getirip dayanışmanın gücünü hissettiren, tanışıklığı ve tanışıklıktan doğan ilişkilerle işbirliğini geliştiren "sahada çalışan ekiplerin iyilik halini arttırmak üzere kuruldu.

Yukarıda sıralanan çalışmaların, ilgili alandaki etkilerinin yanı sıra yaptıkları en önemli şeylerden biri motivasyon yaratmaktı. Bu motivasyonun öncelikle yalnızlığı azaltan birliktelik ve ortak dertler, sonrasında ise ortak değerlerle derinleşen bir motivasyon olduğunu söylemek oldukça önemli. Dayanışma Grubu aslında hem dayanışmanın hem örgütlenmenin yeni bir yolunu bulmuştu bu süreçte. Bu motivasyonun ilk noktalarından biri, büyük bir kalabalıkla gerçekleştirilen bir etkinlikti: 80 kişinin katıldığı Nemrut Dağı ziyareti. Neden önemli olduğunu, o akşamı deneyimlenen birinin anlatımıyla buraya bırakmak isteriz:

Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Grubu, riskleriyle, heyecanı, coşkusuyla 80 sivil toplum profesyoneli ve gönüllüsünü Adıyaman'ın simgesi Nemrut'un tepesine meteor yağmurunun altında çıkaracak ve birbirini tanımayan insanlara yalnızca birbirleriyle paylaşmış oldukları unutulmaz bir geceyi yaratacak motivasyonu yarattı. Ve bu motivasyon, oldukça organik bir şekilde oluştu. Hatta ne zaman oluştuğuna dair de hiçbir fikrimiz yok. Ve 80 kişi o geceyi hep birlikte yaşayıp o günü birlikte doğurduk. Çoğunu tanı mıyordum, ama biliyordum ki, tıpkı bu gece gibi parıldayan 80 kişi ileydim. Biliyordum ki, nasıl bu gecenin karanlığından aydınlığa geçişine birlikte şahit olduysak, aylardır bu şehrin karanlığına ve aydınlığına da birlikte şahit olmuştuk. Birlikte aydınlıkları çoğaltmak için, omuz omuza mücadele ediyorduk. O akşam oradaki herkese baktım ve hiç de yalnız değilmişim/değilmişiz diye düşündüm. Hiçbiri bilmiyor ama o dağda hepsine sıkı sıkı sarıldım. Bugün halen Adıyaman'da çalışmaya devam ediyorsam, o gecenin ve o gece orada olan insanların çok büyük katkısı var.

GRUBUN ÇALIŞMA YAKLAŞIMI, İLKELERİ NELERDİ?

Yazının sonlarına yaklaşırken, az önce okuduğunuz anlatıdaki kocaman duygular ve motivasyonla birlikte, yaptığımız her şeyin zeminini oluşturan değerlerimiz vardı. Bizi bu kadar örgütlü ve dayanışmacı yapan şey buna ihtiyaç duymamız, sahip olduğumuz bilgiler ve beceriler olduğu kadar değerlerimizdi de. Belki de bu yüzden Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Grubu bu kadar önemli bir yer tutuyor/tutacak; hem bu deneyimi yaşayanlarda hem de Türkiye sivil toplum literatüründe. Yaklaşımımızın odağındakileri sizlerle başlık başlık paylaşmak isteriz:

Eşdeğerlilik ve Birlikte İyi Yaşam

Sivil toplum alanında çalışıyoruz ve birçok farklı deneyimden gelmiş birçok kişi ve kurum ile çalışıyoruz. Bu kişilerle ve kurumlarla çalışırken, başta sivil toplum değerleri olmak üzere etik değerlere çok kıymet veriyoruz. Bazı kurumlarla yıllarca çalışabiliyoruz, bazılarıyla belki de hiç başlamıyoruz. Hatta derler ya, "bazılarıyla/bazı kurumlarla yan yana" bile duramıyoruz. Bunun sonucu olarak da ülkenin başına gelen, bir başka halde sivil toplumun başına da geliyor: kutuplar oluşuyor, birbirini sürekli itiyor. Birileri değersiz, birileri "öteki" hissettiriliyor; hissettirilmekle de kalmıyor, bu durum birlikte iyi yaşamayı tehdit edecek hale geliyor.

"Dayanışma Grubunda kimler var?" diye sorsanız, ilk aklımıza gelen cevap: birbirine benzemeyen onlarca kişi ve onlarca kurum olurdu. Kurumlar ve kişiler birçok dertte ortaklar ama yaklaşımları birbirinden çok farklı. Bütün bu farklılıklara rağmen bizim deneyimimizde kurumlar ve kişiler kendi aralarında birbirlerinin yaptıklarına oldukça özenle ve saygıyla yaklaşıyorlar. Birbirlerinin işlerini tebrik etmekten, işbirlikleri ve ortaklıklar geliştirmekten, kaynakları birlikte kullanmaktan geri durmuyorlar. Bazen dayanışma grubunda şunu hissediyorum "birçok şey herkesinmiş gibi" kullanılabilir/paylaşılabilir. Dayanışma Grubundan bir arkadaşım bir gün şöyle anlatmıştı Dayanışma Grubunu: "Arkadaşlar, grupta en son 10 dakikada palyaço kıyafeti bulundu, farkında mısınız?" Palyaço kıyafeti bulmakta ne var diyebilirsiniz ama

burada hikayeyi şöyle okumak da mümkün: *"bir yerel sivil toplum örgütü, bin bir emekle hayata geçirmeye çalıştığı çalışmasında palyaço kıyafetine ihtiyaç duydu, buna erişemedi. Çözüm olarak Dayanışma Grubu'nun iletişim kanalına bu ihtiyacı yazdı. Bu esnada gruptaki birileri heyecanlandı, birileri şaşırды; birileri de harekete geçti. Ama ne olursa olsun, grubun kolektif yaklaşımında bu ihtiyaç 'küçümsenmedi', diğer bütün ihtiyaçlar kadar önemliydi ve en kısa sürede sorun çözüldü."* Yani özetle, grupta kimler mi var? Birbirine eşdeğer veren, önemseyen, bir arada olmaktan keyif alan, birbirinin sorununu çözmeye hazır bir sürü yol arkadaşı.

Diğerkamlık

Diğerkamlık, en kaba tabiri ile "kendin için istediğini, başkası için de istemek" demek. Ama galiba ben biraz daha farklı ifade etmek istiyorum: *kendi başına gelmesini istediğin güzel şeyleri başkalarının da hak ettiğini inanmak ve bunun için birlikte mücadele etmeye hazır olmak.* Adıyaman'a gelen ve Dayanışma Grubu'nun bir parçası olan herkesin birbiri için tam da bunu istediğini söylemek mümkün.

Sivil toplum perspektifiyle insani yardım

İşte bütün bu değerleri de düşününce, bizim Adıyaman'daki örgütlülük halimiz "sivil toplum perspektifiyle" insani yardım çalışması yapmakla özetlenebilir sanırım. Çünkü bir yandan insani yardım alanının sahip olduğu özelliklerden biri olan çeviklik, bazı zamanlarda sivil toplum değerlerinin ve yaklaşımının esnemesine (ve de bunun etik

tartışmalara, sonrasında da ayrılıklara varabilecek güçte bir konu olduğunun altını çizerek) neden olabiliyor. Biz bu gruptaki iki farklı deneyimden gelenler olarak, birbirimizle "onun sahip olduğu bilgi, beceri, yaklaşıma; başka bir ifadeyle başka bir kişide olan deneyime saygı duyarak ve de önemseyerek" ilişkiler kurduk. Dayanışma Grubu bu sebeple farklı sorunlara çok yönlü bakabildi, ortaya çıkan bütün çalışmalarda 'müştereklerde etik' sınırını belirledi. Herkes bir yandan kendi operasyonunu yürüttü ama diğer ihtiyaçlar için her zaman kulağı açıktı. Bu da özeni ve dayanışmayı bugüne kadar getirdi ve bu dayanışma buradaki kişiler tarafından büyütülmeye devam edecek.

Ve son söz olarak, bugüne kadar farklı taraflarını farklı açılardan anlattığımız Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Grubunu galiba bütün detaylarıyla anlatıyoruz. Biz bu grupta, koca bir şehrin -kimsenin çalışmak istemediği, birçok kişinin belki de çalışmaya korktuğu- kaderine kafa tutmaya çalıştık. Adıyaman'ın ihtiyacını apaçık gözler önüne serip "biz buradayız", "dayanışmanıza ihtiyacımız var" ve "eğer gelmek isterseniz, biz hep yanınızda olacağız" dedik. Bugün Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma grubunun içinde 60 ayrı kurum var, bazıları sahada aktif olarak çalışıyor, bazıları tekrar sahaya dönmek için fırsat yaratmaya çalışıyor. Ama hepsi buranın ortak dertlerine ortak çözümler üretmek için dişini tırnağına takıyor. Biz, Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Grubu, siz bizi seneler sonrasında "Adıyaman Sivil Toplumu" olarak en iyi dayanışma ve işbirliği örneklerinden biri olarak duyacaksınız. Bizler de tam o zamanlarda, görülmeyen coğrafyalarda ve görünmeyen şehirlerde çalışmaya, yanımızdakilerle dayanışmaya ve umutu büyütmeye devam ediyor olacağız.

ŞUBAT 2023'TEN BUGÜNE:

ADİYAMAN SİVİL TOPLUM DAYANIŞMA GRUBU

27 Şubat

Bir araya gelme fikri ilk kez ortaya çıktı.

5 Mart

Hem sivil toplum örgütlerinin hem de Birleşmiş Milletler Ajanslarının dahil olduğu ilk Whatsapp grubu açıldı.

8 Mart

Hem STÖ'lerin hem de Birleşmiş Milletler Ajanslarının katılımıyla ilk toplantı yapıldı.

9 Mart

Adıyaman'da iş arayan gençlerin iş ilanlarına ulaşabilecekleri ve ekip arkadaşı arayan kurumların ilanlarını paylaşabilecekleri "Sivil Toplum - İş İlanları" iletişim grubu açıldı.

15 Mart

STÖ'ler, Birleşmiş Milletler Ajansları ve Kamu Kurumlarının katılımıyla ikinci toplantı yapıldı.

20 Mart

Grup, sadece STÖ'lerin katılımıyla devam etmeye karar verdi. (Grup, bu yazının yazıldığı 17.05.2024'te Adıyaman için hala ana iletişim grubu olarak kullanılmaktadır.)

24 Mart

Sadece Sivil Toplum Örgütlerinin dahil olduğu ilk koordinasyon toplantısı yapıldı. (Bu toplantılar 2024 yılına kadar resmi tatiller ve seçim dönemleri dışında her hafta hem çevrimiçi hem yüz yüze olarak gerçekleştirildi. 2024 yılı itibariyle de 2 haftada bir olacak şekilde devam ediyor.

5 Nisan

ASTD, UNDOC STK Toplantısına katılarak, sivil toplumun beklentilerini aktardı. Bu olaydan sonra UNDOC ayda bir düzenleyeceği STK toplantılarından vazgeçti ve ASTD toplantılarına katılmayı talep etti.

1 Haziran

Türkiye Yerel STK İnsani Forumu (TİF) ile işbirliği kurulmaya başlandı.

13 Haziran

Adıyaman'da aktif çalışan STÖ'lerin haritalanması yapılmaya başlandı.

21 Haziran

Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Grubu özneleri ile ilk kez 'iyi olma halimizi' konuşmak üzere çevrimiçi bir toplantı yapıldı.

20 Temmuz

Grup toplantılarında belirlenen ihtiyaç üzerine ASTD Grubundan hukukçular Adıyaman'ın yerel televizyon kanalına katılarak Hak Sahipliği Bilgilendirmesi yaptı.

11 Ağustos

İyi olma haline yönelik ilk fiziksel etkinlik yapıldı. Nemrut Dağı Ziyareti - Meteor Yağmuru İzleme Etkinliği'ne Adıyaman'daki 80 sivil toplum profesyoneli/gönüllüsü katıldı.

18 Ağustos

İlk alt çalışma grubu olan 'Geçici Koruma Altındaki Gruplarla Çalışan Kurumlar için Koordinasyon Grubu' oluştu.

4-9 Eylül

Adıyaman'dan 40 Psiko-Sosyal Destek Çalışanı 2 grup halinde İzmir'de düzenlenen Paylaşım Toplantısına katıldı. Etkinlik, çalışanların şehirden uzaklaşmasını sağlamak üzere grubun çalışmaları sonucu FİSA Çocuk Hakları Merkezi'nin desteğiyle gerçekleşti.

10-14 Eylül

15 Eylül

Bir diğer alt çalışma grubu olan 'Çocuk Çalışmaları Grubu' kuruldu.

18 Eylül

Grupta belirlenen ihtiyaç üzerine gruptaki İngilizce Öğretmenleri sivil toplumunda çalışan profesyonel/gönüllülere yönelik İngilizce Dersleri başlatıldı.

28 Eylül

'İyi Olma Hali Çalışma Grubu', Adıyaman'da çalışan sivil toplum profesyonellerine ve gönüllülerine yönelik çeşitli etkinlikler organize etme amacıyla kuruldu. İlk ziyaret Kızılın'e yapıldı.

4 Ekim

Konteynerlerin kış aylarında sıcak ve kuru kalabilmesi için yapılabilecekler üzerine düşünmek ve modeller geliştirmek amacıyla 'Kış Hazırlıkları Çalışma Grubu' kuruldu.

8 Ekim

'Kış Hazırlıkları Çalışma Grubu' nun çağrısıyla Çözüm Atölyesi yapıldı. Dayanışma grubundan 15 kişi, konteynerleri sıcak ve kuru tutabilmek sorun analizi gerçekleştirdi, olası riskleri değerlendirdi, modeller üzerine çalıştı ve maliyet hesabı yaptı. Öneriler bir sunum haline getirildi. Bu önerilerden en öne çıkan modelin en az bir kere denenmesi için bir bütçe oluşturularak 15 Ekim'de ilk uygulaması ve analizleri yapıldı. Geliştirilen model hem yerel hem bölgesel kamu ve Birleşmiş Milletler Toplantılarında, barınma sektör toplantılarında fiyat/fayda oranı yüksek bir örnek olarak anlatıldı, modelin savunuculuğu yapıldı. Bir sivil toplum örgütü modeli nakit destek programı ile birleştirilerek bir projeye dönüştürdü ve yüzlerce ev kış ayları boyunca sıcak ve kuru kalabildi.

30 Ekim

1-2 Kasım

Stratejik Partnerimiz Türkiye Yerel STK İnsani Forumu tarafından düzenlenen Yerelde İyi Örnekler Çalıştayı - Danışma Kurulu Toplantısına katılım sağladık. Bu çalışmaya aynı zamanda Dayanışma Grubundan Kahta Değişim Meclisi (KADİM), Dayanışma İnsanları Derneği ve Çember Sivil İnisiyatif Derneği de yerel iyi örnekler olarak katıldı.

16 Kasım

Adıyaman Sivil Toplumunu Anlatıyor fikri ete kemiğe büründü ve yazarlar için Çağrı Metni yayımlandı. (İşte elinizdeki kitap bu kadar zamanlık bir emekle ortaya çıktı.)

17 Kasım

ASTD Grubu, Sivil Sesler Festivaline bir 'Güç Hikayesi' olarak davet edildi. Hamit Levent Evcı ve Asuman Şahin eş anlatıcı olarak grubun hikayesini katılımcılara aktardı.

20-25 Kasım

Adıyaman'daki çocuk hakları savunucuları, Dayanışma Grubundaki STÖ Temsilcileriyle görüşmeler gerçekleştirilerek 20-25 Kasım tarihlerinde 6 gün boyunca "Adıyaman'da Çocuk Hakları: 6 gün, 6 sorun alanı" adlı haber dosyasını hazırladı.

24 Kasım

Bir alt çalışma grubu olan 'Nakit Destek Koordinasyonu Çalışma Grubu', nakit destek projelerinde mükerrerliği önlemek ve koordinasyon içinde çalışabilmek amacıyla kuruldu. Adıyaman sahasında nakit destek programı yürüten tüm kurumları davet ederek güçlü bir koordinasyon yürüten bu grup sayesinde, sahadaki veri toplama krizi çözüldü, kaynaklar etkin kullanıldı.

25 Kasım

Grupta çıkan ihtiyaç üzerine Türk Psikologlar Derneği DEPSDA "Çalışana Destek Oturumu" düzenledi. Konuyla ilgili ilk örnek oldu ve bundan sonra pek çok kurumun dikkatini bu konuya çekmeyi sağladı.

27 Kasım

Birleşmiş Milletler tarafından İngilizce olarak yayınlanan ve Adıyaman'ın Genel Durumunu gösteren raporlar Türkçe'ye çevrildi.

30 Kasım

Adıyaman'daki kadın sivil toplum çalışanlarının aktif bir buluşma alanı olarak kurguladığı kadın futbolu grubu kuruldu ve ilk maçını yaptı. Sonrasında "Gökyüzü Şutlayıcıları" ismini alan kadın futbol grubu bir hafta kadınlık deneyimlerinin konuşulduğu, bir hafta sahada futbol oynanan bir dayanışma grubu olarak devam ediyor. Bu grup zamanla Adıyaman'lı kadınların da dikkatini çekti ve onlar da hem toplantılara hem futbol maçlarına dahil olmaya başladı.

12 Ocak

Bir alt çalışma grubu olan '6 Şubat Anması Çalışma Grubu' kuruldu.

21-22 Ocak

Stratejik Partnerimiz Türkiye Yerel STK İnsani Forumu (TİF) tarafından gerçekleştirilen 'İyi Örnekler Çalıştayına' katıldık. Hem grup deneyimini anlatmak hem de 3 grup üyesinin özelleşen çalışmalarını aktarmak üzere panelist olarak katıldık.

6 Şubat

6 Şubat Anması Çalışma Grubu tarafından Dijital Anıt anit417.org açıldı.

8 Şubat

Stratejik Partnerimiz Türkiye Yerel STK İnsani Forumu (TİF) tarafından açılan Mikro Hibe Programı Dayanışma Grubu ile paylaşıldı, aktif bir şekilde takip edildi. KESK Adıyaman Şubesi, Dayanışma İnsanları Derneği (Kahta Değişim Meclisi Derneği ve Sürdürülebilir Kalkınma İçin Yenilikçi Çözümler Derneği ile birlikte) ve ÇemberDE programdan hibe alan 3 proje geliştirdi.

19 Mart

Bir alt çalışma grubu olan 'Gençlik Çalışmaları Grubu' kuruldu.

20 Mart

Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Grubunun desteklediği haritalama Stratejik Partnerimiz Türkiye Yerel STK İnsani Forumu (TİF) tarafından açıldı: <https://yerelstforumu.net/>

27 Nisan

Adıyaman Sivil Toplum Çalıştay'ı 13 STÖ'den ve herhangi bir STÖ'ye bağlı olmadan 20 sivil toplum aktörünün katılımıyla gerçekleştirildi.

28 Nisan

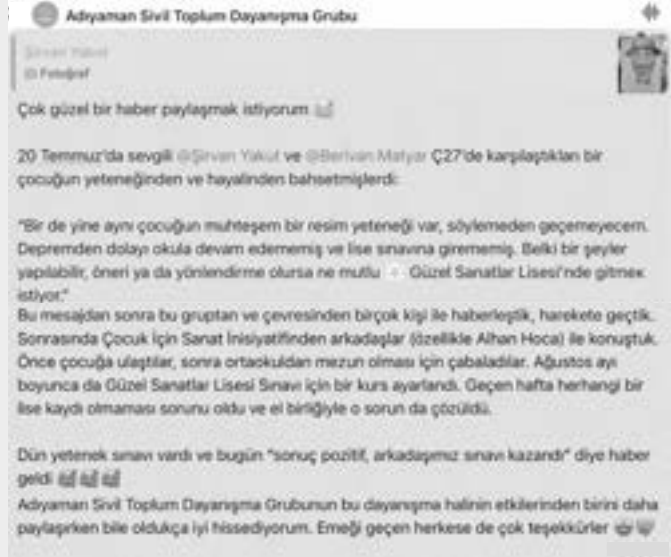
Haziran 2023'te başlayan bir sürecin sonuna gelindi. Turuş Köyündeki eski köy okulunun yenilenerek edere faaliyetine geçirmek isteyen Turuş Köyü Kalkınma ve Dayanışma Derneği üyeleri Dayanışma Grubu ile iletişime geçti. Birlikte fikirler geliştirildi. Bir destekçi bulundu, sonra başka destekçiler de konuya katkı sağladı. 28 Nisan'da **Turuş Köyü Çocuk ve Kadın Merkezi** açıldı! Merkez Turuş Köyü Kalkınma ve Dayanışma Derneği'nin öncülüğünde Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Grubundan Hayata Destek Derneği, Dayanışma İnsanları Derneği ve Dayanışma Grubu aracılığıyla işbirliği geliştirilen proje Hope Worldwide'ın desteğiyle hayata geçirildi; Dayanışma Grubunun en önemli kolektif üretimlerinden biri oldu.

ÖRNEK OLAY:

ASTD İletişim Grubuna gönderilen bir mesajı paylaşmak isteriz:

20 Temmuz'da sevgili @Şirvan Yakut ve @Berivan Matyar Ç27'de (Çadırkent 27) karşılaştıkları bir çocuğun yeteneğinden ve hayalinden bahsetmişlerdi:

"Bir de yine aynı çocuğun muhteşem bir resim yeteneği var, söylemeden geçemeyecem. Depremden dolayı okula devam edememiş ve lise sınavına girememiş. Belki bir şeyler yapılabilir, öneri ya da yönlendirme olursa ne mutlu. Güzel Sanatlar Lisesi'nde gitmek istiyor."

Bu mesajdan sonra bu gruptan ve çevresinden birçok kişi ile haberleştik, harekete geçtik. Sonrasında Çocuk İçin Sanat İnisyatifinden arkadaşlar (özellikle Alhan Hoca) ile konuştuk. Önce çocuğa ulaştılar, sonra ortaokuldan mezun olması için çabaladılar. Ağustos ayı boyunca da Güzel Sanatlar Lisesi Sınavı için bir kurs ayarlandı. Geçen hafta herhangi bir lise kaydı olmaması sorunu oldu ve el birliğiyle o sorun da çözüldü.

Dün yetenek sınavı vardı ve bugün "sonuç pozitif, arkadaşımız sınavı kazandı" diye haber geldi.

Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Grubunun bu dayanışma halinin etkilerinden birini daha paylaşırken bile oldukça iyi hissediyorum. Emeği geçen herkese de çok teşekkürler.

NOT: Bu kronolojiyi çıkarmak için ASTD Whatsapp grubunun ilk mesajından son mesajına kadar bir kez daha okuma fırsatımız oldu. Ve bu kitabı yazıya hazırlayanlar olarak, bir kez daha "iyi ki dayanışma, iyi ki Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Grubu" demek istiyoruz. Tüm dayanışma arkadaşlarımıza şükranla...

DİPNOT: Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Grubu, Adıyaman'ın durumunu merak eden, bu şehirde çalışma yürütmek isteyen veya çalışma yürüten sivil aktörleri desteklemek isteyen pek çok heyete Adıyaman'ı anlatmış, bu aktörlerin alanda çalışan sivil aktörlerle tanışmasını sağlamıştır. Ulusal ve uluslararası kurumlar, fon kuruluşları, kalkınma örgütlerinden oluşan bu aktörlerin ilgisini de Adıyaman'a çekmeyi sağlamıştır.

BAŞTAN SONA

İNATLA, UMUTLA, EMEKLE...⁴

Özge Çelebi

⁴ Görüşlerim çalıştığım kurumu ve üyesi olduğum dernekleri bağlamaz.

İNSANİ YARDIM

BAŞLARKEN...

Uzun yıllardır ruh sağlığı ve psikososyal destek sektöründe olan ve acil durum yönetimi alanında deneyim sahibi bir insani yardım çalışanı olarak bu yazıyı kaleme alıyorum. İnsani yardım kuruluşları ile ilk tanışmam 2011 yılında yine bir acil durum yine bir deprem felaketi sırasında olmuştu. Bu nedenle zihnim sürekli Van/Erciş depremini ve Kahramanmaraş depremlerini istemsizce karşılaştırıp durdu. Daha doğrusu yakın geçmişte olan bir depremden bu yana öğrenilen, değişen, gelişen bir şey var mıydı? Bu soruları sorup duruyordum kendime. Afetler ülkesi olan memleketimizde bir önlem alınmış mıydı, afet öncesi hazırlıklar yapılmış mıydı, deprem gerçeğinin bilincinde miydik? Devletin kurumlarının ve örgütlerinin yanı sıra sivil toplum ve insani yardım kanadı acil durum için ne düşünmüş ne planlamıştı, karşılaştığı bu devasa depremlerin ardından ilk reaksiyonlar ne olmuştu? Gelin tüm bunlara bir insani yardım çalışanı olan bendenizin deneyimleri üzerinden bakalım.

Kahramanmaraş depremlerinde benim odağım Adıyaman üzerinde olacak çünkü deprem sırasında bulunduğum il olan Şanlıurfa depremden daha az ölçekte etkilenmişti. Adıyaman'a gidene dek önce herkesin yaptığı gibi tanıdığımız, sevdiğimiz insanların güvende olup olmadığını kontrol ettik, herkeste bilinmezlik, tekinsizlik ve en şiddetlisi

korku ve çaresizlik hali hakimdi. Afetin büyüklüğünü idrak etmek pek kolay değildi. Türkiye'nin Güneyini ve Güneydoğusunu ezip geçmiş bir canavarın başrolde olduğu bilim kurgu filminin içinde gibiydik. Televizyondan ve sosyal medyadan gördüğümüz görüntüler sanki dünyanın sonu filminin setinden gibiydi. Bu kadar büyük bir felaketin olabileceğine inanmak, kabul etmek çok zor oldu.

ULUSAL VE ULUSLARARASI ORGANİZASYONLAR ACİL DURUMLARA NE KADAR HAZIR?

Şanlıurfa'da da ekiplerimiz bir yandan çalışırken, çalıştığım insani yardım kuruluşuyla yönümüzü daha fazla zarar görmüş olan illere; Adıyaman'a, Hatay'a ve Malatya'ya çevirdik. O an Adıyaman'a bir ekiple gitmeye gönüllü oldum. O an gönüllü oldum diyorum çünkü böyle bir afet yaşanana dek acil durumda kim, ne yapacak, kaç kişi acil durumda çalışmayı istiyor, nereden başlanacak gibi temel adımlar dahil hiçbir şey planlanmamıştı. Bu sadece benim çalıştığım insani yardım kuruluşu için değil diğer tüm organizasyonlar için de geçerliydi. Hepimiz öylece bir

Başta deprem olmak üzere yüz yıllardır birçok afetten canı yanmış ülkemde sivil toplumun ve insani yardım kuruluşlarının (yazının konusundan sapmamak için kamu kurumlarını pas geçiyorum) acil durum yönetimine kafa yormadığı, kendini hazırlamadığı, afet önleme çalışmaları yapmadığı, farkındalık yaratmadığı ve kamuoyu oluşturmadığı ortadaydı.

afete yakalanmıştık, tabiri caizse acil durum karşısında dımdızlak kalmıştık. Bu hazırlıksızlığı ortaya çıkaran şeyin elbette ki tek bir sebebi yoktu. Türkiye'nin özellikle güney ve doğu illerindeki ulusal, uluslararası, küçük, büyük neredeyse tüm insani yardım kuruluşları Suriye krizinden etkilenen topluluklara hizmet sağlamak için fon alıyorlardı. On yıldan fazladır tüm dikkatler, tüm kaynaklar bu kriz eksenindeydi. Bu söylemimle Suriye savaşı nedeniyle ortaya çıkan ihtiyaçları küçümsediğim sonucu ortaya çıkmasın. Savaş nedeniyle milyonların göç etmek zorunda kaldığı bir krizde tartışmasız insani koşullara ve yardıma ihtiyaçları vardı. Sıcak çatışmaların ve kitlesel göçlerin zamanla azaldığı ama Türkiye'de yaşayan göçmenlerin yoğunlaşması, yıllarca Türkiye'de sabitlenmeleri nedeniyle başta büyük fonlayıcıların Avrupa ülkelerine göç alma korkusunun bir sonucu olarak fonlar tek tarafa akıyordu. Başka olası krizler, afetler akıllara getirilmiyordu. Ki artık Suriye krize de şu zamanlarda popülerliğini yitmeye başladı. Başta deprem olmak üzere yüz yıllardır birçok afetten canı yanmış ülkemde sivil toplumun ve insani yardım kuruluşlarının (yazının konusundan sapmamak için kamu kurumlarını pas geçiyorum) acil durum yönetimine kafa yormadığı, kendini hazırlamadığı, afet önleme çalışmaları yapmadığı, farkındalık yaratmadığı ve kamuoyu oluşturmadığı ortadaydı. Kuruluşlar kendi sürdürülebilirlikleri için fon bulabilecekleri konular üzerine odaklanıyorlardı maalesef. Yakın tarihte, Van/ Erciş, Elazığ, İzmir depremlerini yaşamış olsak da büyük Kahramanmaraş depremlerinde özellikle kritik saatlere/haftalara hazırlıklı değildi yerel ve uluslararası insani yardım kuruluşları. Maraş depremlerinin son olmadığını biliyoruz, bilim insanları olası büyük Marmara depremi konusunda uyarılarda bulunuyorlar. Ama uyarı aşamasında sadece duyuyor ve biliyoruz, hazırlanmak konusu yine havada.

Kahramanmaraş depremlerinin elbette ki kendine özgü başka dinamikleri de vardı. Az evvel söylediğim gibi Suriye krizi nedeniyle insani yardım kuruluşlarının konuşlandığı Güneydoğu illeri depremden en fazla zarar gören yerler oldu. Bu bölgelerde çalışan insani yardım profesyonelleri de haliyle depremde konumundalardı. Evleri hasar görmüş, dışarda kalmış, travmatize olmuş hatta birçok insani yardım çalışanı hayatını kaybetmişti. Özetle insani yardımı kilitleyen bir diğer neden depremden etkilenen topluluğun depremin tam da içinde yer almasıydı. Maraş depremleri Van depreminden bu yönüyle de ayrılıyor. Organizasyonlar için de ilk şoku atlatmak ardından akıllı selim bir müdahale planı oluşturmak gücü. Tabi bir de uluslararası kuruluşların acil duruma müdahale etmesi için gereken resmi izinler, acil durum fonu çıkartılması, insan kaynağı yaratmak, satın alma süreçleri, iç ve dış bürokratik engeller vesaire zaman kaybettiren bir ton şey vardı. Bana sorarsanız tüm bunların temelinde hazırlıksız zihinler ve kurumların fon bazlı çalışması vardı.

Suriye krizi nedeniyle insani yardım kuruluşlarının konuşlandığı Güneydoğu illeri depremden en fazla zarar gören yerler oldu. Bu bölgelerde çalışan insani yardım profesyonelleri de haliyle depremde konumundalardı.

Sivil alanda afetlere ve krizlere hazırlanma, önlem alma, doğru bilgiyi yayma gibi toplumu ve bireyi güçlendirecek girişimlerin sivil toplum ve insani yardım kuruluşlarının öncelendiği bir mevzu olmasını istiyorum ve destekliyorum.

Ta ortaokul sıralarında aklımıza kazınan Türkiye'nin 'jeopolitik önemi/konumu' kavramıyla bu toprakların siyasi, coğrafi ve beşerî güçlü yönlerini öğreniyorduk. Aslında buna ek olarak yine o yaşlarda öğrenmemiz gereken bir diğer kavramın 'jeopolitik risk' olduğunu düşünüyorum. Coğrafi konumumuz gereği Ortadoğu'da yaşanan savaşlardan, göçlerden ve jeolojik özelliklerimizden ötürü olabilecek afetlerden etkilenme potansiyelimiz nedeniyle bu kavramı konuşmanın jeopolitik önemi konuşmak kadar elzem olduğunu düşünüyorum. Konuşarak başlayıp ama sadece orada kalmayıp sivil alanda afetlere ve krizlere hazırlanma, önlem alma, doğru bilgiyi yayma gibi toplumu ve bireyi güçlendirecek girişimlerin sivil toplum ve insani yardım kuruluşlarının öncelendiği bir mevzu olmasını istiyorum ve destekliyorum.

DAYANIŞMA

Depremi hemen ardından Adıyaman'a desteğe koşan kuruluşlar yine gönüllülük üzerinden ilerliyor, yerelde örgütlenen gençlik grupları ile iletişimde olmaya çalışıyordu. Zaten başka bir seçenek yoktu çünkü sivil toplum kuruluşları arasında koordinasyonu sağlayacak, çalışmalarını başlatıp hızlandıracak bir mekanizma yoktu. Kaos ortamında güvenilir bilgiye ulaşmak, karar almak ve uygulamak hiç de kolay değil. Bu nedenle ilk başta informal olarak ilerlemek, krizi yönetme kapasitesi olan kurum, grup, gönüllü kim varsa onlarla bir amaç doğrultusunda bir araya gelmek, dayanışma içinde olmak asıl meseleydi ki önce bunu başardık. Böylece koordinasyon, dışarıdan bir müdahale ya da yönlendirme olmadan doğal olarak sağlanmış oldu.

Bazı yerel sivil toplum kuruluşlarıyla ilişkide olan gönüllülerin hızlıca bir depo bulup dört bir yandan gelen insani yardım malzemelerini uygun bir alanda toplamasıyla başladı her şey. Burada oluşan ekip hem Adıyaman'daki güncel ihtiyaçları tespit ediyor hem de bağımsız bağışçıların gönderdiği insani yardım malzemelerinin bir araya gelmesini organize ediyordu. Depoda çalışmaları için gönüllü çağrılarını kısa zamanda karşılık buldu ve Türkiye'nin hemen her yerinden insanlar gelmeye başladı. Bağımsız gelen gönüllülerin yanı sıra yolu Adıyaman'a düşen ulusal-uluslararası tüm kuruluşlar mutlaka depoya uğrayarak, kendiliğinden oluşan bu dayanışmanın çeşitli ölçülerde bir parçası oluyordu. Çalıştığım kurum ve ekibim de bu dayanışmaya dahil oldu ve aylarca depoda gönüllülerle kaldık. Acil durumun en kritik döneminde gidilmeyen, ulaşılamayan en ücra noktalara buradaki ekibin dayanışma içinde çalışması ile insani yardım götürülebiliyorduk. Özellikle uluslararası kuruluşlarda birçok sebebe bağlı olarak hantal ilerleyen süreçler nedeniyle acil duruma(!) müdahalede geç kalınıyordu. Acil durumda çalışacak insani yardım profesyonellerinin konaklaması, beslenmesi, hijyen ihtiyaçları vs. birçok sistemin hazırlanması gerekiyordu. Acil duruma müdahaleden önce bunları organize etmek bile bir insani yardım kuruluşu için haftalar demektir. Ama böylesi kurumların bünyesinde yer alan insani yardım çalışanları bu temel ihtiyaçları karşılanmadan da çoğu kez kendi inisiyatifleriyle sahada bir an önce yapılması gerekenlere odaklanmaya çalışıyordu. Adıyaman'da yerelden yükselen dayanışma zemini sayesinde birçok kuruluş organizasyon eksiklerine rağmen acil durumda daha efektif çalışabildi ve özellikle koordinasyonu kurmakla görevlendirilmiş uluslararası kuruluşlar geri

planda kalarak anlamlı koordinasyonu doğalında bir 'depo' etrafında toplanmış gönüllüler, kuruluşlar kurabilmiş oldu. Evet, bu kuruluşlardan biri de bizdik, profesyonel insani yardım çalışanları ve gönüllüler omuz omuza çalışırken devasa büyüklükteki afetin bozgunuyla başa çıkabilme gücünü birbirimizden alıyorduk. Hantallaşmış, elindeki kılavuzlara bakarak ezbere hareket eden, yerel dinamikleri anlamadan, sahada en önde çalışan gönüllüleri ve yerel kuruluşları görmezden gelerek koordinasyonu sağlamaya çalışanlar, tepeden baktıklarının farkında olmadan, koordinasyon konusunda çoktan sınıfta kalmıştı.

On yılı aşan insani yardım deneyimime dayanarak, kurgusal olan ve yukarıdan inen koordinasyonların işlevselliğini koruyabildiğine hiç şahit olmadım. Çünkü bu yapılarda çok temelde eksik olan bir şey vardı: Dayanışma! Bu gerçekçi olmayan koordinasyon planlarının aksine Adıyaman'da daha 2023 Şubat ayı bitmeden gönüllülerin de ön saflarda olduğu yerel ve uluslararası onlarca kurum düzenli olarak bir araya gelmeye başladı, her gün başka iletişim araçları kullanılarak koordinasyonun sürekliliği sağlandı. Bugün itibariyle depremin üzerinden 16 ay geçmiş olmasına rağmen 'Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Grubu' çalışmalarına devam ediyor ki bu başka uzun bir serüven olduğu için daha fazla açmak istemiyor ve bu özel dayanışma hikayesini anlatması için başka bir arkadaşıma bırakıyorum.⁵

Hantallaşmış, elindeki kılavuzlara bakarak ezbere hareket eden, yerel dinamikleri anlamadan, sahada en önde çalışan gönüllüleri ve yerel kuruluşları görmezden gelerek koordinasyonu sağlamaya çalışanlar, tepeden baktıklarının farkında olmadan, koordinasyon konusunda çoktan sınıfta kalmıştı.

kolileri hazırladı, kimi bağışta bulundu kimi bizzat deprem sahasında gönüllü olarak çalıştı. Bunların hepsi çok kıymetli, hiçbirinin değeri diğerinden çok ya da az değil fakat acil durum sahasında uzun süreli çalışmak biraz daha farklı olarak fazlasıyla fiziksel ve ruhsal dayanıklılık gerektiriyor. Günlerce duş alamamak, iyi beslenememek, temiz su bulamamak, barınamamak, uyuyamamak, soğuk hava şartları gibi birçok zorluk var. Ters düz olmuş bir kentin görüntüsüne maruz kalmak, travmatize olmuş, kayıpları olan insanları duymak, her an deprem olacak mı korkusu yaşamak, bu devasa güç karşısında yetersiz ve çaresiz hissetmek, fiziksel ihtiyaçların karşılanamamasından kaynaklı stres yaşamak... Bunların hepsi psikolojik olarak da güçlü olmayı gerektiren şeyler.

KRİZLE BİRLİKTE DUYGULARI YÖNETMEK

Dağları, taşları, yaşam alanlarını ve tüm algılarımızı derinden sarsan 6 Şubat depremlerinde gördük ki acil durumda uzun süreli çalışmak için özel bir psikoloji gerekiyor. Depremden fiziki olarak etkilenmemiş illerde ekran başında olan biteni seyreden hemen herkesin seferber olduğunu biliyoruz. Kimi yardım

Onlarca gönüllü nasıl oluyorsa dayanabiliyordu bu zorluklara, hem de aylarca. Birçok açıklaması var tabii. Kendi deneyimimde ise çaresizliğimin karşına kararlılığımı, korkumun karşısına inadımı, kederimin karşısına umudumu koydum. Böyle kaldım hayatta.

Bazen her şeyin fazla geldiği de oldu. Bu kadar büyük bir afetin yıkımını nasıl tamir edebilir, on binlerce insanın ihtiyaçlarını hemen nasıl karşılayabilirdik ki? Bunun imkansızlığı, herkese ve her yere yetişememek, sınırlarımızı sonuna kadar zorladığımız bir yerde kendinden daha fazlasını beklemek... Olmuyordu bazen... İşte tam bu noktada kafanı kaldırıp etrafına bir bakıyorsun ve bu derdi onlarca insanla paylaştığını anlayınca sarılıyorsun onlara ve sonra kaldığın yerden devam...

SONA GELİRKEN...

2023'ün son gününde acil durum projesini tamamladık ve ekipçe Adıyaman'dan ayrıldık. Geriye dönüp baktığımda Adıyaman'da her şey çok değişmişti; şehrin görüntüsü, kentin belleği olan yapılar, insanların düzenleri, yaşayış şekilleri, çocukların rutinleri, her manada yaşanan kayıplar... Fakat kriz dönemlerinde öğrendiğim en değerli şeylerden biri de böylesine büyük bir yıkımın ardından yeni başka şeylerin ortaya çıkmasının kaçınılmaz olmasıydı. Nüfusu yarım milyondan biraz daha fazla olan Adıyaman'da onlarca demokratik kitle örgütünün, irili ufaklı ulusal ve uluslararası organizasyonların, bağımsız inisiyatiflerin, özellikle genç jenerasyonun kente katkıları gözle görülür şekilde ortadaydı. Farklı bakışların bu topraklarda tohumlanması karanlığın ardından sızan ışıkların giderek etrafı aydınlatması heyecan yaratıyordu. Onlarca gönüllünün, insani yardım çalışanının; yaraları sarmak için gece gündüz koşturması, her şeyin eskisinden daha güzel olacağına olan inancı, dayanışma ile inşa edilen bağları ve hiç vazgeçmeden verdikleri onca çaba...

Fakat kriz dönemlerinde öğrendiğim en değerli şeylerden biri de böylesine büyük bir yıkımın ardından yeni başka şeylerin ortaya çıkmasının kaçınılmaz olmasıydı. Nüfusu yarım milyondan biraz daha fazla olan Adıyaman'da onlarca demokratik kitle örgütünün, irili ufaklı ulusal ve uluslararası organizasyonların, bağımsız inisiyatiflerin, özellikle genç jenerasyonun kente katkıları gözle görülür şekilde ortadaydı.

Birlikte gidecek daha çok yolumuz var; inatla, umutla, emekle...

ADİYAMAN'DA

FEMİNİST

AFET MÜDAHALESİ

ÖRNEĞİ

Gülfer Kırbaş

Merve Ayşe
Köseoğlu Güngörmezler

ÇEMBER SİVİL İNİSİYATİF DERNEĞİ

KADIN

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle kadınların afetlerden çok daha farklı etkilendiğini biliyoruz. Afetlere yönelik risk ve kriz yönetim sistemleri hem dünyada hem de Türkiye’de bu eşitsizlik şartlarında yapılıyor. Türkiye’de halihazırda risk yönetimi olmadığı gibi mahallelerden kentlere hiçbir birimde kadınların ihtiyaçları merkeze alınmıyor. Bu durum, yaşanan ve yaşanacak her krizde kadınların, var olan eşitsizliklerin uzantısı olarak afetlerden çok daha fazla etkilenmesine yol açıyor. Bahsedilen şartlar altında afet sonrası kriz sürecinde etkili bir müdahale için kadın örgütlerinin/kadınların kendi inisiyatifi ile harekete geçerek güçlü ve cesurca sahada olması büyük fark yaratıyor. Bu açıdan yerel kadın örgütlerinin müdahale kapasitelerinin güçlendirilmesi ve finansal kaynaklara erişimi büyük önem taşıyor.

Çok büyük miktarlarda fonun (45 milyar doların üzerinde)⁶ insani yardım sektörüne tahsis edilmesine rağmen, krizlerin en fazla etkilediği ve çözümlere daha yakın olan gruplar genellikle ihmal edilmekte, önemsenmemekte ve geleneksel insani yardım sistemlerinin dışında bırakılmaktadır. Bu durumu 6 Şubat depremi sonrasında da bütün açıklığıyla yaşadık. Hem uluslararası hem ulusal insani yardım kuruluşları büyük çapta ve özelleşen ihtiyaçları ve insani kaygıları dışarıda bırakarak sadece sayı odaklı çalışmalar yapabildi. Bir yandan uluslararası kuruluşlar bir yandan da hak temelli olmayan kurumlar/örgütler/kişiler kurtarıcı bir zihniyetle iyilik yaptıklarını düşünerek afet sonrasında alana müdahalede bulundular. Bölgeye aktarılan insani yardım fonunun büyük kısmını alan bu büyük yapılara karşın mikro ölçekli yerel kadın sivil toplum örgütleri erişebildikleri mikro fonlarla başka türlü bir afet müdahalesinin mümkün olduğunu gösterdiler. Dünyada yapılan araştırmalara göre de insani yardım fonlarının %5’ten azı kadın hakları örgütlerine ulaşıyor ki bu da mevcut sistemin krizden en çok etkilenenlere ulaşmada nasıl başarısız olduğunu gösteriyor.⁷

Bu yazıyı mikro ölçekli bir yerel kadın sivil toplum örgütü ile birlikte Kahramanmaraş’ta başlayan deneyimimizin Adıyaman ayağını anlatmak ve kadın örgütlerinin afetlere hazırlık ve müdahale kapasitesine katkı sunmak üzere yazıyoruz. 6 Şubat depremlerinden sonra hükümetlerin veya kuruluşların afet sonrası müdahale sürecinde ihtiyaçlara hızlı ve uygun yollarla yanıt verememesi nedeniyle harekete geçmemiz gerektiğini düşündük. Bizler, iki aktivist olarak Kocaeli’de bulunan ve yerel bir dernek olan Lotus Kadın Derneği ile olan çalışmalarımızı deprem bölgesine yönelttik. Derneğin afet müdahalesi konusunda yeterli kapasitesi olmasa da kişisel deneyimlerimizle ve böylesi alternatif bir çalışmayı destekleyecek bir fon (Sivil Toplum için Destek Vakfı, Acil Destek ve Doğrudan Destekler Fonu) da bulabildiğimiz için hızlıca harekete geçebildik. Bu açıdan yerel kadın örgütlerinin kriz durumlarına müdahale edebilecek kapasiteye sahip olması hayati önem taşıyor. Depremin üçüncü haftasında geliştirdiğimiz Afet Sonrası Destek Programını yaygın insani yardım anlayışının aksine feminist ilkelerle gerçekleştirdik.

6 Development Initiatives Global Humanitarian Assistance Report 2023. <https://devinit.org/resources/global-humanitarian-assistance-report-2022/>

7 UN Women Generation Equality Accountability Report 2023. <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2023-09/generation-equality-accountability-report-2023-en.pdf>

Bu yazıda program kapsamındaki çalışmalarımızı ihtiyaç tespiti, malzeme dağıtımı, güçlendirme faaliyetleri ve işbirlikleri başlıkları altında aktaracağız. Bu başlıkları çoğu zaman birbirinin içine geçen süreçlerden oluşmakla beraber yazının kolay takibi için yapılmıştır.

Adıyaman Ç27 ve Narlıkuyu Çadırkenti
Topluluk Güçlendirme Atölyesi

İHTİYAÇ TESPİTİ

Önceki saha deneyimlerimiz ve deprem sonrası Maraş/Pazarcık'taki iki aylık deneyimimizle; sahada ilk olarak iyi yapılandırılmış bir ihtiyaç tespiti yapmanın çalışmanın belkemiğini oluşturduğunu biliyorduk. Sahada sıklıkla iki durumla karşılaştık: Birincisi hiç ihtiyaç tespiti yapılmadan kulaktan dolma bilgilerle ve iyi niyetle erzak temin edilip geliş güzel dağıtılmasıydı. Bu durumda hem kaynaklar verimsiz kullanılıyor hem de yereldeki gerçek ihtiyaca cevap verilemiyordu. İkincisi ise yeni oluşan yaşam alanlarının sorumlularının tamamının erkek olmasıydı. Bu durumda da alana dair toplumsal cinsiyete duyarsız yüzeysel gözlemler ve tespitler yapılmış oluyordu. Örneğin bir erkek alan sorumlusuna alanla ilgili ihtiyaçlar sorulduğunda; kadınların nasıl çamaşır ve bulaşık yıkadığı, depodaki hijyenik ped/günlük ped stoğu, doğum kontrol yöntemlerine ihtiyaç ve erişim, sütyen ihtiyacı/dağıtımı gibi konularda cevaplar alınamıyordu. Bu durumda da kadınların ihtiyaçları görünmez oluyor ve gerçek ihtiyaçlara cevap verilememiş oluyordu.

Çalıştığımız sahalarda programlama için neyin en iyi sonuç vereceği konusunda otorite olduğumuzu varsaymadık. Alanda yaşayanların ve çalışanların geri bildirimlerini dikkatle dinleyerek, çalışmamızın merkezine koyduk. Buna göre tespit yapılacak alanlarda konaklayıp, orada bizzat en az iki gün geçirerek hem gözlem yaptık hem de kadınlarla ve çalışanlarla birebir ve gruplar halinde görüşmeler yaptık. Bazı alanlarda ise sürekli çalışma yürüten ekiplerle işbirliği kurarak çalıştık. Çok basit gibi görünen ama önceki deneyimlerimizden aktardığımız bu adım aslında tüm süreci en sağlıklı şekilde kurgulamamızı sağladı.

Alanın ihtiyaçlarına, gerekli bedenlere, ayak numaralarına hatta beğenilere hakim olmak büyük önem taşıyordu. Deprem 4. ayında çadırda yaşarken artık küçük de olsa alışkanlıklara dönebilmek, basit şekilde hayatı kolaylaştırabilen malzemelere/ imkanlara erişmek hayati önemdeydi. Geçici yaşam alanlarında bakım yükleri daha da artan ve kendi acılarına, ihtiyaçlarına dönüp bakma fırsatı dahi bulamayan kadınlar için bu imkanlara erişimin anlamı çok daha önemli oldu. Her bir bireyin farklılaşan ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak, dağıtım aşamasında bu bilgilerle paketler oluşturularak çadırlara teslim ettik veya bireylerin kendi ihtiyaçlarını kendileri seçebilecekleri sosyal market/pazar tezgahı benzeri ortamlar sağladık. Bu yöntem "Mağazalar da kapandı, çarşıya da gidemiyoruz, böyle güzel oldu, çarşıya çıkmışız gibi." şeklinde geri bildirimlerle karşılandı.

İki paket bulgur nohut vermekle olmuyor.

Bizimle oturup çay içecek, sohbet edecek, böylesi etkinlikler yapacak sizin gibi insanlar lazım. Bizden desteğinizi esirgemeyin, siz destek olursanız biz de kendimize güveniriz, iyileşebilir, üretebiliriz.

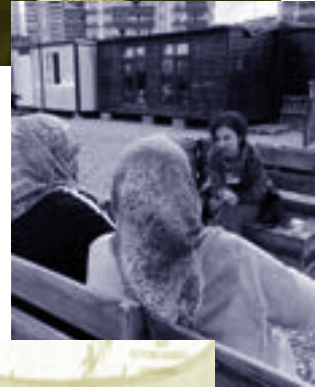
MALZEME DAĞITIMI

Dağıtım süreci bir diğer önemli aşama olarak karşımıza çıktı. Bu aşamada Adıyaman'da, alandaki çalışanlardan ve yaşayanlardan sık sık yaşadıkları haliyle, dağıtımların riskli olduğu, dağıtımlarda izdiham yaşandığı, bizim de süreçte zarar görebileceğimize dair yoğun uyarılar aldık. Buna karşın önceki saha deneyimlerimiz ve uyarıları yapanların desteği ile süreci sorunsuz atlatabileceğimizden emin olarak çalışmaya devam ettik.

Gözlemlerimize göre insanların bu tatsız tecrübelerinin sebebi kıt kaynakların plansız ve dolayısıyla adaletsiz dağıtım sonucunda ihtiyaçların giderilmemesi idi. Bu sebeple her şeyden önce insan onuruna uygun bir yöntem benimsemeye karar verdik. Ne olursa olsun insanları sıraya sokmadan, herkesin her malzemeye ve esasen ihtiyacı olan malzemeye erişimini garanti altına alarak sakin geçen dağıtımlar gerçekleştirdik.

İhtiyaç tespit aşamasında insanlarla kurduğumuz güven ilişkisi herkesin güvende hissetmesini; insanların dağıtım sürecinde bizzat rol almaları da herkesin sadece mağdur ve ihtiyaç sahibi olmanın ötesinde "işe yarar" hissetmesini sağlıyordu. Burada yine yaygın insani yardım faaliyetlerinde gördüğümüz üzere "dağıt ve çık" anlayışından farklı olarak uzun erimli ve derinlikli çalışmanın iyileştirici gücüne vurgu yapmak isteriz. "Daha önce kimse bizimle oturup böyle çay içmemişti, sohbet etmemişti. Kapıdan yardımı verip gidiyorlardı, yine gelin." şeklinde geribildirim aldığımız bu durum, iyileşme etkisine işaret ediyor. Çalışmamız boyunca insanlar bu ilişki içinde kendilerini güvende hissederek temel insani haklarına eriştiler.

Adıyaman K-4 Konteynirkenti
Topluluk Güçlendirme Atölyesi

Afet sahasında çoğunlukla ihtiyaçlara yetişemediğini düşünen ve yılgınlık hisseden çalışanların da ihtiyaç belirleme ve dağıtım süreçlerine dahil olması kendilerini daha iyi ve alanda etkili hissetmelerini sağladı. Böylelikle kıtlık ve rekabetin tek seçenek olduğu fikrini ortadan kaldırdığımız, güvene dayalı, aktif bir dağıtım sisteminin mümkün olduğunu göstermiş olduk.

*Bu atölyede bizi dinliyorlar,
herkesi duyuyoruz,
herkes birbirini duyuyor.*

GÜÇLENDİRME FAALİYETLERİ

Adıyaman'a geldiğimiz Haziran ayı itibariyle düzenli bir sosyal destek ihtiyacı hala devam ediyordu. Bu noktada, sahada hazinazırda gerçekleştirilmekte olan psikososyal desteklerin karşılayamadığı ihtiyaçlara yönelik feminist bakış açısıyla oluşturduğumuz güçlendirme çalışmalarımızı yürüttük. Ekibimizin kapasitesi ölçüsünde; güvenli alanların, el oyalayıcı ve rutin faaliyetlerin gerekliliğini fark ederek bu yönde çalışmalar kurguladık.

Güçlendirme faaliyetlerimizi özellikle tematik kadın buluşmaları ve düzenli beceri kursları şeklinde sıralayabiliriz. Uygulamamız; bireylerin duygusal ihtiyaçlarını karşılamak ve topluluk içinde bir dayanışma atmosferi oluşturmak amacıyla tasarlanmış kapsamlı bir programdı. Programlar her alanın tespit edilen ihtiyacına göre özel olarak psikolojik ilk yardım, topluluk oluşturma, sosyal uyum, esenlik, psikososyal destek ve toplumsal cinsiyet gibi başlıklarda tasarlandı. Oluşturduğumuz alanlarda, kadınlar duygularını paylaşabilecekleri ve duygusal olarak destek alabilecekleri; gündelik hayatlarında konuşamadıkları

*“Bu konteynırdan çıkınca yıkık,
yıkılacak evleri görüyoruz. Hayal bile
kuramaz olduk. Şimdi başka bir şey
yaptık, bir saatlik de olsa kendimize
başka bir pencere açtık.”*

*“1 saat de olsa mutlu olduk,
evde ağaç mı çizecektik.”*

*“Böyle bir etkinlik hiç olmamıştı, her
hafta olsa geliriz. Buna ihtiyacımız var.”*

zorlayıcı konuları konuşabilecekleri güvenli bir ortam buldular. Bu, sadece temel ihtiyaçları karşılamakla kalmayıp aynı zamanda topluluk içinde bir bağ oluşturarak sosyal destek ihtiyacını sürdürülebilir bir şekilde ele almamızı sağladı. Kadınların yeni yaşam alanlarına uyumlarını kolaylaştırmanın ve topluluk olarak güçlenmelerinin bir imkanı olarak kadın buluşmalarını ve kursları desteklemeye devam ettik.

*“Her şeyimi kaybettim, kızımın
hatıra bırakacak bir şeyim
kalmadı. Burada üretip ona
benden hatıra bırakmak
istiyorum.”*

Adıyaman İzzit Belediyesi Çadırkentinin
taşınmasından önceki son gece ziyareti

Adıyaman Narlıkuyu Çadırkent'i'nde Dayanışmanın Kadın Hali ve Lider Kadın Dernekleri ile işbirliği görüşmeleri

KURULAN İŞBİRLİKLERİ

Bütün süreçte afet alanını bir ekosistem olarak görüp birbirimizin güçlü yanlarından faydalandığımızdan, çalışmalarımızın gücünü artırabildiğimizden, daha etkili stratejiler geliştirebildiğimizden, tekrarlanan çalışmaları azaltabildiğimizden ve afetten en çok etkilenenlerin ihtiyaçlarını merkeze aldığımızdan emin olarak çalıştık.

Adıyaman'da genel olarak destekleyici, rekabetçi olmayan bir sivil toplum örgütlenmesi ile karşılaştık. Küçük bir ekip olarak burada çalışmamızı kolaylaştıran bu durum esasen feminist insani yardımın da temel ilkelerinden biri olarak karşımıza çıkıyor. Adıyaman'a gelebilmemizi sağlayan bir diğer unsur da Adıyaman'da destek faaliyeti yürüten İzmit Belediyesi'nin işbirliğine açık olması ve burada kurduğu yaşam alanlarında çalışmamızı teknik olarak kolaylaştırması oldu. Özellikle de Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Ağı'nın varlığı burada çalışmamızı çok kolaylaştırdı. Karşılaştığımız herkesle çalıştıkları kurumlar nezdinde ya da bireysel olarak işbirliği ve dayanışma halinde çalıştık. Bu durum karşılıklı bir güçlenme sağladığı için kendiliğinden gelişerek devam etti ve etki alanımızı genişletti.

İşbirliği yaptığımız kadın örgütlerinden geri bildirimler

"Deneyim aktarımları ile farklı alanlarda neler yapabileceğimiz üzerinden konuşmak, ihtiyaçlar konusunda destek sağlamaları bizi güçlendiren bir etki yarattı."

Ayrıca feminist metodu benimsemiş bir ekip olarak, mevcut koşullarda sahada kadın olarak bulunmanın zorluklarına karşı güçlenme yöntemi olarak alanda çalışan kadınlarla dayanışmayı önemsedik. Kadın çalışanların kendini güçlü hissederek alana daha fazla müdahil olabilmeleri için desteklenmeye ihtiyaçları olduğunu gördük. İster yerelden ister dışarıdan olsun pek çok genç kadın, sivil toplum örgütleriyle yeni tanışmış ve sivil toplum/afet alanında henüz çalışmaya başlamıştı. Deneyimli olsalar dahi sahadaki zorlu şartlarda iyi kurgulanmış ve sürdürülebilir supervizyon gerekir. Oysa tamamen kendi imkanlarıyla

çalışmaya devam eden kadın çalışanlara

da informal şekilde destek verdik.

Kadın örgütleriyle dayanışma içinde çalışmanın da etki alanımızı genişlettiğini ve birbirimizi güçlendirdiğini deneyimledik.

Malzeme tedariki için tercih ettiğimiz Adıyaman yerel küçük esnafı bizi bir müşteriden çok halkına destek olmaya çalışan bir ekip olarak gördü ve bu konuda işbirliği içinde hareket edebildik.

Bu sayede uygun ve kaliteli ürüne kısa sürede ve nakliye masrafı olmaksızın erişebildik.

Tüm süreçte bölgenin kültürünü göz önünde bulunduran, kimseyi rencide etmeyen, kurtarıcı rolü üstlenmeyen ve eşit ilişki kurmaya özen gösterdiğimiz çalışmamızda işbirliklerimizi de aynı bakış açısıyla yürüttük.

"Bizim yaptığımız çalışmalarda çok önemli bir tamamlayıcı rol oynadılar. Feminist bir ekip olmalarının bunu çok kolaylaştırdığını düşünüyorum, neyi niçin yapmak istediğimizi çok iyi anlayan ve bu doğrultuda kaynak aktarabilen bir ekip olduklarını gördüm. Geldikleri süreler içinde hem bizimle hem alandaki kadınlarla hızlı ve iyi ilişkilendiler. Kendi saha deneyimlerinin yanı sıra, bizim için önemli bir dışarıdan destek vazifesi gördüler."

SONUÇ

İnsani yardımın krizleri, esasında olağan ve gündelik olanın toplumsal olarak yeniden üretilmesinin krizleridir. Bu sebeple bizim hedefimiz “normale dönme”nin ötesinde feminist bir geleceğe çıkacak yollar aramaktır. 7 aylık Adıyaman deneyimimizde uluslararası ve ulusal insani yardım alanının sorunlarını gördük ve buna karşı aşağıdaki feminist ilkelerle bizzat afet sonrası müdahalede bulunarak nasıl etkili olunabileceğini öğrendik.

Çünkü;

Feminist metodoloji görmezden gelinen ya da sormanın düşünülmediği insani farklılıklara ilişkin sorular ortaya çıkarırken olası çözümleri karşılıklı ve katılımcı şekilde bulmayı hedefler (Glassick 1999: 5).⁸ Feminist metodoloji nesnelere ziyade öznelere, özgürleştirici potansiyele sahip bilgi arayışını ve hayatta kalanların sesini duyacak bir alanı çağırır.

Biz de yukarıda detaylarıyla anlattığımız çalışmamız boyunca;

- Kadınları ve kız çocuklarını odağımıza alıp kadınların liderliğini kabul ettiğimiz,
- Herkese uyan tek bir çözüm olmadığını görüp farklılaşan ihtiyaçları anlamak için yerinde gözlemleyip, yereli dinlediğimiz,
- Akışkan bir organizasyonla hareket edip hızlı değişen koşullara uyum sağladığımız,
- Dayanımcı ve alçakgönüllü işbirliklerine açık olup bu işbirliklerini teşvik ettiğimiz,
- Güvene dayalı ilişkileri benimsediğimiz,
- Güvenli alanlar yaratıp, topluluk güçlendirmeyi öncelikle kolektifin esenlik halini hedeflediğimiz yöntemimizi uluslararası afet literatürüne uygun olarak feminist olarak değerlendiriyoruz.

⁸ www.nwsa.org

⁹ <https://www.feministhumanitariannetwork.org/a-feminist-humanitarian-system>

¹⁰ cemberdernek.org

Feminist insani müdahale, herkes için adaleti barındıran bir sistem yaratarak insani yardım sektörünü hiyerarşiden kurtaracak katalizör ve dönüştürücü olma potansiyeline sahiptir.⁹

Sivil toplum algısı ve sivil toplum örgütleriyle ilk defa bu denli yakından tanışan Adıyaman pek çok bileşeni ile bu potansiyeli ortaya çıkarmamıza imkan yaratmıştır. Umuyoruz ki bundan sonra da Adıyaman’da ve her yerde yerel örgütler afet hazırlığı ve müdahalesi konusunda güçlenmeye devam etsin. Bütün bu çalışmalarımızın sonunda tam da bu amaçla, yani kadınların sivil örgütlülüğünü güçlendirmek ve afetlere hazırlık ve müdahale kapasitelerini geliştirmek amacıyla kurduğumuz Çember Sivil İnisiyatif Derneği ile alandaki çalışmalarımıza devam ediyoruz.¹⁰

DEPREM SAHASINDA
KADIN DAYANIŞMA
PRATİKLERİ:

**GÖKYÜZÜ ŞUTLAYICILARI
FUTBOL TAKIMI**

Berivan Büyüksahin

KADIN

Adıyamanda afetten sonra gündelik hayatın devam ettiği bir şehir kalmayarak yerini geçici yerleşim yerleri olan konteyner kentlere bıraktı. Hepimiz yeni bir şehir düzenine geçtik. Konteyner evler, çarşılar, pazarlar.. Bu geçici yerleşim yerlerinin de kendi özelinde bazı zorluklarını yaşadık. Mesela artık küçücük alanlarda yaşamayı deneyimledik, ortak alanları kullanırken hijyen problemleri oluştu, temel ihtiyaçlarımızın karşılanması zorlaştı, geçici bir düzenin içinde adaptasyon sorunu yaşadık. Bu zorluklar afet yaşayıp geçici barınma alanlarında yaşayan herkesin genel sorunları olurken bir de afetten sonra kadın ve kız çocuklarının daha riskli bir grup olduğunu çok duyduk. Kulağımıza bu kadar çalınan bu durumun sebebi nedir peki? Neden "kadınlar ve kız çocukları" diyoruz? Bu yazıda bunun nedenine değinerek kadınların bu hassas şartlar altında bir hayatta kalma yöntemi olarak dayanışma pratiklerini anlatacağız.

KADINLAR VE KIZ ÇOCUKLARI AFETLERDEN NEDEN DAHA FAZLA ETKİLENİYOR?

Afetlerde kadınlar ve kız çocukları genellikle daha dezavantajlı bir konumda bulunurlar. Bunun sebebi sadece mahrem alanlarının daralması mıdır? Bir bakalım. Kadınların mahremiyet de dahil olmak üzere toplumsal cinsiyet rolleri, ekonomik güçsüzlük ve erişim engelleri gibi bir dizi faktör bu bahsettiğimiz dezavantajı artırdı. Örneğin, afet bölgelerinde kadınlar

ve kız çocukları, ev işleri, çocuk bakımı ve yaşlı bakımı gibi geleneksel toplumsal rolleri daha fazla üstlenirler. Bu durum, afet sonrası toplumun yeniden yapılanma sürecinde kadınların ekstra yüklerle karşılaşmasına neden olur. Ayrıca, ekonomik güçsüzlük, kadınların afet sonrası kayıplarla daha zor başa çıkmalarına ve ihtiyaçlarını karşılamalarına engel olabilir. Eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimdeki engeller de kadınları ve kız çocuklarını daha savunmasız hale getirir. Kadınların karar alma mekanizmalarına dahil olmaması da afet sonrası müdahalelerin ve yeni yaşam alanlarının düzenlenmesinin kadınların ihtiyaçlarına göre olmaması ile sonuçlanır. Bu etmenler kadın ve kız çocuklarının neden dezavantajlı olduğunu bize gösteriyor.

İYİLİK HALİ İÇİN DİKİŞ KURSLARI, DAYANIŞMA VE FUTBOL

Adıyaman'da da afetten sonra kadınlar için hayatın kolay olmadığını söyleyebiliriz. Yukarıda saydığımız nedenlerle afet şartlarında yaşanan zorluklar varken bir yandan da şehrin zaten kadınlar için güçlendirici bir geleneği olduğunu söyleyemeyiz. Deprem öncesinde de toplumsal cinsiyet eşitliği endeksi oldukça düşük bir kent Adıyaman.¹¹ Bununla eğitime, ekonomiye, siyasete ve sosyal hayata eşit katılımı kastediyoruz. Bu başlıklarda hali hazırda yaşanan pek çok eşitsizlik varken deprem gibi bir afetten sonra eşitsizliğin boyutu daha da büyüdü. Bu yeni düzende ya da

11 Adıyaman TOBB, TSKV ve TEPAV'ın ortak hazırladığı 2020 tarihli '81 ilde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Raporu'na göre 81 il arasında 66. sırada bulunmaktadır. Yanındayız Derneği'nin İstanbul Üniversitesi işbirliği ile hazırladığı 2020 tarihli 'Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi'ne göre de Adıyaman Merkez ilçesi Türkiye'deki 234 ilçe arasında 198. olmuştur. Buna göre eğitim endeksinde 189. ve ekonomik hayat ve kaynaklara erişim endeksinde ise 190. olmuştur.

düzensizlikte (depremden önce de çok seçenekleri yoktu) sıkıştıkları geçici yaşam alanlarında iyilik hallerini sağlamak ya da korumak için kadınlar dikiş kurslarına (o da açılırsa) gitmekten başka ne yapabilir? Hal böyle olunca ziyarete gelip “Neye ihtiyacınız var?” diye soran bir belediye başkanına sadece “ip, kumaş, dikiş makinesi” demelerine şaşmamak ve bu taleplerini küçümsememek lazım.

Doğal afetler, toplumların dayanıklılığını zorlayan acil durumlar yaratırken, bu zorlu zamanlarda dayanışma ve birlik ruhu daha da önem kazanır. Ancak, bu zorlu dönemlerde ortaya çıkan kadın dayanışması, güçlü bir dayanıklılık kaynağı haline gelir. Afet bölgelerinde kadınlar, sadece kendi güçleriyle değil, aynı zamanda birbirlerine olan destekleriyle de öne çıkarlar. Bu dayanışma, acil durumların yarattığı stres, belirsizlik ve kayıp karşısında birbirine destek olma amacını taşır. Kadınlar arasındaki bu dayanışma aynı zamanda toplumun genel dayanıklılığını artırarak, afet sonrası toparlanma sürecini kolaylaştırabilir. Afetler, genellikle geleneksel cinsiyet rollerini zorlar ve kadınları farklı sorumluluklarla karşı karşıya bırakır. Bu süreçte, kadınlar, aileleri için temel ihtiyaçları karşılamak, çocuklarına destek olmak ve toplumlarına liderlik etmek gibi roller üstlenirler. Kadın dayanışması, bu yeni sorumluluklarla başa çıkmada bir rehberlik kaynağı olabilir ve birbirlerine destek sağlayarak güçlerini birleştirebilirler. Afet bölgelerindeki kadın dayanışması, sadece temel ihtiyaçları karşılamakla kalmaz, aynı zamanda duygusal destek ve motivasyon sağlar. Konteyner kentlerde yapılan psikososyal destek çalışmaları bu duruma örnek olabilir. Birbirine destek olan kadınlar, travmatik deneyimleri birlikte paylaşarak ortak bir dayanıklılık inşa ederler. Bu da, toplumlarını daha güçlü kılar ve afet sonrası iyileşme sürecini hızlandırabilir. Bu birlik ve beraberlik konteyner kent yaşamında kadınlar için oluşturulan atölyeler, kurslar (en çok dikiş tabii ki) şeklinde de ortaya çıktı. Dayanışma için oluşturulan bu alanlar, kadınların kamusal alana alışık olduğundan da daha çok çıkmasını sağladı. Artık dışarıya çıkan, dayanışarak sosyal hayatta güçlenen kadın aslında birlikteliğin önemini görmüş, anlamış oldu. Bu da kadınların yeni birliktelikler yeni dayanışma alanları oluşturma çabasına girmesini sağladı. Kadın futbol takımı bu uzun soluklu sürecin nazikane bir meyvesi oldu.

Afet bölgesinde yaşayan bölge halkının yanında bir de afet sonrası müdahale sürecinde aktif rol alan sivil toplum kuruluşları ve onların çalışanları var. Onlar da bölgede yaşayan herkes gibi pek çok zorlukla mücadele ediyor. Bunlar arasında güvenlik riskleri, altyapı sorunları, erişim zorlukları, kaynak kısıtları ve stres var. Ve pek tabii ki şehirdeki her kadın kadar kadın çalışanların da sıkıştığı toplumsal cinsiyet rolleri var. Bu bazen bakım yükü olurken bazen de hiç bir sosyal imkana ve iyileşme olanaklarına erişememek olabiliyor. Bu zorlukları yaşayan herkes gibi çalışanlar da bu süreci dayanışmayla aşmaya çalışıyor. Bu dayanışma hali bazen yorucu bir günün ardından ateş başında oturup benzer zorlukları yaşadığın iş arkadaşınla dertleşmekle, bazen de iyi olma halimizi koruyup destekleyecek faaliyetlerle ortaya çıktı. Bu faaliyetler çoğunlukla geziler, akşam oturumları oldu ama biz kadın çalışanların daha fazlasına ihtiyacı vardı. Dayanışma ile birlikte güçlenmeye ihtiyacımız vardı. Hem dayanışalım hem eğlenelim hem de sesimiz gür çıksın diye düşünürken kendimizi halı sahada bulduk.

Deprem bölgesinde yukarıda anlattığımız şartlarda bir kadın işgücü piyasasında çalışıyor olsa da olmasa da evlere, iş yerlerine, konteynirlara kapanıp kalmadan nasıl yaşar? Afet sebebi ile hane yaşantısının külfeti kadının üzerideyken kadın nasıl kendi olma haliyle hayatında aktif olabilir. Bütün bu soruların tek cevabı futbol oynamak olmasa bile bir kadın halı sahaya çıktığında kendi temposunda koşup, kendi bedeninin eğilimiyle hareket ettiğinde kendisinin yönlendirdiği bir hayatın da tadını alır. Kadının günlük hayatın içinde kendine futbol oynayacak zaman ayırarak aslında aktif bir sosyal hayat için hem kendine hem tüm kadınlara alan açar. Futbol oynamanın afet şartlarında nasıl kurtarıcı bir eylem haline geldiğini daha detaylı anlatmak isteriz.

Yukarıda anlattığımız şartlarda hayatta kalmak, iyilik halimizi korumak için Adıyaman sivil toplum çalışanlarından oluşan bir futbol takımı kurduk. Takım zaman içinde çok daha geniş bir kitleye ulaştı. Takımın kurucularından Selma ile bu takımın ortaya çıkışı ve bugünkü durumu hakkında konuşacağız.

Kadın futbol takımı kurmaya nasıl karar verdiniz? Ne zaman, kaç kadınla yola çıktınız?

Adıyaman sahasında alana girildiği günden beri sivil toplum çalışanları arasında güçlü bir dayanışma ve koordinasyon ruhu vardı. Bu belki, afetin büyüklüğü belki de sahada aktif çalışan profesyonellerin gönüllü çalışmaları sonucu oluştu. Gün geçtikçe bu ruh büyüyordu. Kapsayıcılığı, öğreticiliği ile alana yeni gelenleri hemen koordinasyonun içine çekiyordu. Adıyaman sahasında akut süreç bitmek bilmedi. İhtiyaçlar değişen koşullarla yenilenmeye devam etti. Çadır kentlerde, konteyner kentlerde kadınların ve çocukların yaşadığı sorunlar katlanarak artıyordu. Tüm bu sorunlar, ihtiyaçlar, yorgunluklar arasında sivil toplumda çalışan kadınlar olarak bir araya gelip konuştuğumuzda asıl gerçeklik çarpıyordu

Deprem bölgesinde yukarıda anlattığımız şartlarda bir kadın işgücü piyasasında çalışıyor olsa da olmasa da evlere, iş yerlerine, konteynirlara kapanıp kalmadan nasıl yaşar? Afet sebebi ile hane yaşantısının külfeti kadının üzerideyken kadın nasıl kendi olma haliyle hayatında aktif olabilir.

yüzümüze. Çadır kentlerde, konteyner kentlerde, mahallelerde yaşayan kadınlar... Sorunlar, zorluklar, mahremiyet alanları, sosyal alanların yokluğu... E birde Adıyaman'ın kadına biçtiği misyon, toplumsal cinsiyet normları, şiddetin adının koyulamaması... Peki biz profesyoneller olarak sahada bununla nasıl mücadele edebildik. Erillik temsili olan futbol, şiddete, holiganvari yaklaşıma dair kadının halı sahada top peşinde koşması nasıl olacaktı? Bir arada durma hali, kadın olarak özne olma ihtiyacı bizi harekete geçirdi. Eylül ayında başlayan girişimler 'Gökyüzü Şutlayıcıları' adı altında Ekim ayında sivil toplum çalışanı 32 kadının dahil olduğu bir toplantı ile ete kemiğe büründü. İlk aşama tamamlanmıştı. Sivil toplumda çalışanlar olarak haftanın bir günü bir araya gelerek halı sahada top oynanacaktık. 'Gökyüzü Şutlayıcıları' platformu açık bir platform olacaktı. İsteyen tüm kadınlar dahil olabilecekti. İster top oynasın, ister taraftar olsun... İlk haftadan sonra yerelden kadınlar da dahil olup halı sahada top oynamaya başladı. İkinci haftamızda whatsapp üzerinden kurduğumuz grupta 58 kadın olmuştuk.

Nasıl zorluklarla karşılaştınız ve bu zorlukları nasıl aştınız?

Aslında bu süreçte çok ciddi zorluklarla karşılaşmadık. Aksine herkes için çok heyecanlı bir şeye dönüşmüştü. Çok olumlu geri bildirimler alıyorduk. Maçların olduğu geceler kalabalık geçiyordu. Sürdürülebilirlik ve yerel kadınlara devretme sürecini ilk günden beri kendi aramızda tartışıyorduk. Yoğun çalışma temposuna

rağmen bulduğumuz her fırsatı değerlendirmeye çalışıyorduk. Neler yapabiliriz, nasıl ilerleyebiliriz sorularını sormaya başladık. Kadınlar olarak bir arada olma hali bize iyi geliyordu. Hiçbirimiz profesyonel oyuncular olmadığımız için ikinci maçtan sonra sakatlıklar olmaya başladı. Bunun önünü alabilmek için gruptan yazışmalar oluyordu. Maçlar öncesi en az yarım saat ısınma egzersizleri yapılsın vb diye. Havaların soğuması ile kapalı halı saha bulamadığımız için oynamaya ara verdik. Futbol oynamadığımız zamanlarda neler yapabiliriz alternatifini düşünmeye başladık. Sinema, oyun, sohbet... Amaç bir arada durmak, dayanışma halini devam ettirmektir.

Kadınlar olarak yaşamın her alanında varız demekten vazgeçmeyeceğiz.

Kadınların bu süreçteki güçlenme deneyimleri nasıldı?

Kadınlar olarak bir araya geliyor, birbirimizden öğreniyorduk. Özellikle yerel kadınlardan bir arada durma haline dair olumlu geri bildirimler alıyorduk. Halı sahada top oynamak, haftanın bir gecesi maçım var, çıkmam lazım deyip özne olmak. Kızını izlemeye gelen annelerin kızları ile top oynamak için dahil olmak istemeleri, sakatlandığı için eşiyle problem yaşayan bir kadının eşine asla oynamaktan vazgeçmeyeceğim demesi, bir kadının, oğlan çocuğu ile halı sahanın önünden geçerken oğlunun 'Anne bak kadınlar futbol oynuyor izleyelim mi?' demesinin ardından taraftar olarak gelen ve sonrasında sohbet etmek için bekleyen kadınlar, izleyiciler arasında erkekler olduğu için oynamak istemeyen kadınların üçüncü haftada bunu umursamaması, mülteci ve yerel kadınların bir arada oynaması, takımında oynayan bir çok kadının hep futbol oynamak istemişimdir ama maalesef aile ve/veya toplum bir şekilde buna engel oldu ama bugün bu gerçekleşiyor demesi gibi pratiklerimiz oldu. Ve günün sonunda kadınlığın; dil, din, ırk, statü ayrımı olmaksızın bir arada durabilme halinin pratiğiydi 'Gökyüzü Şutlayıcıları'.

Kadınlar olarak yaşamın her alanında varız demekten vazgeçmeyeceğiz.

Takımın bugünkü durumu nedir? Devam edecek misiniz, devam etmek için ihtiyaçlarınız neler?

Platformda 72 kadın olarak devam ediyoruz. Mevsim koşullarından kaynaklı bir süre halı sahada olamadık ama havaların düzelmesiyle beraber tekrar başladık. Sivil toplum çalışanları olarak proje bazlı çalışıyoruz ve projemiz bittiğinde maalesef alandan ayrılmak zorundayız. Sürdürülebilirliği yerele devretmek, yerelden kadınların sorumluluk alanlarını genişletmek için kendi aramızda görev dağılımları yaptık. Umuyoruz ki Adıyaman 'kadın futbolunu' sahiplenecek.

SOSYAL SİRK

Gültekin Çelik

ÇOCUK

6 Şubat 2023'te Türkiye'de yaşanan Kahramanmaraş merkezli depremlerin ardından, Türkiye Kalkınma Vakfı ve UNICEF iş birliğiyle hayata geçirilen 'Çocukların ve Ergenlerin Desteklenmesi İçin Çok Sektörlü Deprem Müdahale Projesi' kapsamında uygulanan Sosyal Sirk Programı, 6-14 yaş arası çocuklara yönelik olarak 1 Nisan 2023 tarihinde başlamıştır. Bu program, çocukların erken çocukluk eğitimlerini, koruma ihtiyaçlarını ve beceri kazanımlarını desteklemek amacıyla düzenlenmiştir.

6 Şubat 2023'te Türkiye'de meydana gelen büyük deprem, özellikle çocuklar üzerinde derin ve kalıcı etkiler bıraktı. Deprem yol açtığı yıkım, birçok çocuğun hayatını kökten değiştirdi; okulların yıkılmasıyla eğitime erişim büyük ölçüde kesintiye uğradı, bu da uzun vadede eğitimlerini ve gelişimlerini olumsuz etkiledi. Eğitimsizlik, çocukların gelecekteki iş bulma olanaklarını ve ekonomik bağımsızlıklarını sınırlayabilecek bir faktör haline gelmiştir.

Çocuklar, yaşanan travmatik olayların psikolojik izlerini de derinden hissediyor. Birçok çocuk, deprem anını ve ardından yaşanan kaosu sürekli olarak hatırlayarak,

post-travmatik stres bozukluğu (PTSD) gibi psikolojik rahatsızlıklar geliştirebilir. Bu tür durumlar, çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerini ciddi şekilde tehlikeye atmakta, onları izole, kaygılı ve depresif hale getirebilmektedir.

Deprem yıkıcı etkileri, çocukların fiziksel sağlıklarını da tehlikeye atmıştır. Altyapının bozulması, sağlık hizmetlerine erişimin kısıtlanması, temiz su ve hijyen imkanlarının azalması gibi faktörler, çocukları hastalıklara karşı daha savunmasız hale getirmiştir. Özellikle salgın hastalıkların yayılma riski, bu tür koşullarda artmakta; çocuklar bu durumdan en çok etkilenen gruplar arasında yer almaktadır.

Son olarak, geçici barınma merkezlerinde yaşamak zorunda kalan çocuklar için güvenlik sorunları da ciddi bir mesele teşkil etmektedir. Bu tür ortamlar, çocuklar için yeterince güvenli olmayabilir ve çocuk istismarı ve ihmal vakalarında artışa yol açabilir. Ayrıca, çocukların sosyal ortamdan izole edilmesi, onların psikolojik ve sosyal gelişimini daha da olumsuz etkileyebilir. Bu aşamadan sonra ise Sosyal Sirk programı devreye girmektedir.

SOSYAL SİRK NEDİR?

Sosyal Sirk Programı deprem sonrası çocukların karşılaştığı zorlukları ve gereken müdahaleleri göz önünde bulundurarak, onların korunması, geliştirilmesi ve desteklenmesi için sanat ve sirk yoluyla pedagojik metotlar kullanır. Program, deprem sonrası çocukların yaşadığı travmaları hafifletmeye yardımcı olacak pedagojik metodlar kullanarak, onların sosyal, duygusal ve fiziksel gelişimlerine katkıda bulunmayı amaçlar. Sosyal sirk eğitimleri kapsamında beş farklı atölye bulunmaktadır: Trapez, Denge, Sahne Sanatları, Jonglaj ve Akro-Trambolin. Bu atölyeler, çocuklara yeni beceriler kazandırmanın yanı sıra, kendilerini ifade etme ve bir grup içinde işbirliği yapma yeteneklerini geliştirmelerine olanak tanır.

Sosyal Sirk'in temel prensiplerinden biri, her bir ortağın sahip olduğu yerel koşullarının dikkate alınmasıyla özel ihtiyaçlarının, problemlerinin ve yaşadıkları travmalarının tanımlanmasıdır. Her zor durumdaki çocuk için, bu program kendi değerlerini ve yeteneklerini keşfetme fırsatı sunar ve öğrendikleri bu yetenekleri diğer eğitim alanlarına aktarmalarına destek olur.

Türkiye Kalkınma Vakfı olarak, misyonumuz ve vizyonumuz doğrultusunda dezavantajlı bölgelere odaklanmaya ve onlara destek olmaya devam ediyoruz. Yerel halkın sosyo-ekonomik zorluklarına duyarlı bir şekilde yaklaşarak, bütünsel ve kapsayıcı metotlarla çalışmalarımızı yürütüyoruz. Bu bağlamda, özellikle savaş ve doğal afetler sonucu afetzedelerin karşılaştıkları problemleri, yaşadıkları travmaları ve sosyal entegrasyon süreçlerini de dikkate alarak, Afet Bölgesindeki etkinliklerimizi sürdürmekteyiz. Bu süreçte, bu zorluklarla başa çıkmaları için gerekli desteği sağlamayı ve toplulukların dayanıklılığını artırmayı hedefliyoruz.

Bilimsel çalışmalar, bu tür sanatsal ve fiziksel aktivitelerin, çocukların genel refah seviyelerini ve akademik performanslarını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Sosyal sirk, çocukların özgüvenlerini artırma, stresle başa çıkma becerilerini geliştirme ve topluluk içinde aktif roller üstlenme gibi sosyal beceriler edinmelerine destek olur. Bu program sayesinde, depremden etkilenen bölgelerdeki çocuklar, travmatik deneyimlerini sanat yoluyla işleyerek duygusal iyileşme süreçlerini hızlandırabilmektedir.

SANATIN İYİLEŞTİRİCİ GÜCÜ

Sanat, insanların duygusal ve zihinsel sağlığı üzerinde olumlu bir etkiye sahip olan güçlü bir araçtır. Müzik, resim, dans, tiyatro gibi çeşitli sanat formları, duygusal ifade ve iyileşme süreçlerine katkı sağlar. Bu doğrultuda sanat terapisi, psikolojik rahatsızlıkların tedavisinde etkili bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Sanat yapmak, bireylerin duygularını ifade etmelerini kolaylaştırır ve stresle başa çıkmalarına yardımcı olur. Bu terapi türü, kişilerin duygusal zorluklarla başa çıkmalarını destekler ve kendilerini daha iyi ifade etmelerine olanak tanır. Çünkü sanat aktiviteleri, beyinde dopamin salınımını artırarak mutluluk ve zevk hislerini güçlendirir. Özellikle müzik terapisi, otizm spektrum bozukluğu, demans, travma sonrası stres bozukluğu gibi çeşitli durumlarda duygusal dengeyi sağlamak amacıyla kullanılır.

Sanat, çocukların duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimlerine katkıda bulunurken duygusal ifade yeteneklerini geliştirir ve stresle başa çıkmalarına

yardımcı olur. Bilimsel literatür, sanat aktivitelerinin beyinde dopamin ve serotonin gibi mutluluk hormonlarının salınımını artırarak, iyilik hali ve zevk hislerini güçlendirdiğini göstermektedir (Stuckey & Nobel, 2010). Özellikle travmatik olaylar yaşamış çocuklar üzerinde sanat terapisi, duygusal dengesizlikler ve PTSD semptomlarını hafifletmek için etkili bir yöntem olarak ön plana çıkmaktadır (Van Westrhenen & Fritz, 2014).

Sosyal sirk, sanatın sağladığı terapötik faydaları daha ileri taşıyarak, çocukların fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunur. Bu tür programlar; trapez, denge, sahne sanatları, jonglaj ve akrotrambolin gibi çeşitli sirk disiplinlerini içerir. Bu aktiviteler, çocukların motor becerilerini ve fiziksel koordinasyonlarını geliştirirken, aynı zamanda özgüven, empati ve sosyal beceriler gibi sosyal-duygusal yetenekler üzerinde de olumlu etkiler yaratır. Araştırmalar, sosyal sirk, çocukların duygusal zorluklarla başa çıkmalarına yardımcı olduğunu ve stres azaltıcı hormonların salgılanmasını teşvik ettiğini belirtmektedir (Cohen-Lewe, 2014).

Afetler gibi zorlayıcı yaşam olayları sonrasında çocukların maruz kaldığı psikolojik travma, uzun süreli negatif etkilere yol açabilir. Sosyal sirk ve sanat terapisi, bu tür etkileri hafifletmede kritik bir rol oynayabilir. Bu programlar, çocukların travma sonrası stres bozukluğu (PTSD) semptomlarını azaltmada ve duygusal iyileşme süreçlerinde önemli destek sağlar (Betts, 2006). Grup içinde yapılan sanatsal ve sirk aktiviteleri, çocukların birbirleriyle ve yetişkinlerle sağlıklı ilişkiler kurmalarını teşvik eder, böylece sosyal destek ağlarını güçlendirir ve izolasyon hissini azaltır.

Özetle, sosyal sirk ve sanat terapisi programları, çocukların afet sonrası adaptasyon süreçlerinde önemli bir destek mekanizması olarak işlev görür. Bu tür eğitimler, çocukların ruhsal ve fiziksel sağlıklarını destekler, kendilerini ifade etme yeteneklerini artırır ve toplum içinde sağlam ilişkiler kurmalarına olanak tanır. Bu nedenle, projemiz bu iki güçlü aracı birleştirerek, afetten etkilenen çocuklara yönelik kapsamlı bir destek sağlamayı hedeflemektedir.

SOSYAL SİRK NELERİ İÇERİR?

Sosyal Sirk; çocuk eğitimleri, çocuklar ve özel gereksinimli çocuklar olarak iki farklı kategoride düzenlenmektedir. Eğitim programımızda, çocuklara beş farklı disiplinden oluşan bir dizi atölye sunulmaktadır. Bu disiplinler; trapez, denge, sahne sanatları, jonglaj ve akro-trambolin atölyeleridir. İlk aşamada çocuklar 1 aysüresince tüm disiplinlerde temel eğitimler alır. Daha sonra, ilgi ve yeteneklerine göre iki disipline odaklanarak bir ay süreyle yoğunlaştırılmış eğitimlerine devam ederler. Eğitim sürecinin sonunda, çocuklar öğrendiklerini sahneleme ile entegre ederek kendi koreografilerini oluştururlar ve bu koreografileri bir çocuk gösterisi şeklinde eğitimlerini tamamlarlar. Sosyal Sirk Programı'nın çocuk gösterileri, sosyal sirk disiplinleri ve sahne sanatlarının etkileyici bir harmanını sunar. Bu programda, çocuklar sahne üzerinde kendilerini ifade etmenin çeşitli yollarını öğrenirler. Trapez, denge, jonglaj, sahne sanatları ve akro-trambolin gibi farklı disiplinlerde temel beceriler edinen çocuklar, bu becerileri tiyatro ve müzikal performanslarla birleştirerek kendi koreografilerini yaratırlar.

Koreografi hazırlama sürecinde, çocuklar sahne eğitimleri eşliğinde sahne düzeni, ses kullanımı, vurgu, tonlama, yaratıcı drama teknikleri, sahne kullanımı, karakter geliştirme ve hikâye anlatımı gibi temel tiyatro tekniklerini öğrenirler. Müzikal elementler, gösterinin ritmik ve duygusal yapısını belirlerken, çocuklar bu elementleri akrobatik hareketlerle uyumlu bir şekilde entegre ederler.

Özel gereksinimli çocuklara yönelik Sosyal Sirk eğitimleri ise bu çocukların farklı becerilerini geliştirmeyi hedefleyen özelleştirilmiş bir program sunar. Bu program denge, sahne, jonglaj, trapez ve akro - trambolin gibi çeşitli atölyeler içerir. Bu atölyelerde denge, koordinasyon, güç ve esneklik gibi beceriler üzerinde çalışılır. Sahne atölyesi, iletişim becerilerini, özgüveni ve ifade yeteneklerini geliştirirken, jonglaj

atölyesi el-göz koordinasyonu ve odaklanma üzerine odaklanır. Trapez ve akro - trambolin atölyeleri ise denge, güç ve esneklik gibi becerileri destekler.

SOSYAL SİRK NERELEDE ÇALIŞTI, KAÇ ÇOCUĞA ULAŞTI?

5 il

14.197 kız

14.739 erkek

28.936 çocuk

Sosyal Sirk Programı, 2009 yılında yurt dışı partnerleriyle birlikte "Sosyal Sirk Sınırdan" sloganıyla Mardin Nusaybin'de çalışmalarına başladı. 2012 yılında Mardin Gençlik ve Kültür Derneği (MAGEKUD) Mezopotamya Sirk ve Sirk ve Sokak Sanatları Projesi/Festivali adıyla (MSSSP) GAP İdaresi destekleri ve öz kaynaklarla tasarım ve uygulama süreci genişletilerek devam etmiştir.

2016 yılında UNICEF Türkiye, GAP İdaresi ve Türkiye Kalkınma Vakfı (TKV) destekleriyle çocuk eğitimleri ve gösteriler olarak iki uygulama ile proje Mardin, Adıyaman, Batman, Gaziantep, Kilis ve Gaziantep illerinde yürütülmüş ve çocuk eğitimleri ile 3 bin 840 çocuğa ulaşılmıştır.

1 Nisan 2023 tarihinden itibaren ise "Çocukların ve Ergenlerin Erken Çocukluk Eğitimi, Koruma, Sosyal Sirk, Güçlendirme ile Beceri Programları Yoluyla Desteklemek İçin Çok Sektörlü Deprem Müdahale Projesi" kapsamında, Gaziantep Nurdağı ve İslâhiye, Hatay ve Adıyaman'ın Gölbaşı ilçesi ile Adıyaman Merkez'de, Şanlıurfa ve Osmaniye illerinde sirk

gösterileri yapılmıştır. 5 ilde gerçekleştirilen Sosyal Sirk gösterilerine 14.197'si kız, 14.739'u erkek olmak üzere 28.936 çocuk katılım göstermiştir. Ayrıca Hatay (Antakya ve Samandağ), Gaziantep (Nurdağı) ve Adıyaman (Merkez ve Gölbaşı ilçesi) illerinde 67'si özel gereksinimli olmak üzere 602 kişiye Sosyal Sirk eğitimleri verilmiştir. (Hatay Samandağ verileri raporlama süreci tamamlanmadığı için eklenmemiştir.)

PERFORMANSIN TOPLUMSAL ETKİSİ

Çocuk gösterileri sırasında sergilenen koreografiler, topluluk içindeki diğer bireylerle etkileşimleri ve iş birliklerini güçlendirir. Bu gösteriler, çocukların aileleri ve toplum üyeleri tarafından izlendiğinde, çocukların kazandığı becerilerin ve özgüvenin toplum tarafından tanınmasını sağlar. Bu tür etkinlikler, çocukların toplum içindeki yerlerini ve topluma olan katkılarını pekiştirir, aynı zamanda çocukların sanatsal yeteneklerinin fark edilmesine ve takdir edilmesine olanak tanır.

Sosyal Sirk Programı, çocukların kişisel gelişim yolculuklarında önemli bir rol oynamaktadır. Program, çocuklara sadece sirk ve sahne sanatları becerileri öğretmekle kalmayıp, aynı zamanda onların sosyal uyum süreçlerine katkıda bulunmakta ve kültürlerarası diyalogları teşvik etmektedir. Koreografi hazırlama ve performans süreci boyunca, çocuklar yaratıcılıklarını serbest bırakırken, duygusal ifade özgürlüğü kazanır ve toplumsal bir varlık olarak kendi kimliklerini güçlendirirler.

Bu programın sonuçları, çocukların bireysel yeteneklerinin ötesine geçerek, onların toplumsal anlamda da olumlu bir değişim yaratmalarını sağlamaktadır. Çocukların sahnelediği gösteriler, bu etkileşimlerin somut örnekleri olarak, hem eğitici hem de eğlendirici öğeler barındırmaktadır ve izleyicilere çocukların gelişimine tanıklık etme fırsatı sunar. Bu, hem çocuklar için hem de toplum için kazançlı bir süreçtir, çünkü sanat aracılığıyla iyileşme, öğrenme ve büyüme mümkün olmaktadır.

Bu şekilde, Sosyal Sirk Programı, çocukların hem kendilerini keşfetmelerine hem de geniş bir toplumsal bağlamda aktif ve pozitif roller üstlenmelerine olanak tanıyan bir yapı taşı olarak hizmet vermektedir. Program, çocukların hayatlarına sanatın dönüştürücü gücünü sokarak onları sosyal, duygusal ve fiziksel olarak geliştirmekte ve toplumda önemli bir yere sahip olmalarını sağlamaktadır.

Bu program, katılımcı çocukların sosyal becerilerini, özgüvenlerini ve toplumsal entegrasyonlarını güçlendirmekle kalmaz, aynı zamanda kültürlerarası anlayış ve işbirliğini de teşvik eder. Sosyal Sirk Programı'nın genel eğitim mantığı, çocukların hem bireysel yeteneklerini geliştirmelerine hem de toplum içinde aktif ve üretken bireyler olarak yer almalarına olanak tanımaktadır.

ÇOCUK KATILIMI VE SOSYAL UYUM

Sosyal Sirk Programı kapsamında çocuklar, çeşitli sirk disiplinleri ve sahne sanatları aracılığıyla aktif olarak katılım gösterirler. Bu katılım, onların birlikte çalışma, sıra bekleyebilme ve grup içinde uyum sağlama gibi sosyal becerilerini geliştirir. Örneğin, jonglaj atölyesi sırasında çocuklar birbirlerine topları paslarken, hem fiziksel koordinasyonlarını hem de takım çalışması becerilerini geliştirirler. Trapez ve akro-trambolin gibi daha zorlayıcı disiplinler ise, çocukların birbirlerine güvenmelerini ve birlikte hareket etmelerini gerektirir. Bu süreçte, Türkiyeli ve Suriyeli çocuklar arasındaki etkileşimler sayesinde dil engelleri aşılarak, kültürlerarası anlayış ve arkadaşlıklar pekişir.ve toplum üyeleri tarafından izlen

AFET SONRASI TRAVMALARIN İYİLEŞTİRİLMESİ

Afet sonrası yaşanan travmalar, çocukların psikolojik sağlığı üzerinde derin etkiler bırakabilir. Sosyal Sirk Programı, bu travmaları hafifletmek için çocuklara bir ifade platformu sunar. Sahne sanatları ve sirk disiplinleri, çocukların yaşadıkları zorlukları sanatsal bir ifadeyle dışa vurabilmelerine olanak tanır. Örneğin, sahne performansları sırasında çocuklar kendi hikayelerini ve yaşadıkları zorlukları temsil eden dramatik sahneler oluşturabilirler. Bu tür performanslar, çocukların kendi duygularını işlemelerine ve travmatik olayların üstesinden gelmelerine yardımcı olur.

Bir saha örneği olarak, sirk eğitimleri sırasında bir grup çocuk, deprem deneyimlerinin onlarda oluşturduğu içe kapanma, asosyallik, konuşamama ve sosyal süreçlere katılmama gibi sorunlar yaşarken, sosyal sirk eğitimleri ve gösteri hazırlama sürecinde kurulan bağ yardımı ile iyileşme süreçleri hızlandı.

İLETİŞİM VE İYİLEŞME

Çocuklar, sirk ve sahne sanatları yoluyla iletişim becerilerini önemli ölçüde geliştirir. Sahnede yer alan tiyatro ve müzikal performanslar, çocukların hem sözlü hem de bedensel dil becerilerini kullanmalarını gerektirir. Bu beceriler, günlük yaşamlarında da onların daha etkili iletişim kurmalarına yardımcı olur. Çocukların bu yeni becerileri, aileleri ve arkadaşları ile olan ilişkilerinde de pozitif değişimlere yol açar.

Çocuklar arası iletişim ve uyum, sirk ve sahne sanatları eğitimlerindeki grup çalışmaları sayesinde önemli ölçüde artar. Ortak çalışmalar ve performanslar, çocukların birbirlerini dinleme, sırayla konuşma ve duygusal olarak birbirlerine destek olma gibi sosyal becerileri geliştirmelerine yardımcı olur. Ayrıca, bu tür aktiviteler çocukların empati kurmayeteneklerini de pekiştirir, çünkü farklı arka planlardan gelen çocuklar birbirlerinin kültürlerini ve yaşam deneyimlerini daha iyi anlamayı öğrenirler.

Sonuç olarak, Sosyal Sirk Programı'nın sunduğu bu etkinlikler, çocukların hem bireysel hem de toplu olarak travmaları sanat aracılığıyla anlamlandırmalarını ve üstesinden gelmelerini sağlar. Gösteri hazırlıkları ve sonrasında gerçekleştirilen performanslar, çocukların kendi içsel deneyimlerini dış dünya ile paylaşmalarına ve bu süreçte sosyal destek sistemlerini güçlendirmelerine olanak tanır.

Özel gereksinimli çocuklar için sirk disiplinleri, fiziksel engelleri aşmalarına yardımcı olacak biçimde adapte edilmiştir. Akrobatik hareketler, çocukların kas gücünü, esnekliğini ve denge becerilerini geliştirirken, ritmik ve müzikal çalışmalar, onların duygusal ve duysal uyumlarını destekler. Bu aktiviteler, çocukların kendilerine olan güvenlerini artırır ve fiziksel yeteneklerinin farkına varmalarını sağlar.

SOSYAL SİRKİN TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ TEMELİNDE ETKİSİ

Sosyal Sirk eğitimlerine katılım oranlarına bakıldığında, kız çocuk sayısının oğlan çocuklarına oranla daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durumu elbette ki pozitif ayrımcılık ile açıklamıyoruz. Bu durumu kız çocuklarının oyun ve etkinlik alternatiflerinin azlığına ve Sosyal Sirk cazibesine bağlıyoruz. Kız çocuklarının sosyal aktivitelere katılması, çocukların kendilerine güvenini olumlu yönde etkilediği gibi toplumsal cinsiyet eşitliği için de önemli bir adımdır. Her ne kadar kalıplaşmış cinsiyet rollerini bir anda değiştirmek mümkün olmasa da sirk eğitimi boyunca kız ve oğlan çocuklarının birlikte ve ortak aktiviteler gerçekleştiriyor olmalarının çocukların algısında yer alan toplumsal cinsiyet rollerine yönelik kalıpları değiştirmeye dair kıymetli bir adım olduğunu düşünüyoruz. Sirk boyunca oyun ve aktivite pratikleri gerçekleştirerek birbirleriyle ilişkilenemeye başlayan çocuklar, toplumsal cinsiyet rollerine dair ufak da olsa farkındalık kazanmaya başlamıştır.

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLARA KATKILARI

Sosyal Sirk Programı, özel gereksinimli çocuklar için de özel olarak tasarlanmış bir modül içerir. Bu program, özel gereksinimli çocukların sosyal, duygusal ve fiziksel gelişimlerine katkıda bulunmayı amaçlar. Programın temelinde, bu çocukların kendilerini ifade etme yollarını keşfetmeleri ve toplumsal entegrasyon süreçlerine aktif olarak katılmaları yatmaktadır.

Sosyal Sirk Programı, özel gereksinimli çocukların toplumsal etkileşimlerini ve kültürel katılımlarını teşvik eder. Grup içinde yapılan çalışmalar ve performanslar, çocukların diğerleri ile iletişim kurma ve sosyal ortamlarda nasıl hareket edeceklerini öğrenme fırsatları sunar. Bu süreçler, çocukların sosyal becerilerini geliştirir ve toplum içinde daha aktif rol alabilmelerine olanak tanır.

Program, ailelerin ve toplumun özel gereksinimli çocuklara olan bakış açılarını dönüştürmeye yardımcı olur. Gösteriler ve etkinlikler, bu çocukların yeteneklerini ve başarılarını sergilerken, toplumun bu çocuklara yönelik algılarını ve beklentilerini pozitif yönde değiştirir. Aileler, çocuklarının sanat yoluyla ifade edebilme yeteneklerine tanık oldukça, onların sosyal ve duygusal ihtiyaçlarına daha duyarlı hale gelir.

Son olarak, Sosyal Sirk Programı'nın sağladığı sürdürülebilir etki, özel gereksinimli çocukların toplum içinde sürekli bir iyileşme ve entegrasyon sürecine girmelerini sağlar. Bu program, çocukların sosyal becerilerini, özgüvenini ve toplumla olan etkileşimlerini uzun vadede iyileştirir. Programın tekrar eden doğası ve sürekli yenilenen içeriği, çocukların sürekli yeni beceriler edinmelerine ve mevcut yeteneklerini pekiştirmelerine olanak tanır.

Bu geniş çaplı değerlendirme, Sosyal Sirk Programı'nın özel gereksinimli çocuklar üzerindeki etkili ve dönüştürücü etkisini ortaya koyuyor ve programın bu çocuklar için nasıl bir fark yaratabileceğini vurguluyor.

UYGULAMA ÖRNEKLERİ VE KATILIMCI GÖRÜŞLERİ

Özellikle bir atölye veya sahne gösterisi hazırlığı sürecinde, farklı ırk ve kültürdeki (Türkiyeli, yabancı Uyruklu, Dom/Roman vb) çocuklar birlikte bir koreografi hazırlayarak, sosyal sirk disiplinlerinin katkısıyla aralarındaki iletişim güçlenmiş ve bu tasarım sürecinin olumlu devam etmesine yaramıştır. Bu eğitim süreci, ebeveynler ve akranlarının da farklılıkların iletişim kurmakta engel olmadığı ve topluluk olarak iyileşme sürecine katkısını anlamış oldu. Gösteri ve eğitimler sonrası yapılan değerlendirmelerde, çocuklar kendilerini daha mutlu ve huzurlu hissettiklerini, ayrıca yeni arkadaşlıklar edindiklerini belirtmişlerdir.

Katılımcı bir ebeveynin ifadesine göre, çocuğunun sirk sanatlarına katılımı, onun sosyal becerilerini ve özgüvenini büyük ölçüde artırmış. Çocuk, evde ve okulda daha pozitif ve açık iletişim kurmaya başlamış. Eğitimler, çocukların sahne üzerindeki dönüşümlerinin, günlük yaşamlarına da olumlu yansıdığını gözlemlemişler.

Bir saha örneği olarak, işitme engelli çocuklar için düzenlenen bir sirk atölyesi, müzikal ritimleri ve titreşimleri kullanarak çocukların performanslarını

senkronize etmelerine yardımcı oldu. Çocuklar, müziğin ritmini hissetmek ve hareketleriyle uyumlu bir performans sergilemek için özel yöntemler öğrendi. Bu tür etkinlikler, çocukların hem fiziksel hem de duygusal olarak kendilerini ifade etmelerine ve topluluk içinde kabul görmelerine önemli katkılar sağladı.

Otistik spektrumda yer alan bir grup çocuk, dramatik sahne sanatları yoluyla kendi hikayelerini anlatma fırsatı buldu. Bu süreç, çocukların sosyal ipuçlarını takip etme ve duygusal tepkileri anlama becerilerini geliştirdi. Aileler, çocuklarının evde ve sosyal ortamlarda daha uyumlu davrandıklarını ve yeni arkadaşlıklar edindiklerini rapor etti.

“Sirke ilk geldiğinizde ve Sirk bittikten sonra nasıl hissediyordunuz?” sorusuna, çocukların büyük bir kısmı Sirke ilk geldiklerinde kaygılı hissettiklerini, Sirkte öğretilen şeyleri yapamayacaklarını düşündüklerini ifade eden cevaplar verdiler. Fakat süreç içerisinde korkularını yendiklerini, daha cesur hissettiklerini ve insanların önünde bir şey yapmaktan çekinmediklerini belirttiler.

Adıyaman’da eğitimlerin düzenlendiği alandaki çocuklarla ilgili yapılan görüşmelerde, öğretmenler, veliler ve Aile Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü personeli,

sirk etkinliklerine katılan çocukların daha fazla sorumluluk alarak afet sonrası travmalarını atlattıklarını ve aynı zamanda keyifli vakit geçirdiklerini ifade ettiler.

Depremde 30 saat enkaz altında kalan, bir kolunu ve bir bacağını kullanamayan ergen bir kız çocuğu Sosyal Sirk eğitimlerimize katıldıktan sonra kolunu ve bacağını kullanabilmeye başlamış, bilekle yapılan poi malzemesiyle tahta bacak üzerinde gösteri yapabilecek düzeye gelmiştir. Yine enkaz altında kalmış bir çocuğun kurtarıldığı andan itibaren ailesi dışında kimseyle konuşmayıp Sosyal Sirke katıldıktan sonra eğitmenleriyle iletişim kurması ve arkadaş edinmesi bunun en güzel örneklerindedir.

Psikodramacı Dr. Jacob Levi Moreno'nun ifade ettiği üzere:

“Yardım ve tedavi için yaratıcı sanat terapilerinin sınırları yoktur. Her birimizin içinde yaşama geçirilmeyi bekleyen sessiz bir müzik kuyusu, ortaya dökülmemiş görünmez sanat, donmuş hareket ve düşünsel eylemler vardır.”¹²

Çocukların özgüven kazanmalarında sahneye çıkıp, kalabalık önünde gösteri yapmalarının etkisi büyüktür. Birilerinin kendilerini izlemiş olmasından dolayı mutlu olan çocuklar, sahnede olmayı sevdiğini belirtmişlerdir. Her ne kadar başta eğitimlerde ve gösteri sırasında heyecanlandığını söyleyenler olsa da artık kendilerini daha “rahat” ve “cesur” hissettiğini söyleyen çocukların sayısı azımsanmayacak orandadır.

Bunun yanı sıra, çocuklar Sosyal Sirke katıldıktan sonra daha güçlü hissetme, kilo verme, boylarının uzaması, kas yapma, daha esnek olma gibi fiziksel değişiklikler yaşadıklarından da bahsetmişlerdir. Veliler de çocukların gelişimi için Sirk önemli bulmaktadırlar. Adıyaman, Antakya, Gölbaşı ve Nurdağı'ndaki velilerin bir kısmı ise bu noktada, Sosyal Sirk ile tanışan çocuklarının derslerinde başarılarının da arttığını dile getirmişlerdir.

Sonuç olarak, Sosyal Sirk'in çocuklar üzerinde olumlu pek çok etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Bu etkilerin daha da artırılması için sirk programlarının sürdürülebilir olması ve sirk benzeri ortak aktivitelerin yaygınlaştırılması gerekmektedir.

KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR

Projenin sahada uygulanması sırasında bazı önemli zorluklarla karşılaşmıştır. Bu zorluklar, projenin etkinliğini ve sürdürülebilirliğini doğrudan etkileyebilecek niteliktedir.

Eğitim Süresinin Yetersizliği:

Her bir eğitim modülü için ayrılan süre, yalnızca 2 aydır. Bu süre, özellikle sosyal sirk gibi kapsamlı becerilerin kazandırılması gereken bir program için oldukça yetersizdir. Uzun vadede çocukların bu becerileri pekiştirmeleri ve kalıcı öğrenme sağlamaları için sürenin en az 4 aya çıkarılması gerekmektedir.

Fon ve Donanım Eksiklikleri:

UNICEF dışında düzenli fon ve donanım desteğinin olmaması, projenin yaygınlaştırma ve uygulama kapasitesini sınırlamaktadır.

Çözüm Önerileri ve Fonlama İhtiyacı:

Bu zorlukların üstesinden gelmek için, öncelikle eğitim verilen alanların kalıcı, mevsim koşullarına uygun ve modern imkanlarla donatılmış yapılar haline getirilmesi önerilmektedir. Büyük bir fonla sosyal sirk akademisinin kurulması ile düzenli eğitmen eğitimlerinin yapılabilir, ülkeye bu

işi yaygınlaştıracak yeni eğitmen ve sanatçılar kazandırılacak, eğitim toplantı ve dinlenme alanı olanaklarına sahip fiziki bir alan ihtiyacı karşılanacaktır.

Bilimsel araştırmalar, çocukların ve gençlerin psikososyal gelişimi ve genel iyileşme süreçlerine katkıda bulunan faktörleri anlamak için önemlidir. Mevcut kanıtlar bu yönde olumlu olsa da daha geniş kapsamlı ve sistemli araştırmalar, bu etkinliklerin psikososyal gelişim üzerindeki spesifik etkilerini, sosyal etki araştırmalarını mekanizmalarını ve uzun vadeli faydalarını daha net bir şekilde ortaya koyacaktır. Bu tür çalışmalar, Sosyal Sirk gibi etkinliklerin travmatik olaylardan etkilenen çocuklar ve gençler için nasıl optimize edilebileceğine dair değerli bilgiler sağlayabilir ve bu alanda etkili müdahale yöntemlerinin geliştirilmesine katkıda bulunabilir.

Ayrıca, projenin genişletilmesi ve sürdürülebilirliği için yerel ve uluslararası fonlarla iş birlikleri geliştirilmeli, çeşitli bağış kampanyaları düzenlenmelidir.

Sonuç olarak, bu projenin başarılı bir şekilde genişletilmesi ve derinlemesine etki yaratması için gereken tüm kaynak ve desteklerin mobilize edilmesi kritik önem taşımaktadır. Fonlama ve bağışlar, bu projenin çocuklar üzerindeki pozitif etkilerini maksimize ederek, afetten etkilenen bu genç nüfusun topluma yeniden entegrasyonunu hızlandıracak ve onlara daha parlak bir gelecek sunacaktır.

AFET LOJİSTİĞİ BAĞLAMINDA ADIYAMAN:

HAYATA DESTEK

DERNEĞİ'NİN DENEYİMLERİ

Asuman Şahin

Nurhak Geçer

İNSANİ YARDIM

Hayata Destek Derneği, doğal ya da insan eliyle meydana gelen afetlerden etkilenen toplulukların temel hak ve ihtiyaçlara erişimini sağlamak için Türkiye ve çevre bölgelerde faaliyet gösteren ulusal bir insani yardım kuruluşudur. Temelleri 2005 yılında atılan Hayata Destek, çalışmalarını Acil Yardım, Çocuk Koruma, Mülteci Destek, Yerelleşme ve Kapasite Geliştirme alanlarında yürütüyor. Bu kapsamda hayata destek olurken insanlık, ayırım gözetmeme, tarafsızlık, bağımsızlık ve hesap verebilirlik ilkeleri çerçevesinde çalışmalarını şekillendiriyor.

Hayata Destek, 6 Şubat 2023'te Kahramanmaş'ta meydana gelen ve Adıyaman'da büyük bir yıkıma yol açan depremlerin ardından, 9 Şubat 2023 itibariyle Adıyaman'da çalışmalar yürütmeye başlamıştır. Hayata Destek'in afetin ardından Adıyaman sahasında yürüttüğü çok sektörlü çalışmalar şu şekilde sıralanabilir: su, sanitasyon ve hijyen ihtiyaçlarına cevap vermek, temel ihtiyaç malzemelerinin depremden etkilenmiş kişilere ulaştırılmasını sağlamak, ruh sağlığı ve psikososyal destek aktiviteleri yoluyla afetin bireyler üzerindeki etkilerinin hafifletilmesini sağlamak, nakit destek projeleri yoluyla afetten etkilenmiş grupları desteklemek, yerel topluluklar tarafından hazırlanan afet sonrası iyileşme ve afetlere hazırlık temelli projeleri desteklemek.

Tüm insani yardım müdahalelerinde, şehrin çeperinde ya da kırsalda yaşayan ve hizmetlere erişimde güçlük çeken kişilere/gruplara erişme hedefi önceliklendirilmiştir. Afet

sonrasında hasar ve yıkımın hayli yüksek olduğu Adıyaman'da şehir hayatının rutin akışı sekteye uğradığı için mobil çalışma sistemi uygulanmış, ayrıca hem insani yardım çalışanlarının konaklaması ve hem de operasyonların yönetilmesi için bir yaşam ve çalışma alanı kurulmuştur.

AFET LOJİSTİĞİNİ YENİDEN DÜŞÜNMENİN ÖNEMİ

Altyapı ve üstyapının büyük oranda hasar gördüğü veya tamamen kullanılamaz hale geldiği, etkilenmiş nüfusun ise tüm şehir coğrafyasına yayılmış olduğu Adıyaman'da, kaynaklara erişim hayli güç hale gelmiş; sosyal ve ekonomik hayatın çöktüğü bir düzlemde insani yardım operasyonu yürütülmeye başlanmıştır. İhtiyaçlara hızlı cevap verebilmek için tüm insani yardım operasyonunu afet sahasının içinde yönetmek ve uygulamak gerekmiştir. Bu durum, böylesi afet koşullarındaki insani yardım çalışanlarını da afetin doğrudan etkileneni haline getirmiştir.

Deneyimlenen süreç, hem afet lojistiğinin önemini gündeme getirmiştir, hem de rutin süreçlerde işletilen proje yönetim sistemlerinin afet sürecine uyarlanması ve revize edilerek geliştirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Afet sürecinde şehirdeki yapılar, şehrin ekonomisi, sosyal ve kültürel hayatı yıkılırken, bildiğimiz standart operasyonel proje yönetim sistemleri ve ilişkilendirme biçimleri de yıkılmıştır.

Bu yazı, Hayata Destek Derneği'nin Adıyaman saha operasyonunu yöneten ve yürüten ekip tarafından kaleme alınmış; hem bireysel deneyimleri hem de sahadaki farklı insani yardım kuruluşlarının çalışma prensibini göz önünde bulundurarak, afet lojistiğinde imkânları ve zorlukları tartışmak, aktif afet süreçlerinde proje yazım ve uygulama süreçlerine yeni bir bakış açısı sunmak amacıyla hazırlanmıştır.

Bu metnin amacı afet lojistiğinin nasıl yürütülmesi gerektiği üzerine teknik bilgiler vermek değildir. Amacımız, Adıyaman sahası gibi çok sektörlü, büyük, dağınık bir coğrafyada çalışan, geniş bir ekip olarak Hayata Destek'in bu sahadaki yaşam alanı ve ofis alanı kurulumu ve proje süreçlerindeki deneyimlerini, sahadaki diğer insani yardım kuruluşlarının lojistik deneyimleriyle birlikte aktarmaktır.

AFET LOJİSTİĞİNİN ÖNCELİK ALANLARI

Afet lojistiği evrensel standartlarda bir kaç evreden oluşmaktadır. Bu evreler şunlardır:

- Afetlere hazırlık sürecinin planlanması,
- Afet müdahalesinde altyapı ve lojistik süreçlerin kontrolü,
- Güvenli yol haritalarının çıkarılması ve insani yardım profesyonellerinin güvenliğinin sağlanması,

- Tedarik süreçlerinin ihtiyaç bazlı ve zamanında sağlanması ve ihtiyacı olan gruplara ulaştırılması
- İnsani yardım ihtiyaçlarının güvenli, sürdürülebilir, adil ve hesap verebilir şekilde etkilenmiş nüfusa ulaştırılması,
- Depo ve stok yönetimi,
- Farklı paydaşlar arası bilgi yönetimi ve deneyim paylaşımı,
- Sahada çalışan ekiplerin operasyon yürütülen alanlarda güvenliğinin sağlanması
- Tespit edilen etkilenmiş nüfusun güvenlik risk analizinin hazırlanması.

YAŞAM VE OPERASYON ALANI KURMAK

Afet alanında çalışmanın birkaç farklı yöntemi bulunmaktadır ve farklı kriterlerle bu çalışma yöntemlerinden biri seçilebilir. Neredeyse tüm şehrin hasar gördüğü ve süregelen ihtiyaçların olduğu bir sahada ihtiyaçlara hızlı cevap verebilmek, topluluk ilişkisini güçlü tutabilmek ve afet bölgesine ulaşım süresinden tasarruf edebilmek için ilgili afet sahasının merkezinde çalışma yürütmek, tercih edilebilecek yöntemlerden bir tanesidir. Bu durumda hem insani yardım ekiplerinin konaklayabilmesi için bir alan hem de operasyonun yürütülebilmesi için bir ofis alanının kurulması gerekmektedir. Ancak özellikle büyük ölçekli afetlerin ilk zamanlarında yalnızca çadırlarda konaklama imkânı bulunmaktadır; hem mevcut hem de değişen ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak uygun alanlar kurulması gerekmektedir.

Afetin ilk dönemlerinde ihtiyaç çok fazla olduğu için tedarikçi bulmak ve yeterli kalitede ürüne erişmek oldukça güç olmuştur. Yaşam alanı kurulumunda ilk karar verilmesi gereken, uygun lokasyonun neresi olacağıdır. Şehirde uzun süre devam etmesi muhtemel olan yıkım süreçleri, toza maruz kalmaktan ötürü yaşanabilecek problemler, şehir merkezinde hem trafik hem de moloz taşımadan kaynaklı trafik tehlikeleri göz önüne alınarak, insani yardım ekibi için güvenli

ve korunaklı bir konum belirlemek gerekir. Bu sebeple saha operasyonunu aksatmayacak, merkezi ancak şehir merkezinin ve olası olumsuz etkilerin uzağında bir alana kurulum yapılması tercih edilmelidir. Ancak bu tür alanlarda altyapının bulunması, güvenli bir alan olması, örneğin heyelan bölgesi veya baz istasyonu yakını olmaması gibi dikkat edilmesi gereken başka hususlar da vardır.

Böyle bir alana hijyen standartlarının sağlanması ve yaşamın kurulabilmesi için öncelikle altyapı çalışması yapılması gerekmektedir. Öte yandan bu süreçte hizmet alımı yapılacak ustalar ve teknik kişiler de afetten etkilendiği için, özellikle akut dönemde bu kişileri bulmak oldukça zordur. Sonrasında da ustalar ve teknik kişiler tüm şehirde yeniden başlatılan inşaatlar dolayısıyla yoğunlaşacağı için, kişi bulma problemi devam edebilmektedir.

Operasyon ekibinin çalışabileceği ve konaklayabileceği sağlıklı bir alan yaratılması için yaşam konteynerlerinin alınması, ofis alanının kurulması gerekmektedir. Bu alanların tümünün ısıtma, soğutma, aydınlatma vb. tüm ihtiyaçları elektrik sistemine bağlı olacaktır. Bu nedenle tedarik edilecek ekipmanların, mevsim değişikliklerini de hesaba katıp, mevcut tüm ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak hesaplanması ve uygun bir elektrik altyapı sistemi kurulması, güvenli bir alan kurmak için elzemdir. Konteyner ne yazık ki çok sağlam bir yapı olmaması nedeniyle uzun süreli yaşama uygun değildir. Bu nedenle düzenli tadilata ihtiyaç duymaktadır ve yaşandıkça yeni ihtiyaç alanları ortaya çıkmaktadır.

Afet şartlarında operasyonel gider kalemi genişletilmeli.

Yaşam ve çalışma alanlarının iyileştirilmesi sürecinde proje bütçeleri oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Normal şartlarda, proje bütçeleri önceden belirlenmiş aktivite türüne göre değişiklik gösterse de farklı oranlarda operasyonel gider ve aktivite gideri olarak bölünmektedir. (Örn: % 25/-%75, %30-%70, %35-%65) Ancak afet ve acil durum sahalarındaki çalışmaların yürütülebilmesi için operasyonel giderler rutin saha operasyonlarından çok daha fazla ve süreklidir. Bir ofis çalışmasının bütçelendiği gibi bütçelenmemesi gerektiği, ihtiyaçların sürekliliğinin olduğu, tamirat-tadilat, ekipman, yeni ekipman ve mobilya/malzeme ihtiyacının olabileceği, hele ki afetin etkisinin azalmasını takiben çalışanların hem iyilik halinin sağlanması hem de minimum sağlıklı yaşam koşullarının çalışanlara sunulabilmesi için iyileştirme çalışması yapılması gerektiğini öngörmek önemlidir. Bu nedenle, ilgili operasyonel bütçe kalemlerinin rutin süreçlerdeki projelerden daha geniş bir yüzdelikle temsil edilmesi gerektiği ve bunun savunuculuğunun önemi fark edilmiştir.

İNSANI YARDIM PROFESYONELLERİNİN İYİLİK HALİ İÇİN LOJİSTİK GEREKLİLİKLER

Akut afet döneminin ardından, insani yardım ekiplerine sahada sağlıklı bir yaşam ortamı sunabilmek için Dünya Sağlık Örgütü'nün (World Health Organization/WHO) sağlık tanımı referans olabilir. Bu tanıma göre sağlık, "yalnızca hastalık veya sakatlığın olmayışı değil, fiziksel, zihinsel ve sosyal olarak tam bir iyilik halidir". Afet sonrası kurulan alanlarda çalışanlara güvenli bir şekilde sosyalleşebilecekleri alanlar, yalnız kalınabilecek alanlar, uygun koşulların sağlandığı bir özel alan, kişilerin kendi yemeklerini yapabilecekleri alanlar, spor yapabilecekleri uygun alanlar, çalışma ve kendini gerçekleştirme sürecini destekleyici çeşitli alanlar yaratılması gerekmektedir. Bu imkânların elbette afetin akut döneminde sağlanması gerçekçi değildir ancak takip eden süreçte yaşam ve çalışma alanlarının iyileştirilmesi üzerine çalışmalara devam etmek elzemdir.

AFET LOJİSTİĞİNDE ELZEM BİR KAVRAM OLARAK GÜVENLİK

İnsani yardım ekiplerinin afet sahalarında çalışması ekipleri hem ruhsal hem fiziksel olarak oldukça etkilemektedir. Meslek hastalıkları da dâhil olmak üzere, iş sağlığı ve güvenliği kapsamında pek çok önlem alınması gerekebilir. Bu tür sahalarda lojistik ekiplerinin bir diğer görevi de güvenliğin sağlanması ve risk tespiti sayesinde olası negatif sonuçların hafifletilmesidir. Bu bağlamda ekiplerin fiziksel güvenliğinin sağlanması için detaylı çalışma yapılması gerekmektedir. Bina yıkıntıları ve molozların bulunduğu deprem sahasındaki bir çalışma ortamında hangi yolların kullanılabilir olduğu, hangi yollarda yıkım olduğu bilinmeli; eğer kamu kaynakları tarafından paylaşılıyorsa yıkımlar önceden bilinmeli ve hareket rotaları buna göre belirlenmelidir. Bu da güvenlik önlemleri için ayrı bir ekibin kurulması ve güvenli rota takibinin yapılmasını gerekli kılmaktadır. Elbette her sivil toplum kuruluşunun böyle bir kapasitesi bulunmayabilir ve hatta her kurumun kendi

çalışmasını yapması mükerrer enerji sarfedilmesine neden olabilir. Bu riske karşı afet sahalarında çalışan kurumlara günlük olarak veri sağlayabilecek ortak bir yapının bulunması ve günlük saha taraması yoluyla güvenli alan ve rota tespiti yapılarak sahada çalışan kurumlarla paylaşması, hem verimli kaynak yönetimi hem de afet sahasında çalışan kurumlar için güvenli çalışma alanı yaratmak adına anlamlı bir çaba olabilir.

YÜRÜTÜLECEK OPERASYONUN PLANLAMA AŞAMASINDA LOJİSTİĞİN ÖNEMİ

Sahada pek çok alan birbirinden uzaktır ve erişilmesi güçtür. Özellikle çeperde kalan alanlar, kırsal bölgeler afetler sonrasında sunulan desteklere en az erişebilen grupların yaşadıkları alanlardır. Adıyaman, coğrafyası gereği birbirine uzak, zorlu mevsim şartlarına maruz kalan, heyelan riski yüksek, özellikle afetten sonra yol erişiminin yer yer kesildiği veya düşen kayalar sebebiyle yolları kapanmış pek çok yerleşim yerine sahiptir. Bu süreçte herhangi bir alana operasyon başlatmadan önce, lojistik ekiplerinin sahayı ziyaret etmesi, gidiş rotasını çıkarması, alana ne tür araçlarla gidilebileceğini netleştirmesi gerekmektedir. Keşif yolculuğunda coğrafi imkânların ne olduğu bilinmediği için her sahaya arazi aracıyla çıkılmalı ve en sağlıklı rota belirlenmelidir. Bu keşif ziyareti sırasında hangi tür araçların bu yol için uygun ve güvenli olacağı kararlaştırılmalıdır.

Sahada çalışma kararı ne yazık ki sadece ihtiyaç temelli verilememektedir; lojistik ekiplerinin öneri ve görüşleri de güvenli bir çalışma alanı yaratabilmek için elzemdir. Deprem gibi yapı kayıplarının olduğu bir alanda etkinlik ve aktivitelerin yürütülebilmesi için mobil karavan ve konteyner gibi ekipmanlara ihtiyaç duyulmuştur. Bu araçların çalışması, planlanan alanlara götürülüp götürülemeyeceği, götürüldüğünde kurulumunun nasıl yapılacağı gibi konular doğrudan lojistik ekipleriyle çalışılmalıdır. Dolayısıyla herhangi bir

Güvenli alan ve rota tespiti için günlük veri sağlayacak ortak bir yapı mümkün mü?

ruh sağlığı ve psikososyal destek (MHPSS) veya nakit destek çalışmasının hangi sahada nasıl yapılacağına veya yapılıp yapılmayacağına yönelik kararlar alınırken, lojistik ekiplerinin program uzmanlarıyla birlikte çalışması gerekmektedir.

Yanı sıra, bu alanlara sürüşlerin şoförler tarafından yapılması güvenlik açısından önemlidir. Ne yazık ki bütçeyle bağlantılı insan kaynağı sınırlılıklarından dolayı pek çok proje sürecinde, şoför pozisyonlarının yerine araç kullanabilen insani yardım çalışanlarını ikame etmek seçeneği düşünölebilmektedir. Ancak araç sürme konusunda profesyonel olan, iş tanımlı ilgili aracın ihtiyaçlarını karşılamak, rotayı güvenli bir şekilde sürmek ve ekiplerin güvenliğini sağlamaktan sorumlu şoför ekiplerinin bulunması, yalnızca iş yükünün eşit bölüşümü için değil, aynı zamanda tüm ekibin güvenliği için de önemlidir.

TEKNİK BİLGİNİN OPERASYONEL SÜREÇLERDE GEREKLİLİĞİ ÜZERİNE

Su, Sanitasyon ve Hijyen (WASH) ihtiyaçları kapsamında yapılan duş, tuvalet, su arıtma cihazı, su tankı kurulumu gibi pek çok çalışmada, saha analizleri sonucu çalışma kararı verilir; ardından sürdürülebilir bir destek sağlamak için ilgili alanda altyapıyla nasıl bağlantı kurulacağına kararı lojistik ekipleri tarafından alınır ve planlamalar buna göre yapılır. Özellikle hızlı tedarik ve alanın ihtiyacına göre kurulum yapılması için yer yer yerel modeller geliştirilmesi gerekmektedir. Bu süreçlerde de malzeme bilgisi ve teknik bilgi ile model üretilmektedir. Lojistik ekiplerinin malzeme bilgisi ile yerelden hızlı şekilde tedarik edilebilecek malzemeleri bularak değişen mevsim koşullarına göre kurulan üniteleri iyileştirmeye yönelik çalışma yapması, afetlerden etkilenmiş kişilerin insan onuruna yakışır ve herkes için erişilebilir şekilde desteklere ulaşmasını sağlamaktadır. İhtiyaçların sürekli değiştiği, öngörülemez çalışma ortamlarında teknik imkânlar ve alanın gerçekliği göz önüne alınarak hızlı ve pratik çözüm üretebilmek gerekir. Bu da ancak teknik bilgisi gelişmiş ve ideal beklentilerin ötesinde, ilgili alanın gerçekliğini iyi analiz edebilen teknik kişilerle mümkün olabilmektedir. Dolayısıyla hem bilgisi hem de ekipmanları ile donanımlı lojistik ekipleri afet müdahalesinin en önemli bileşenleridir.

ÜRÜN STOKLAMA VE DEPO YÖNETİMİ

Afetler sonrasında çok yoğun şekilde temel ihtiyaç dağıtımı yapılmaktadır ve bu süreçte en önemli konulardan biri depo-stok yönetimi ve bununla bağlantılı olarak gıda güvenliğidir. Öncelikle güvenli, hem operasyon alanlarına yakın hem de çok uğrak olmayan bir noktada depo kurulması gerekmektedir. Bu depoların araç giriş-çıkışı ve farklı boyutlardaki araçlara uygun olması, eğer farklı boyutlardaki araçlar için uygun bir alan bulunamıyorsa da gelmesi muhtemel ürünlerin depo alanına taşınmasını sağlayacak alternatif yolların olduğu bir depo alanının seçilmesi oldukça önemlidir. Güvenli bir alan bulmak, bölgenin sosyo-kültürel yapısını iyi değerlendirmek ve olası riskleri önden hesap edebilirlikle mümkündür. Böylece afetten etkilenmiş kişilere ulaştırılması gereken insani yardım malzemeleri zarar görmeden saklanabilir ve ilgili yerlere ulaştırılabilir. Afet dönemlerinin en önemli özelliği, ihtiyaçların sürekli ve hızlı bir şekilde değişmesi ve bu değişime ayak uydurma gereksinimidir. Bu süreçte ürünlerin saklandığı depoda uygun alanlar yaratmak ve ihtiyaç analizine göre değişebilecek alımları hem takip etmek hem de gerektiğinde depolama imkânlarını bu değişen ihtiyaçlara göre kurgulamak önemlidir. Örneğin sıcaklık, nem, buhar dengesi ve temizlik ihtiyaçları gözetilerek kurgulanmış bir depo alanında yanıcı malzemeleri en öne, doğrudan yanıcı olmasa da herhangi bir yangında tetikleyici olabilecek (temizlik malzemeleri gibi) ürünleri en uzağa koymak, ürünleri son tüketim tarihlerine göre depolarken yeni gelen ürünlerin son tüketim tarihlerine göre düzenli yer değişikliği yapmak, gıda ürünleri ve gıda dışı ürünleri ayrı yerlerde stoklamak ve ürün tiplerine göre alanı bölmelere ayırıp iş verimliliğini sağlamak önemlidir.

Depo yönetiminde bu eylemlerin gerçekleştirilebilmesi için iş makinelerini kullanabilecek yetkinlikteki kişilerin istihdamı da, işe alım sürecinde gözetilmesi gereken bir unsurdur. Yanı sıra alan içindeki tüm hareket ve operasyon kurallarının olası güvenlik riskleri göz önüne alınarak önden planlanması ve tüm depo yönetim süreci boyunca titizlikle uygulanması gerekmektedir. Sahada yapılan ihtiyaç analizi çalışmaları hakkında lojistik ekiplerinin düzenli olarak bilgilendirilmesi, depo-stok yönetimi ve ihtiyaca göre yeni ürünlerin tedarik sürecinin başlatılması için önemlidir.

AFET MÜDAHALE PROJELERİ İÇİN ÖNERİLER

- Yaşam alanı ve operasyon merkezi kurmanın gerekli olduğu durumlarda, öncelikle güvenli alanların tespit edilmesi, ilgili alanların kurulumu için gerekli ihtiyaçların ve ülkenin farklı bölgelerindeki olası tedarikçilerin önden belirlenmesi ve hızlı bir tedarik sürecine geçilmesi gerekmektedir. Kurulum yapılacak alanlar seçilmeden önce olası kısa, orta ve uzun vadeli riskler tespit edilmeli ve ilgili alan buna göre belirlenmelidir.
- Lojistik ekiplerinin yaşam ve operasyon alanı kurarken önceliklendirmesi gereken konular insani yardım ilkelerine uygun şekilde afetlere müdahalede temel kaynak olarak kullanılan Sphere standartları kitapçığı¹³ ile eşgüdümlü gitmelidir. Çünkü afet sahalarda yürütülen müdahalelerde en elzem konulardan biri insani yardım profesyonellerinin afetten etkilenen kişilere dönüşmesini engellemektir. Bu nedenle insani yardım çalışanlarını ilk, orta ve ileri düzeyde koruyucu mekanizmaların önden hesaplanması ve uygun yöntemlerin belirlenmesi gerekmektedir.
- Çalışma yapılan ve yapılacak alanların ilgili profesyonel ekiplerden önce lojistik ekipleri tarafından ziyaret edilmesi ve uygun koşulların bu ekipler tarafından belirlenmesi gerekmektedir. İlgili alana hangi araçlarla, hangi hava şartlarında ve hangi imkânlarla operasyon başlatılabileceğiyle ilgili temel başvuru noktası lojistik ekipleri olmalıdır. Bu noktada araziye uygun araç seçimi, güvenli sürüş için lojistik ekiplerin yeterli kadrolarının olması önemlidir.

Ayrıca ilgili kişilerin fiziksel ve toplumsal riskleri analiz etme konusunda yetkin kişiler olmasına da önem gösterilmelidir. Sahada güvenlik ihtiyaçları yalnızca operasyonun yürütüleceği alanlarla sınırlı değildir, aynı zamanda ilgili alana nasıl ve hangi rota üzerinden ulaşılabileceği de büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple kolektif bir sivil toplum yapısı elzemdir. Güvenli rota belirlemede ortak lojistik ekip çalışması işlevsel bir öneri olabilmektedir.

- Kaynakların kıt hale geldiği ve imkânların azaldığı noktalarda ortak tedarikçi havuzları oluşturarak ve tedarikçi ile ilgili iş sahibini denkleştirerek yerel ekonominin güçlenmesini ve ihtiyacın hızlıca temin edilmesini sağlayan alternatif koordinasyon yapılarının kurulması, hem müdahalede verimliliğe hem de hızlı sonuç almaya neden olabilmektedir.
- Afet dönemi müdahale yönetiminin çok büyük bir kısmı, değişen ihtiyaçlara yönelik hızlı ve yerele uygun teknik yeterlilikle çözüm üretebilme kapasitesine bağlı olarak şekillenmektedir. Bu sebeple teknik bilgisi gelişmiş, malzeme bilgisi olan ve yaratıcı bireylerin insani yardım müdahalesinde rol alması, ihtiyaçların verimli bir şekilde karşılanması için önemlidir.
- Dikkatli bir depo ve stok yönetimi, insani yardımın insan onuruna yakışır şekilde ve en yüksek verimle yapılabilmesini sağlar. Bu nedenle bu süreç, insani yardımın evrensel standartlarına bağlı şekilde yürütülmelidir.
- Bu afet süreci bize gösterdi ki kurumlar insani yardım aktörü olmasa da afet müdahalesinde yer alıyor ve pek çok başarılı işe imza atıyor. İdealde insani yardım organizasyonlarının afet ve kriz yönetimi yapabilecek bilgi ve deneyime sahip lojistik çalışanlarını kendi bünyelerinde tutmaları veya lojistik ekiplerini bu konuda güçlendirmeleri beklenir. Ancak aynı beklentiyi insani yardım alanında çalışmayan kurumlardan beklemek ne yazık ki gerçekçi değildir. Uluslararası organizasyonlar ve yapılar lojistik alanındaki kapasiteyi güçlendirmek adına sertifikalı eğitim programları düzenleyip lojistik ekipleri ile afet süreci haricinde de bir koordinasyon yapısı kurabilirler, acil durumlarda bu koordinasyon yapısı üzerinden ilgili profesyonellere erişim sağlanabilir.

13 <https://spherestandards.org/wp-content/uploads/Sphere-Handbook-2018-Turkish.pdf>

SİZİNKİSİ K KAÇ?

**KONTEYNER KENTLER
GERÇEKTEN KENT Mİ?
KENT NEYDİ?**

Birhat Avcı

KENT

KONTEYNER KENTLER GERÇEKTEN KENT Mİ? KENT NEYDİ?

Bu soruyla ilk muhatap olduğunuzda neyin sorulmaya çalışıldığı pek anlaşılabilir. Tabii eğer deprem bölgesinde yaşamıyor veya çalışmıyorsanız. Bu soru Adıyaman'da günlük hayatın içinde sıradanlaşan ama esasen arka planında önemli politik temelleri olan bir sorudur. Bu yazıyla beraber elimden geldiğince bu temelleri aktarmaya, bu sorunun aslında bizlere neleri anlattığına dikkat çekmeye çalışacağım.

Deprem sonrası Adıyaman'da kent genelinin neredeyse %80'i ya yıkılmış ya da yıkılmak üzeredir. Bu durum Adıyaman'da kentin yeniden inşasını gündeme getirmektedir. Fakat bu yeniden inşa sürecinin kamu otoriteleri tarafından merkezi ve tek tipçi olarak gerçekleştirilmesi; Adıyaman halkının yeniden inşa sürecine katılımını engellemektedir. Öyle ki kent merkezinde yıkılan alanlara ne olacağı, kent merkezinin yeniden nasıl düzenleneceği hala ciddi bir soru olarak ortada durmaktadır. Bir diğer durum ise depremde evlerini kaybeden insanların yerleştirildiği konteyner alanlarının durumudur. Deprem sonrası evlerini kaybeden kişilerin barınabilmeleri için konteyner alanları kurulmuştur. Adıyaman'da 8 Kasım 2023'te AFAD tarafından paylaşılan verilere göre şu anda toplamda 119.029 kişi Adıyaman genelinde kurulan 58 konteyner alanında yaşamaktadır. Konteyner alanları Adıyaman'da konteyner kentler olarak adlandırılmaktadır. Fakat aşağıda uzunca açıklanan nedenlerden dolayı bu alanlar kent olmaktan oldukça uzaktır. Bundan dolayı yazı boyunca bu alanlar konteyner alanları olarak adlandırılacaktır.

Peki bu konteynerler nasıl kurulmuştur? Bu soru teknik bir sorudan ziyade politik bir sorudur. Bundan dolayı bu durum politik bağlamda ele alındığında çok net bazı cevapları beraberinde getirmektedir. Fakat bugün geldiğimiz noktayı anlayabilmek için, alanların gelişim sürecine geri dönüp bakmakta fayda var. Deprem sonrasında kent içerisinde önce çadıralanları kurulmaya başlandı. Bu süreç temel olarak iki aşamalı ilerledi. İlki çadırların kişilere dağıtılarak herkesin kendi istediği bir alanda çadırlarını kurması idi, ikincisi ise dernek, kamu kurumları yahut çeşitli organizasyonlar tarafından toplu çadır alanları kurulması şeklindeydi. Öte yandan Adıyaman'da ilk konteyner alanı 31.07.2023 tarihli AFAD konteyner ilerleme raporuna göre 20.02.2023 tarihinde K-1 olarak adlandırılan alanda kurulmaya başlandı. Konteyner kurulma süreci halen birinci yıl dönümünde halen devam ediyordu. Toplamda şu anda Adıyaman merkez ve ilçeler dahil olmak üzere 58 konteyner alanı bulunmakta ve bu alanlarda toplamda 119.029 kişi yaşamaktadır. (Barınma & NFI Sektörü Türkiye 13.02.2024 tarihli raporu) Fakat merkezdeki konteyner alanları incelendiğinde konteyner alan yerleşimlerinin plansız olduğu, çoğunun şehir merkezi ile bağının kurulmadığı görülmektedir. Örnek vermek gerekirse merkezde ilk kurulan K-1 konteyner alanı şehrin dışında, merkeze oldukça uzak bir noktada kurulmuştur. Haritalardan bakıldığında K-1 ve şehir merkezi kabul edilen demokrasi parkı alanı arasında 9 km, K-1 ve hastane arasında ise 13,2 km bulunmaktadır. Adıyaman'da deprem sonrası ulaşım sorunu düşünüldüğünde bu mesafeler oldukça can sıkıcı olabilmektedir. Konteyner alanlarındaki bir diğer önemli sorun ise kimi yerleşkelerin oldukça büyük ve kalabalık olmasıdır. Bu büyüklük ve kalabalık,

Konteyner alanlarında yaşanan sorunlar, bu alanların yerelin özgünlüğünden kopuk tek tipçi idare yönetim anlayışıyla kurulmasıyla bağlantılıdır.

konteyner alanlarında yapılan hizmetlerin kimi zaman eksik kalmasına ve hizmetlerin erişilebilir olmasına engel olmaktadır. Örneğin K-1 152.511 m² bir alanda kurulmuş ve 5.542 kişi burada yaşamaktadır. Bu örneklere K-2A, K-2B, K-8A K-8B, konteyner alanları da verilebilir. Öte yandan Adıyaman'da Konteyner alanları incelendiğinde öncelikle ciddi birtakım sorunların ortada olduğu görülmektedir. Bu sorunların başında konteyner alanlarında aile ve bireylerin mahremiyetinin gözetilmediği, sosyal alanların ciddi eksik kaldığı, çocuk alanlarının yeteri kadar olmadığı tespitleri yapılabilmektedir. Konteyner alanlarında yaşanan bu sorunlar, bu alanların yerelin özgünlüğünden kopuk tek tipçi idare yönetim anlayışıyla kurulmasıyla bağlantılıdır. Konteyner alanlarının neye göre, hangi kriterler baz alınarak kurulduğu meçhuldür, bu kriterler Adıyaman'a uygun kriterler midir? Maalesef bu alanlar incelendiğinde bu soruların cevapları oldukça olumsuz sonuçlar barındırmaktadır.

Eğer bir soruna çözüm üretmek istiyorsak bu sorununun temel nedenini tespit etmek gerekmektedir. Konteyner alanlarının bugün tek tipçi bir anlayışla yönetilmesi ve konteyner alanlarında yaşayanların yönetim sürecine hiçbir şekilde katılamaması bu alanlardaki sorunları perçinlemektedir. Bir kentin yönetimi için belirli yönetim organları gerekmektedir. Kentin yürütmesinde belediye meclisi, muhtarlıklar, kent konseyleri gibi kurumlar toplumun yönetime katılımı açısından

oldukça önemlidir. Mesela Eylül'23 sonunda yapılan saha çalışmalarında tek başına yaşayan yaşlı bireylerin yemek yapamaması ve yeterli beslenememeleri görünür bir sorun haline gelmişti. Daha önceden konteyner alanlarında aşevleri bulunuyordu ve toplu yemek dağıtımları yapılıyordu. Fakat süreç içerisinde "ihtiyaç kalmadığı" gerekçesi ile bu uygulamalara son verildi. Daha sonra görüldü ki aslında tek başına yaşayan birçok yaşlı birey sadece bu alanlarda yemek ihtiyaçlarını karşılayabilmekteydi. İhtiyaçların kim tarafından, kimlerin katılımıyla ve nasıl tespit edildiği önemli bir soru işaretidir.. Bir diğer durum ise konteyner alanlarında her faaliyetin izne tabi olması, örneğin K-4 konteyner alanında yaşayan kadınlar bir iyileşme pratiği olarak ritüellerini gerçekleştirmek için beraber aşure yapıp dağıtmak istemiş, fakat yönetim 'gerek yok' diyerek izin vermemiştir. Kime göre gerekli? Kime göre gereksiz?

Eğer konteyner alanlarında yaşayanlar kendi alanlarına dair söz sahibi olabilselerdi yaşlılar yemek sorunuyla karşılaşmaz, kadınlar gönülleriince aşure yapıp dağıtabilirlerdi. Yine 5. Konteyner İlerleme Raporuna baktığımızda, Konteyner alanlarındaki sorumlular belirtilmiştir. Bu sorumlular arasında Tokat, Çankırı'dan gelen personeller dahi varken o konteyner alanında yaşayan bir kişinin dahi olmaması, yönetim sürecinde söz almaması oldukça düşündürücü ve sorunlu bir yaklaşımdır.

Bugün binlerce kişinin yaşadığı konteyner alanlarına baktığımızda, bu alanlar merkezi ve tek tip bir yönetim tarafından yönetilmeye çalışılmaktadır. Bu durum, o alanda yaşayanların, yaşam alanlarında ortaya çıkan sorunların çözüm mekanizmalarına dahil olamamasına ve kendi yaşam alanlarında söz sahibi olamamalarına neden olmaktadır. Katılımcılıktan uzak bu tutum, deprem sonrası Adıyaman'da yaşayan insanların kentlerine dair söz hakkının tümünden ellerinden alındığının somut bir göstergesidir.

Adıyaman'daki kent ve katılım hakkı meselesi sadece konteyner alanlarında değil, aynı zamanda yeni yapılan konutlarda da yok sayılan ve görünmeyen bir durumdur. Yeni kentin inşasında da maalesef konteyner sürecinde gördüğümüz gibi, halkın katılımından uzak" ve sadece "yönetimin kriterleri" esas alınarak yeni inşa süreci ilerlemektedir. Adıyaman'da yeniden inşa edildiğinde akla gelen ilk şey dağın tepesinde inşa edilen TOKİ konutlarıdır. Teknik olarak bu konutların sağlam bir zeminde inşa edilmesi önemlidir. Fakat inşa edilen konutlar kentte ortak toplumsal kent perspektifinden oldukça uzaktır. Mesela inşa edilen yeni alanın kent merkeziyle bağı nasıl kurulacaktır? Konteyner alanında kendilerine dikiş kursu açan ve burada topluluk olarak güçlenme ve iyileşme alanı yaratan kadınlar TOKİ alanlarına gittiklerinde böylesi alanlarının olup olmayacağını sorgulamaya başlamıştır. Ancak bu insanlar yeniden inşa sürecinde muhatap alınmamaktadır. Bu konutlarda yaşayacak olanların yaşamları sadece bu inşa edilen alandan mı ibaret kalacaktır? Bu soruların cevapları deprem sonrası yeniden inşanın nasıl olması gerektiğine dairdir. Fakat durum gösteriyor ki bu yeniden inşa süreci toplumdan kopuk ve merkezi planlamalarla gerçekleştirilmektedir. Burada önemli bir diğer gösterge olarak inşa edilen ve edilmeye devam eden deprem konutlarının yapısından bahsetmek gerekir. Mesela merkezdeki konutlar klasik TOKİ biçiminde apartman tarzı ile yapılmakta ve bloklar sırayla dizilmektedir. Fakat Adıyaman kırsalında inşa edilen "köy tipi" deprem konutları ise 125 m2 ve müstakil olarak inşa edilmektedir. Aslında deprem bölgesi olan bir ilde olması gereken de budur, bu konutlar köyde yapılabiliyorken neden merkezdeki konutlar bir yere sıkıştırılmış apartmanlar biçiminde yapılmaktadır? Adıyaman'da resmi verilere göre 5 bin 953 bina depremde yıkılırken 20 bin 201 bina ise ağır

**41.272 konuttan
sadece 2.798 konut için
kura çekimi gerçekleştirilmiştir.**

hasar aldı. Yani Adıyaman genelinde 26 bine yakın bina yıkılmış olarak kabul edilebilir. Bu da aslında ciddi bir alan doğurmakta, doğru zemin etüdü ve doğru konut tipiyle aslında birçok müstakil ve tek katlı bina yapılabileceğini göstermektedir. Fakat bunun yerine konutlar Adıyaman'ın merkezinden 8 Km uzaklıktaki İndere (Zey) bölgesinde inşa edilmektedir. Her ne kadar otoriteler tarafından Adıyaman'da deprem konutlarının 1 yılda teslim edeceği söylene de 8 Şubat 2024 Tarihinde inşa süreci devam eden 41.272 konuttan sadece 2.798 konut için kura çekimi gerçekleştirilmiştir. Yani sadece %6'lık bir kısım tamamlanabilmiştir. Yeni inşa sürecinin bu kadar uzun sürmesi konteyner alanlarının sorunlarının ne kadar önemli olduğunu ve çözümünün ne kadar aciliyet gerektirdiğini bir kez daha gözler önüne sermektedir.

Ancak bugün gündem dahi olmayan ve ne sivil toplumun ne de kamu otoritelerinin ele almadığı en önemlisorum, konteyner alanlarının kentten kopartılmış, izole alanlar haline getirilmiş olmalarıdır. Kent kavramı insan, mekan ve aidiyet kavramlarının bir araya geldiği ve birbiriyle sıkı bir bağ kurduğu bir kavramdır. Kent dediğimiz zaman sadece kentin teknik özellikleri değil,

aynı zamanda sosyo-politik özelliklerini de irdelemek ve göz önüne almak gerekmektedir. Deprem sonrası yeniden inşa çalışmaları yapılırken kent ve insan hakkı bağlamının ele alınması, yeni inşa sürecinin bu bağlam içinde değerlendirilmesi insanların kent hakkının korunması açısından önemlidir. Fakat Adıyaman'da bugün bırakın yeniden inşa sürecinde kent hakkının ele alınmasını, insanların yaşadığı konteyner alanları bile insan-kent hakkı kapsamında incelendiğinde bu alanlar sınıfta kalmaktadır. Örnek vermek gerekirse Adıyaman'daki konteyner alanlarının ortak özelliği hepsinin neredeyse tek tip bir çerçevede oluşturulmuş olmasıdır. Konteynerların renklerinden, biçiminden tutun da konteyner alanlarındaki ortak alanlar dahi bu tek tip mantıkla inşa edilmiş durumdadır.

Öte yandan bugün deprem bölgesindeki veriler ve çalışmalar gösteriyor ki deprem sonrası yeniden inşanın tamamlanması tahminen 10 yıldan daha uzun sürecektir. Buna tahminen diyorum çünkü bu konuya dair neredeyse hiçbir araştırma yapılmamıştır, yapılmış dahi ise bu araştırmaya ulaşamadığımı belirtmek istiyorum. Konteyner alanları OHAL kapsamında hızlıca boş bulunan arsalar kurulmuş durumdadır. OHAL süreci sonrasında arsa sahiplerine yönelik sözleşme çağrıları yapılmıştır, konteyner alanlarının 5+5 yıllık bir sözleşmeyle kiralanacağı Adıyaman'da dillendirilen bir durumdur. Öte yandan yukarıda detayları aktarılan inşa sürecine bakıldığında, bütün

inşa sürecinin tamamlanması, insanların konutlara geçmesi, yerinde dönüşümlerin tamamlanması, kentteki sosyal alanların tekrar yapılması gibi faktörler incelendiğinde 10 yıllık bir sürecin gözden çıkarıldığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bugün bu konunun detaylı araştırılması, buna yönelik veriler çıkarılması Adıyaman'ın yeniden inşası noktasında halkın önemli bir bilgiye erişmesini sağlayacak ve insanların buraya dair söz söyleyebilmelerini sağlayacaktır. Bu konuda ne kamunun ne de STK'ların yeteri kadar çalışma yapmaması aslında kent hakkı açısından önemli bir eksikliklerdir.

Bu uzun süreç, konteyner alanlarının aslında geçici yaşam alanları değil, kalıcı yaşam alanları olduğunu ortaya koymaktadır. Bu tespitle beraber konteyner alanlarındaki sorunların çok daha hayati olduğu, konteyner alanlarının kentle bağının bir an evvel kurulması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Çünkü insanlar kentte sadece "yaşamsal faaliyetlerini" gerçekleştirmemektedir. Kentte yaşayanlar toplumsallaşmakta, ortak kent alanlarında bir araya gelmekte, sorunlarını tartışarak çözebilecek mekanizmalar üretmektedir. Adıyaman'da yaşayan bir yaşlı birey ile gerçekleştirdiğim sohbette bana şu örneği vermişti: "Depremden önce biz yaşlılar olarak mahallenin parkında bir araya geliyor, birbirimizin sorunlarını dinliyor ve bunlara dair bir şeyler yapıyorduk. Ancak depremden sonra komşularımızla ayrılmak zorunda kaldık. Artık herkes tek başına ve bu ciddi bir sorun." Aslında bu örneğin bize gösterdiği şey kent alanlarının teknik yapılar olmasından ziyade toplumsal birlikteliğin ve toplumsal sorunların tartışıldığı, insanların birbirlerine destek olduğu alanlar olmasıdır. Bugün konteyner alanlarında bu gibi ortak alanlar neredeyse yok gibidir. Bu da aslında bireysel sorunların derinleşmesine, bireylerin toplumsal destek mekanizmalarından uzaklaşmalarına neden

olmaktadır. Deprem sonrası güçlenme sadece temel insani ihtiyaçlarla gerçekleştirilemez, psiko-sosyal sorunların çözümünde “çevresi içinde birey” perspektifiyle ele alındığında, bireysel sorunların çoğunun toplumsal sorunlardan kaynaklandığı, bu sorunların da ancak toplumsal çözüm mekanizmalarıyla çözülebileceğini ortaya koymaktadır. Bu tespitlerle, konteyner alanlarının toplumsal ve bireysel sorunların çözümünden ziyade, sorunların derinleşmesinde rol oynayan bir noktada olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Sivil toplum eğer depremden etkilenen kişilere yönelik kalıcı ve güçlendirici bir çalışma yapmak istiyorsa, bu bağlamı göz ardı etmemelidir.

Konteyner alanlarının bir diğer sorunu ise o alanlarda yaşayanlarda bir aidiyet hissettirmemesidir. Birey ve kent ilişkisi incelendiğinde bireyin kente ve yaşadığı yere duyduğu aidiyet önemli bir insani duygudur. Hatta aidiyet bir duygunun ötesinde, bireyin politikleşmesi, çevresinde ve toplumunda yaşanan sorunların çözümüne katkı vermesini sağlayan bir güçtür. Kente duyulan aidiyet öyle bir şeydir ki bazen duygunun ötesine geçmekte, bireyin kent için eyleme geçme pratiğiyle somut bir hale gelmektedir. Örneğin önemli bir halk hareketi olan gezi, insanların kente duyduğu aidiyet ve kente dair talepleri üzerinden şekillenmiş, bu pratik İstanbul’u aşarak Türkiye’ye ve hatta Türkiye dışındaki ülkelere taşmıştır. Bu önemli örnek bireyin kente duyduğu aidiyetin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bireyin kente ve topluma dair aidiyetinin kaybolması, bireyin apolitikleşerek bireysel sorunlar içerisinde boğulmasına neden olacaktır. Zaten birey ait olmadığı bir şeye karşı neden sorumluluk hissetsin ki... Peki bugün Adıyaman’da

konteynerlerde yaşayanlar yaşadıkları alanlara ne kadar ait hissetmektedir? Konteynerde yaşayan bir arkadaşım şöyle bir şey söylemişti: “Sanırım bir yaşam alanından ziyade bir duraktayım ve buradan gitmek için zamanımı bekliyorum.” Adıyaman’da kaç kişinin böyle hissettiğine dair bir veri bulunmuyor ama çoğu kişinin bu hissiyatı yaşadığını söyleyebilirim. Zaten konteyner alanları incelendiğinde bireyin buraya aidiyet duymaması kadar normal bir şey olamaz. Çünkü bu alanlar toplumsal yaşam alanlarından ziyade adeta “durak” halindedir. Zaten bu durum isimden belli değil midir? K bilmem kaç geçici yaşam alanı... Konteyner alanlarının yaşam alanlarından ziyade geçici olduğu adından dahi bellidir. Peki o zaman şu soruyu sormak gerekmez mi: Bu geçicilik ne zamana kadar sürecek? Maalesef ortada buna dair net bir cevap bulunmuyor. Ama süreç gösteriyor ki bu geçicilik, yılları alacak gibi duruyor. İşte tam da bundan dolayı konteyner alanlarının insan hakkı bağlamında ele alınması ve buna göre tasarlanması insan haklarının korunması açısından önem taşıyor.

O yüzden sivil toplumun bu meseleyi gündemleştirilmesi ve buna dair çözümler üretmesi sivil toplumun sorumluluğu olarak ortada durmaktadır. Konteyner alanlarının sayısal kodlardan kurtarılarak orada yaşayanların katılımıyla isimlerinin değiştirilmesi ve insanların sadece veri olarak değil, kentin asıl sahibi olduğu gerçekliğiyle hareket etmeye başlamak sorunların çözümünde önemli bir destek sağlayacaktır.

Son olarak:

***Bu kenti bu kentte
yaşayanlarla
beraber, her şeye
rağmen tekrar
inşa edeceğiz!***

KENT VE
EKOLOJİ BAĞLAMINDA

6 ŞUBAT DEPREMİ VE
ADIYAMAN GERÇEĞİ

İbrahim Halil Aydın

KENT

6 Şubat sabahı yarına her gün gibi uyanamayacağımızı bilmediğimiz tarihsel bir gün ile uyandık. Enkazların altından gelen çığlıklar ve soğuk bir gün, hayatta kalanlar olarak yaşadığımız şoktan öte sevdiklerimize ulaşabilme telaşı ve korkusu...

Yüzyılın en büyük depremi olarak tarihe geçen ve hafızalarda derin yaralar bırakan Maraş merkezli gerçekleşen ve 11 ili etkileyen, asrın felaketi olan 6 Şubat depremi. O gün birçok canlı yaşamını yitirdi, birçok yerleşim alanı enkaza dönüştü. Yüksek katlı binaların, büyük sitelerin yerle bir olduğuna tanık olduk. Kimisi depreme uygun yapıldığına dair gösterişli reklamlar üzerinde satış yapmış binalardı. Adıyaman'ın en ünlü ve en pahalı konutlarına sahip olan Zümrüt İnşaatın yapmış olduğu apartmanların çoğu depremin ilk saniyelerinde enkaz oldu. Karapınar Caddesi, Bozbey, Hastane Caddesi, Sağlık Ocağı Caddesi, Zombaba Caddesi, Bulvar, 1.Çevre Yolu yerle bir oldu. O gece enkaz olmayan yeni, lüks, pahalı apartmanların çoğu ağır hasar aldılar. Sümerbank'ın yerine yapılmış olan 6 site, Şahin Tepesindeki site, 3. Çevre yolunda yeni yapılan lüks apartmanların hepsi ağır hasarlıydı, yıkıldı, yıkımlarına devam ediliyor.

6 Şubat depremin sonuçlarının bu kadar kötü olmasını sadece depremin büyüklüğü ile açıklamak çok eksik olur. İhmal ve kar hırsının da ciddi bir payı vardı. Kâr odaklı, gözü dönmüş sermayenin rantçı ve tekçi uygulamalarıyla toplumun ve doğanın dengesinin nasıl sarsıldığını, kentlerin nasıl devasa bir mezarlığa dönüştüğünü gördük.

DEPREM VE KENTLEŞME

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen asrın felaketinin, 11 ilde büyük yıkıma neden olan, on binlerce insanın günlerce enkazların altında kalmasının nedeni tek başına 'doğal bir oluş olan' deprem değildi. Tarih bize "neyi nerede kaybettiysen nedenini de orada aramamızı" öğretmişti. Canlarımızı kentlerde, beton yığınlarında kaybettik. O zaman bu gerçekliği önümüze koyarak kent olgusuna bakmamız gerekir.

Sınıflı toplum yapısından önce avcı ve toplayıcı klanlar kolektif bir şekilde yaşıyorlardı. Etik, iyilik ve kötülük değerleri, hayatta kalma, var olma anlayışı ile kurulan bir toplumsal yaşam şekilleri vardı. İnsanın doğaya ve beraber yaşadığı diğer türlere karşı "üstünlük" ve "sahiplik" i kendine "hak görmesi" sonucunda insan "güvenli alanlarda yaşamak" istemiş ve şehirler böyle oluşturmuştur. Aynı zamanda tarım devrimi ile atık ürünün üretilmeye başlaması ve artı üretiminin yol açtığı zenginlikle birlikte hem vahşi hayvanlardan korunmak hem de diğer topluluklardan korunmak için kent olgusu daha da güçlenmiştir. İlk kentleşmenin tarım ve ticaret amacı ile ortaya çıktığı ancak devlet, iktidar ve ulus devletlerin ortaya çıkması ile birlikte kent kavramının değiştiğini ve kapitalizmin "görmeli" şaheserleri haline geldiğini görüyoruz.

Şehir devletlerinden oluşan kentler verimli tarım arazileri üzerine kurulmuştur. Bunlar genellikle de bataklık alanlar olmuştur. Günümüzde bu toprakların tarım alanı olduğunu unuttuk. İlk çağdan beri tarım arazisine ev kurmama, zarar vermeme öğretileri inşaat sektörü tarafından yok sayılmış ve binalar bu arazilere yapılmıştır. Hepimiz avlulu evleri hatırlarız. O evlerden çok katlı evlere geçiş sürecinde yakalandığımız bu depremde ağır bedeller ödeyerek seçilen yapı şeklinin ve zeminin yanlış olduğunu öğrendik. Peki bu seçimi kim yaptı? "Dedem asla apartmanda oturmazdı, babam apartman dairelerinde iki gün dayanamazdı, ben arsa alıp müstakil ev yapamadım, bu nedenle apartmanlarda oturuyorum." Hepimize tanıdık gelen cümleler bunlar. Tercih değil dayatma sonucu kabullendiğimiz barınma ihtiyacımıza

çözüm çok katlı yapılar oldu. Yaşanan bu dönüşümle birlikte manipülasyonlarla bize “daha lüksü seç, 2+1 çok küçük, gel bak senin için 4+1 daireler yaptım” reklamlarıyla barınma ihtiyacını esas anlamından uzaklaştıran sektörün çöküşü olarak da görülebilir depremlerin sonuçları. Maraş merkezli depremde nice evler yok oldu. Kimi tarım arazilerinin üzerine, kimi dere yataklarına yapılmıştı. Orman alanlarını yok eden, inşaat sektörünü yeniden üreten, kimliksiz kentlerde denetimsiz, çürük ve malzemedan çalınarak yapılmış rantın eserleriydiler.

Kentlerin bugününe bakarsak; kentsel planlamalar yapılırken orada toplumun, kadının, yaşlının, gencin, çocuğun nasıl bir şehirde yaşamak istediği ile ilgili bir tespit yapılmadığını görürüz. Tarihsel ve toplumsal bilgiler göz önünde bulundurulmaz. Kentsel planlamalarda tarım arazileri, ormanlar, meralar, bitki ve hayvan popülasyonu kimsenin pek umurunda olmaz. Şehir plancılar nezdinde bu hassasiyetler gözetilse de politik karar süreçlerinde ne yazık ki rant ve kâr devreye girer. Ne kadar çok kâr edileceği hesabı insan hayatından daha önemliken doğadaki diğer varlıkları önemsemelerini bekleyemeyiz. Bu önemsenmeme bize 6 Şubat depremlerinin acı sonuçlarını yaşattı.

DEPREM ÖNCESİ VE SONRASI ADİYAMAN

6 Şubatta yaşanan deprem faciasında sermayenin, kapitalizmin doğayı, tabiatı talan ederek oluşturdukları, inşa ettikleri kentlerin nasıl enkaza dönüştüğünü gördük. Bu facianın yaşandığı kentlerden bir tanesi de Adıyaman'dı.

1954 yılından önce Malatya'nın bir ilçesi olan Adıyaman, 1954 yılında şehir statüsü kazandı. Adıyaman, 6 Şubat depreminden önce şehir merkezinin nüfusu 350 bin, şehir nüfusu 605 bin olan bir il. 1954 yılında şehir statüsünü kazanmış olan Adıyaman'daki yapılaşma 1980'lerden önce daha çok tek veya iki katlı, bahçesi olan evlerden oluşmaktaydı. Adıyaman şehir merkezinin sulak ve tarıma elverişli bir bölgede olduğu, dere yataklarının ve çeşmelerin olduğu bilinmektedir. Bugün hala şehir merkezinde

*Eskiden buralar hep bağıdı,
bahçeydi, Karadağ'dan
şehrin güneyine doğru su
kanalları mevcuttu.*

“Karapınar, Yeni Pınar, Abo Deresi, Beri Köprüsü, Çırçır Pınarı” gibi aslında oraların derelerden, çeşmelerden ve bataklıklardan olduğunu hatırlatan isimler kullanılır.

Adıyaman ili yeni kentleşmenin eşiğinde olan bir şehir olarak nitelendirilebilir. “Eskiden buralar hep bağıdı, bahçeydi, Karadağ'dan şehrin güneyine doğru su kanalları mevcuttu.” Adıyaman'da yaşayan her insan kuşkusuz bu cümleleri duymuştur. Yaşadığımız depremin etkisine bakınca, günlük yaşamımızın içinde olan bu bilgilerin bir depreme karşı uyarı mahiyetinde olduğunu anlıyoruz. Özellikle yeni konutlaşmanın olduğu, lüks sitelerin bulunduğu 3. çevre yolunda şehir ve tarım arazilerin iç içe olduğunu görüyoruz. Bu bölge, yüksek katlı konutlaşmanın yoğun olduğu, lüks sitelerin bulunduğu, herkesin tercih ettiği bir mahalleydi. Ancak aynı zamanda 6 Şubat depreminde enkazların olduğu, ağır hasarlı binaların sayısının en fazla olduğu mahallelerdendi. Şu an bile bu bölgede binaların, sitelerin arasında tütün yetiştirildiğini görüyoruz, çünkü buralar esasen tarım arazisi ve üretim devam ediyor. Bu durum aslında oluşabilecek bir deprem felaketinde sonuçların ne olacağına bir işaret olmalıydı. Ancak sağlam zemine ihtiyaç duyulduğu için tarım arazisine ev kurmamak gerektiği, gıda sürdürülebilirliği için tarım arazisini korumak gerektiği öğretileri politika yapımcılar, inşaat sektörü ve sermaye tarafından yok sayılmış ve binalar bu arazilere yapılmıştır. Bir bitki bile tüm bilgeliğiyle yerini beğenmediği zaman bulunduğu yerde yetişmiyor. Binalar da bu topraklara ait değildi ve tarım arazisine konutların yapılmaması gerekirdi. Adıyaman bu gerçekliğin sonuçlarını ağır bir şekilde ödedi.

ADIYAMAN ŞEHİR MERKEZİNDE NÜFUS NASIL YOĞUNLAŞTI?

Bu sorunun birkaç cevabı var. Bunlardan biri; inşaat sektörünün yükselmesiyle konut alımının bir yatırım aracına dönüşmesidir. Adıyaman'ın şehir merkezini, yıllardır hiç gelişmemesine rağmen, insanlar için cazip kılan en önemli belirleyici etken konut olgusudur. Mevcut ekonomik sistem içinde kent merkezinde konut almak bir yatırım aracı haline dönüşmüştür.

Sebeplerden biri de şehrin gelişmeye başlayan sanayisidir. Adıyaman'ın temel geçim kaynağı tütüncülük, mevsimlik işçilik ve inşaat işçiliğidir. Bu nedenle nüfus yoğunluğu kırsaldadır. Son yıllarda fabrikaların artması ile birlikte sanayide çalışan sayısı da artmaya başlamış, kırsaldan merkeze göç olmuştur.

Bunların yanı sıra bir de baraj meselesi söz konusudur. 1986 yılında Atatürk Barajının yapılması ile birlikte Adıyaman'ın birçok köyü ve bir ilçesi sular altında kaldı. Yerleşim alanları sular altında kalan insanlar şehir merkezine göç etmeye başladılar. Bunun sonucunda doğan ihtiyaçla Adıyaman'da yoğun bir konutlaşma başladı. Tarlası ve evi baraj altında kalanlar devletten aldıkları paralar ile şehir merkezinde konut aldılar, müteahhitlik firmaları kurdular.

Adıyaman'ın konut mimarisi, zemin katı ticarethane ve dükkan, bunların üzerine kurulmuş binalardan oluşmaktadır. Adıyaman sıcak bir iklime sahip olması nedeniyle evlerinin balkonları geniş tutulmakta, hava akımı olması için bu balkonlar gömme değil dışa doğru olmakta, herhangi bir kolon desteği olmayan projelerden oluşmaktadır. Pek çok binanın da yapışık nizam şeklinde inşa edildiğini biliyoruz. Bu şekildeki yapılarda depremde sıralı yıkım oldu ve önceki enkaz kaldırılmadan diğer enkazlara ulaşılamadı. Bu durum şehir planlamasının afetlere uygun olmadığını

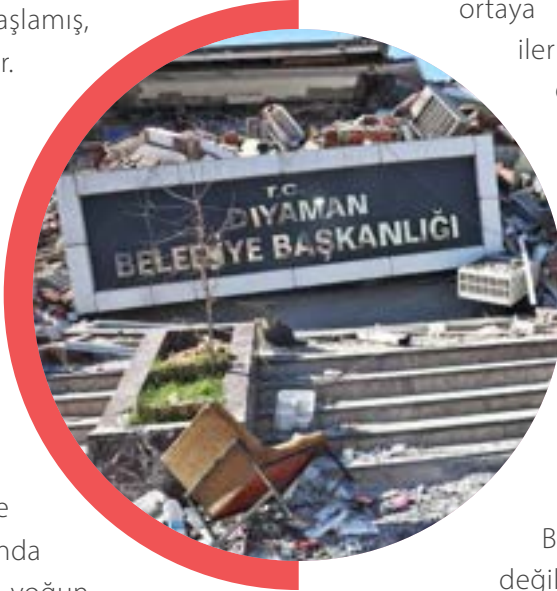
gösterdi. Dar sokaklar üzerinde bitişik yapılan yüksek katlı binalar ve çok bloklular siteler depremin afete dönüşmesinde en büyük etkenlerdendi.

Yukarıda bahsettiğimiz kentleşme sadece şehrin fiziki yapısını değil sosyal yapısını da etkilemiştir. Adıyaman'ın sosyo-kültürel yapısına baktığımızda, sosyal ilişkilerin samimi ve sempatik ilişkiler üzerinden kurulduğu, kültürel ve ideolojik farklılıkların günlük yaşamı belirlemediği, günün herhangi bir anında karşı mahalleden herhangi biri ile kolay ilişkilerin ve sosyal paylaşımın yapıldığı bir sosyal alanın olduğu, çok kimlikli, çok dilli, çok inançlı bir şehir olduğu görülmektedir. Ancak son dönemlerde kentleşmenin getirdiği site kültürü ile site içine hapsedilmiş bireyin çevresine yabancılaşmasını görmekteyiz. Ulus-devletin birey üzerinde kurmak istediği egemen düşüncenin

ortaya çıkardığı yüksek katlı binalarla ilerleme, gelişme düşüncesinin, bireyi doğal köklerinden kopararak yüksek katlı binalara hapsedtiğini burada görmekteyiz. Sistem, kültür aktarımının en önemli özneleri olan kadını lüks, büyükapartmanlarla kandırdı. Lüks tercih edildi toplumsal ilişkiler bitirildi, büyük evlerin sürekli temizlenmesi için kadınlar sömürüldü, temizlikten birbirlerine zaman ayıramadı. Bitirilen sadece toplumsal ilişkiler değildi, insan yaşamı değersiz kılındı.

Kentleşme beraberinde yabancılaşmayı da getirdi. Kişilerin birbirleri ile yabancılaşmasının yanında doğal toplum ile yabancılaştık, kültürel değerlerimiz ile yabancılaştık, birey yalnızlaştı. Bu durum, dayanışma kültüründen uzaklaşıp sosyal yardımlara göbekten bağlanma alışkanlığını ortaya çıkardı.

Peki, Adıyaman'da artan nüfusun konut ihtiyacı nasıl karşılanabilirdi? Doğaya saygı duyarak, kültürel yapı şeklini çağın teknolojisiyle birleştirerek yapabilirdi. Doğanın iyi analiz edilmesi gerekirdi. Doğa analiz edilmezse; depremden kurtuluruz ama bu sefer de sel olur, başka bir doğal afet olur. Canlarımızı, yaşamlarımızı, hayallerimizi kaybettik ama yaşam devam ediyor. Doğal afetlere, ekolojiye, kültürel değerlere uygun bir kent yeniden inşa edilebilir.

**1408 konut
enkaz oldu,
4805 konut
ağır hasar aldı.**

YANLIŞ KENTLEŞME POLİTİKALARI BİZİ AFETE SÜRÜKLEDİ

Adıyaman özelinde 6 Şubat depreminde şunu net olarak gördük ki yanlış politikaların bedelini ödedik. Bugün kentler coğrafi olarak yeryüzünün oldukça küçük bir bölümünü kaplamasına rağmen yaşam alanlarını, doğal ve kültürel varlıkların önemli bir kısmını yok ettiler. Sınırsız üreterek ve üretileni tükettirmeye zorlayarak, doğa talanı ile sürdürmeye çalışılan yanlış kalkınma ve refah politikaları, mülkiyetçi, rantçı, çıkarıcı politikaların bedelini ödedik. Tarım arazileri, ormanlar, meralar pek kimsenin umurunda olmadı, elde edilecek kar ve rant önemli oldu. İçinde insanın, toplumun, doğanın olmadığı politikalar uygulandı. Ne kadar kar edileceğinin insan hayatından daha önemli olduğunu gördük. Yanlış politikalar ve planlamaların sonucunu canlarımız ile ödedik. Kentlerin hafızasına ve kent bilimcilerin uyarılarına rağmen yaşam alanı olmaması gereken yerlere inşa edilen kentlerin 6 Şubat depremlerinde yüzbinlerce insana nasıl mezar olduğunu gördük. Kaç insanın yaşamını yitirdiğini belki hiçbir zaman bilmemiz dahi mümkün olmayacaktır.

6 Şubatta saniyeler içinde Adıyaman'da binlerce bina, ev enkaza dönüştü. Günler sonrası Adıyaman'a ulaşıldı. 3 gün insanlar yağmurun altında, soğukta aç susuz dışarda beklediler. Yardımların gelmemesi, çadırların olmaması ve yiyeceğe ulaşamayan insanlar ateş başında günlerini geçirdiler. Yağan yağmurla

birlikte mağduriyetler iki kat arttı. Bir doğa olayı olan deprem, arama kurtarma çalışmalarının geç başlaması ve yardımların kente geç ulaşmasından dolayı bir felakete dönüştü. Yardımların gelmediği ilk günlerde insanlar kendi cenazelerini elleriyle betonları kazıya kazıya çıkardı. Kendi araçlarına bindirerek mezarlıklara götürdüler, defin ettiler. Hiç kimse defin, cenaze, taziye ritüelini yapamadı. Yapılacak bir ortam yoktu çünkü geriye kalanlar da yaşam mücadelesinin içindeydiler.

Deprem anında Adıyaman'da 1408 konut enkaz oldu, 4805 konut da ağır hasar aldı. Şehrin doğusundaki ve batısındaki bir kaç katlı evler hasar almadı, yaşam devam etti, az hasarlı binaların tadilatı yapıldı ve şuan o evlerde oturuyorlar. Bunca yıkılan binanın sonucunda Adıyaman bir konteyner kente döndü. Adıyaman'da 6 Şubat depreminde resmi rakamların çok üstünde ölüm gerçekleşti. Ölümler kadar da sakat kalanlar oldu. Çoğunun il dışında tedavileri devam ediyor. Geri kalanlarının çoğu depremin ilk aylarında başka yerlere gittiler. Gidenlerin bir kısmı geri geldi ancak büyük bir kısmı da bir daha geri gelmediler. Çünkü Adıyaman'da sağlıklı bir yaşam koşulu kalmadı. Her yerde yıkımların olması, yıkımlar yapılırken hiçbir önlem alınmaması, bu durumu engelleyecek bir kamu otoritesinin olmaması insanlarda ciddi bir karamsarlık oluşturdu. Sağlıklı barınma ortamının olmaması, işyerlerinin kalmaması, kamu hizmetlerinin (sağlık, eğitim) yetersiz, kalitesiz olması, zaman geçirecek sosyal bir ortamının olmaması, acının, hüznün artması ile gidenler geri gelmediler.

GEÇİCİ YAŞAM ALANLARI NEYE GÖRE KURULDU?

Günler, aylar sonra çadırkentler, konteyner kentler kurulmaya başlandı. Konteynerler barınma ihtiyacını gidermiş olsa da birçok sorunu da beraberinde getirdi. 21 metre kareden oluşan konteynerlerde sağlıklı bir yaşamın olmasından bahsedilemez. Hele ki çok nüfuslu aile yapısı bulunan Adıyaman gibi bir yer için yaşamı daha da zorlaştırmaktadır. Konteynerlerin ısı yalıtımı yetersiz olduğu için kışın soğuk, yazın da sıcak olması; dar alanda çok insan yaşaması nedeniyle hijyenin sorun olması, bulaşıcı hastalık riskinin artması; dolaylı, doğrudan şiddetin oluşma riskinin artması; temiz ve yeterli suyun olmaması gibi birçok sorun konteynerlerin yapısından kaynaklanmaktadır. Tabiki de konteyner kentlerin yerleştirilmesinden kaynaklı da birçok sorun ile karşılaşmaktayız. Başta konteyner kentlerin alt yapısının güçsüz ve yetersiz olması, şiddetli yağın bir yağmurda bu alt yapıların kaldıramaması ve su basma olayları; konteynerlerin indirildiği zeminler yükseltilmeden toprağa direk indirildiği için yağmur sularının konteynerlere girmesi; hızlı bir şekilde yapılan konteynerler, prefabrik yapılar kaliteli malzemeden yapılmadığı için yağmur yağdığı anda damlama veya terlemenin olması gibi birçok sorun yaşanmaktadır.

Konteynerlerin yerleştirilmesinde özellikle mahremiyete dikkat edilmemesi ciddi sorunlara sebebiyet vermektedir. Kapılar birbirlerine baktığı ve konteynerler birbirlerine çok yakın yerleştirildiği için kişi, aile özeli diye bir şey kalmamıştır. İnsanlarda güven problemi olduğu görülmektedir. Bu durum, çocuk güvenliği riski, ihmal, istismar gibi sorunlara çanak tutmaktadır. Konteynerlere yerleştirme başvuru sırasına göre yapıldı. Bir mahalleye, sokağa göre yapılmadı. Bu durumun mağduru kadınlar ve çocuklar oldu. Erkekler gün içinde işe gidiyorlardı veya dışarı çıkıyorlardı ancak kadınlar çoğunlukla evde olduğu için tek sosyal ortamları komşuluk ilişkileriydi. Tanımadıkları, bilmedikleri insanlarla bir arada yaşamaya başladılar ve uzun süre güvende hissetmediler. Çadırkentler ve konteynerkentler ilk kuruluşunda kadınlar hiç dışarı çıkmadılar. Sahada gezen sağlık ekiplerinin en çok karşılaşmış olduğu sorun kadınların idrar yolu enfeksiyonuydu. Kadın,

çocuk, genç, yaşlı ve engelli ihtiyaçları dikkate alınmadan toplu yaşam alanları kuruldu ve bu insanlar pek çok sorun yaşadı. Bulaşıcı hastalıklar, bit, uyuz, hijyen, temiz suya ulaşım sorunu; güvenlik, ihmal-istismar tedirginliği gibi sorunlar oluştu. Toplu yaşam alanları oluşturulurken orada yaşayacak insanlar aslında yaşam alanlarının nasıl olması gerektiği yönünde söz sahibi olsaydılar bu kadar çok sorun yaşanmayacaktı. Zaten depremin ardından gördük ki yerel yönetimler güçlendirilmediğinde, kararlar merkezden alındığında, merkezi otorite tek söz sahibi olduğunda bu saydığımız sorunların yaşanılması kaçınılmazdı.

ADİYAMAN, SİVİL TOPLUM KURULUŞLARIYLA TANIŞTI

Deprem döneminden önce kendi dinamikleri ile beslenen, başka halklar ile tanışmayan, STK'ları bilmeyen Adıyaman, deprem döneminde STK'lar, başka halklar ile tanıştı. Deprem döneminde Adıyaman'ı yaşatan, halkların dayanışması ve STK'lar oldu.

Depremin ilk günü Urfa'dan, Siverek'ten, Diyarbakır'dan insanlar kendi bireysel arabalarına temel yaşam malzemelerini koyup getirdiler. Mahallelerde dağıttılar. O günler dayanışma ile büyük bir anlam kazandı. Adıyaman ilk defa Türkiye halkları ile tanıştı, dayanışma ile tanıştı. Kent kültürü, konutlar bizleri dayanışmadan, komşuluk ilişkilerinden, kır yaşamından uzaklaştırmıştı. 6 Şubat depreminden önce birbirine selam vermeyen komşular deprem günü birbirlerinin enkazlarının başına, yardımına koştular, hiç tanımadıkları insanlar enkazların başına yardıma geldiler. Bu dönemde dayanışmanın önemi bir daha görüldü. Deprem günü insanlar şehir merkezinden köylere gittiler. Toplumsal yozlaşmayı oluşturan çarpık kent kültürü, kriz anlarında daha da içinden çıkılmaz bir hal aldı. Kolektif yaşamın, kır olgusunun önemi o gün bir daha ortaya çıkmıştı.

Kriz anına hazırlıklı olmayan merkezi ve yerel yönetim deprem ile afalladı. Ancak STK'lar oluşan boşluğu hemen kapattılar. Şu an bile konteynerleri ayakta tutan, çalışma yürüten STK'lardır. Kadın, çocuk, engelli, yaşlı, mülteci, sağlık, PSD birçok alandaki çalışmalar STK'lar tarafından çalışma yürütülüyor.

KENTTE YAŞAM NORMALE DÖNMEDİ

14 Mayıs seçim süreçlerinde alanlarda “deprem bölgelerini hemen ayağa kaldıracamız” dediler. Ancak depremin üzerinden 1 yıl geçti Adıyaman’da daha hiçbir şey değişmedi. Şehrin büyük bir çoğunluğu konteynerlerde yaşıyor, esnafa yönelik sadece az bir kısmını kapsayan konteyner çarşılar kuruldu. İnsanların alışık olmadığı bir çarşı olduğu için buralarda alışveriş yapılmıyor. Haliyle de esnaf kötü durumda. Deprem öncesi Adıyaman’da eksik olan sağlık altyapısı deprem ile daha da kötü oldu. Bir hastanesi (Kadın doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi) ağır hasarlı olduğu için binasında hizmet verilmiyor, yetersiz olan 400 Yataklı Devlet Hastanesinin bir koridorunda Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi hizmet veriyor. Birinci basamak sağlık hizmeti dediğimiz Aile Sağlık Merkezleri (ASM) depremin ikinci ayında birkaç yerde, dördüncü aydan sonra da tüm ASM’lerde hizmet vermeye başladı. Deprem anında olması gereken birinci basamak sağlık hizmeti maalesef verilmedi. Çünkü ASM’lerin bazıları deprem anında enkaz oldu, bazıları ağır hasar aldığı için hizmet veremedi. ASM’ler bina altlarında değil de bağımsız yapılar şeklinde kurulmuş olsaydı deprem zamanında hizmet verebilirlerdi. Oysa deprem gibi kriz anlarında en önemli sağlık hizmeti birinci basamak sağlık hizmetidir. İlk basamak sağlık hizmeti verilemediği zaman ikinci basamak (hastane) sağlık hizmetinin yükü daha da ağırlaşıyor. Özellikle deprem döneminde ilk basamak sağlık hizmeti olmadığı için bit, uyuz, enfeksiyon gibi hastalıklar çok arttı, ilk dört ay gebe takipleri yapılmadı, çocuk aşıları yapılmadı.

Sağlık hizmeti gibi eğitim alanında da ciddi sorunlar yaşanmaktadır. Bazı okullar enkaz oldu, bazıları ağır hasar aldı, orta hasarlı olanlar da var. Şuan buralarda eğitim verilmiyor. Eğitim yapılamayan okulların öğrencileri sağlam olan okullar ile birleştirildi. İkili eğitim sistemine (sabah-öğlen) geçildi. Ders saatleri 40 dakikadan 30 dakikaya düştü. Düşürülen dakikalari haftalık, aylık düşündüğümüzde deprem bölgesinde yaşayan öğrencilerin birlikte sınava gireceği başka bölgedeki öğrencilere göre yıllık gördüğü ders saatinde ciddi kayıplar var. Konteynerde yaşayan öğrenciler buralarda yapılan konteyner dersliklerde eğitim görüyor. Bu ortamlarda dersler çok sağlıklı bir şekilde işlenemiyor. Ara tatilde öğrencilerin ders başarısının düştüğünü gördük.

KENTİN YENİDEN İNŞASINDA AYNI HATALAR DEVAM EDİYOR

Şu an Adıyaman’da en büyük sorun barınma sorunudur. İhtiyaç olan konut sayısı 28.250 ancak 8 Şubat’ta kura ile dağıtılan sadece 2.800 konut oldu. Bu konutların çoğu da köy evlerinden oluşmaktadır. Konutların sadece kaba iskeleti bitmiştir. Çevre, altyapı düzenlemesi daha bitmemiş, dairelerin içi daha tamamlanmamıştır. TOKİ konutları Adıyaman’da 2 yerde yapılıyor. Bir yer şehrin kuzeyindeki dağda, diğeri de şehrin doğusundaki tarım arazisinde yapılıyor. Naci GÖRÜR her platformda

Adıyaman Ulu Cami

özellikle Adıyaman için “şehri kuzeye yapmayın” uyarısını yapmasına rağmen şehir kuzeyde yapılıyor. Depremde Adıyaman’ın güneyinde enkaz olan, ağır hasarlı bina yok denecek kadar az. Şehrin güneyinde birçok hazine arazisi var. Şehrin kuzeyi riskli olmakla birlikte daha güvenli olan dağlık bölgede de yapılaşma çok daha uzun zaman almaktadır. Bir an önce konutların yapılması insanların evlerine geçmesi gerekir. Neden Güney değil de Kuzey! Aynı zamanda şehrin doğusunda yapılan konutlar tarım arazine ve büyük bir kanyonun yanına yapıldı. Yapıldığı zaman bu arazilerde buğday ekiliydi. Evet, orası depreme dayanıklı bir alan olabilir ancak bir sorundan kaçarken başka bir sorun ile karşılaşabiliriz. Bu konularda daha kamuoyunun bilgilendirilmesine ve daha katılımcı yöntemler kullanılmasına ihtiyaç vardır.

ÇÖZÜM ETKİN YEREL POLİTİKALARLA SAĞLANABİLİR

Son olarak; bir ili yerel yönetimler düzeltebilir. Adıyaman Belediyesi (2024 yerel seçimlerinden önce) alt yapı için 123 milyon hibe aldığını duyurdu. Yani yerel yönetimler merkezi yönetimlere bağlı kalmadan bu tür hibeler alıp ili kalkındırabilir, kendi kaynaklarını yaratabilir. Tabii ki ancak şeffaflık, liyakat olursa hakiki bir kalkınma mümkün olabilir.

Adıyaman’da depremde ölmeyenler de pek yaşıyor sayılmazlar. İnsan sağlığı dikkate alınmadan yıkımların yapılması, yıkımlara bağlı olarak tozun oluşması, toza bağlı olarak insan sağlığının ciddi bir şekilde etkilenmesi bizi her gün ölüme sürüklüyor. Adıyaman’da yaşayan herkes yıkımların oluşturduğu tozu görüyor ancak bu ilin siyaseti, bürokratları acaba Adıyaman’da yaşamıyorlar mı? Suların düzenli akmaması, akan suyun da yağmurlar yağdığında çamurlu akması sağlığımızı tehdit eden bir başka sorun. Yer altı boru hatlarının kış ayından önce yapılmaması buralardan sızmaların olması, haliyle de yağmurlar yağdığında içme sularına yağmur sularının karışması suların çamurlu akmasına sebebiyet vermektedir. Bir belediyenin kışa girmeden bunu tahmin etmesi gerekirdi. Özellikle depremde yer altı hatlarının yer değiştirdiği böylesi bir dönemde bu daha çok görülecek bir durumdur. Bir başka sorun; şu an Adıyaman’ın bütün caddeleri, sokakları çamurlu,

çamurdan geçilmiyor. Bir mahallerdeki çalışma bitmeden tamamlanmadan başka mahallede çalışma başlıyor. Hiçbir çalışma tam bitmiş değil.

Özetle bütün bu sorunların iyi yerel politika ve uygulamalarla çözüleceğini bilerek yerel yönetimlerin kapasitesini, yerel halkı, yerelin katılımını ve kaynakları güçlendirecek çalışmalara ihtiyaç vardır.

Adıyaman’da depremde ölmeyenler de pek yaşıyor sayılmazlar.

Kaynaklar:

- Dilda DOĞAN, “Deprem Değil, Uygarlık Felaketi”, *Ekolojik Yaşam Dergisi/2(2023),28-37.*
- Hüseyin GÜLER, “Deprem ve Kentleşme”, *Ekolojik Yaşam Dergisi/2(2023),38-51.*
- Medine MAMEDOĞLU, “Deprem Faciası; Tanıklarımız”, *Ekolojik Yaşam Dergisi/2(2023),56-60.*
- Seher TÜMER, “Yaşadığın Kentin Öznesi Olmak”, *Ekolojik Yaşam Dergisi/2(2023), 76-83.*
- Derya AKYOL, “Deprem Felaketi ve Yeniden İnşa Süreci”, *Ekolojik Yaşam Dergisi/2(2023),111-117.*

BİZ ŞİMDİ

ÖRGÜT MÜYÜZ?!

Murat İŞeri

KAHTA DEĞİŞİM MECLİSİ DERNEĞİ
(KADİM)

ÖRGÜTLÜLÜK - GÖNÜLLÜLÜK

Mesajlaşma uygulaması WhatsApp'ın hayatımıza girmesiyle birlikte "whatsapp grubu" kavramıyla da tanıştık. Tanışmakla da kalmadık; olur olmadık anlarda, küçük ya da büyük organizasyonlarda mutlaka kullandık. Hem yakın arkadaşlara özel planlanan doğum günü partisi için hem de bilmem kaçınıcı dönem TBMM Bütçe Komisyonu için aynı yöntemle organize olmayı da başardık. Kaderin tatlı bir cilvesi mi demek lazım yoksa yaşamın gerçekliği mi, Kahta Değişim Meclisi Derneği (KADİM) de ilk kez bu yöntemle organize olmuştu.

Ocak 2023 tarihine gittiğimizde, yaşadığımız bu küçük kentte bir şeylerin mutlaka değişmesi gerektiğini hisseden bir grup insan bir araya gelmişti. Günün popüler ideolojilerden bağımsız bir şekilde, gerçekten de sadece kent için istenen bu değişim talebi pek çok kişiye cazip gelmişti. Böylece KADİM doğmuştu. Ortaya çıkan bu değişim rüzgârı öylesine ilgi uyandırmıştı ki kentin hemen her kesiminden birileri aynı paydada buluşmuştu. Herkes aynı amaca ulaşmak istiyordu ancak bunun yolu nereden geçiyordu? Birbirinden çok bağımsız kişilerden oluşan bu topluluğun nasıl bir yol alması gerekiyordu? En az 7 kişiyle kurulan dernekler en fazla kaç yeni fikirle yürümeye başlıyordu?

Bu sorular dipsiz bir boşluk olarak büyürken, 6 Şubat'ta KADİM Yönetim Grubu'nun mesajlaşma trafiği sabah 05.00'te başlamıştı. Ardı arkası kesilmeyen bu iletişim

akışında ilk 10 günde en az 25 tır insani yardımı 200 bin kişiye ulaştırmıştı. Bu sayılar inanılmaz gelebilir ancak ihtiyacın kalbindeki örgütlenmenin değerini de ortaya çıkarmıştı.

Yerelin merkezindeki birlikteliğin gücünü anlamak için çok fazla örnek türemişti aslında. Adıyaman'da faaliyet yürüten onlarca sivil toplum örgütü yine bir whatsapp grubunda bir araya gelerek; yüz binlerce kişinin mücadelesi ettiği, binlerce kilometrekarelik bir alanda organize olabilmeyi başarmıştı. Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Grubu (ASTD) da böyle çıkmıştı ortaya. Bu dayanışma; bir yandan yeni sivil toplum örgütleri doğururken bir yandan da bizim gibi sivil toplum örgütlerinin daha kurumsal yapılarla tanışmasını sağladı.

Elbette ASTD WhatsApp grubuna eklenmek kadar kolay olmamıştı o ilk toplantıya katılmak. Sahada yaptıklarımızla bir şekilde fark edilip Hamit Levent Evcı (rehberde kayıtlı adının yanında kral tacı da yer almakta) tarafından gelen bir telefonla tanışmıştık bu grupla ve Cuma toplantısına davet edilmiştik. Gri bir toplantı odası değil de koca bir insani yardım deposunda çember şeklinde dizilmiş plastik sandalyelerden çok etkilenmesek de günler sonra filtre kahve görebilmek biraz heyecandırmıştı bizi. Neler olup bittiğini

anlamaya çalışırken otuza yakın katılımcının kendinden bahsedip o haftaki güncellemeleri aktarmalarını dinlemiştik. Adını daha önce çok duyduğumuz, adını hiç duymadığımız, adını duyunca şaşırdığımız pek çok kurum ismi geçmişti ve biz o an çok güçlü bir grupta yer aldığımızı fark etmiştik. Konuşma sırası bize gelip de başımızdan geçenleri anlatınca ve oradakilerin ağzı açık bizi dinlediğini fark edince biz daha çok şaşırmıştık. Karşımızda onlarca yıldır bu işi yapan insanlar vardı. Bizim hangi yönümüz bu kadar etkileyici olmuş olabilirdi ki?

BİZ NE YAPTIK?

Biz o yangının tam da göbeğindeymişiz, çok sonradan fark ettik. Bizim için "sahaya çıkmak" demek evden başımızı dışarı çıkarmak demektir. Hatta pek çoğumuz için saha zaten bizim evdi. Kaynak yaratmak, arkadaşımızın iş yerindeki bebek bezlerini dağıtım araçlarımıza yüklemek anlamına geliyordu. Aslında zaten yaptığımız şeyin sahaya çıkmak olduğunu da yine bu grup sayesinde öğrenmiştik. ASTD bizim için zaten efsanevi bir okuldu. Aklımıza gelen en acemice soruyu bile sormaktan çekinmediğimiz, sivil toplum dilinden güncel halk diline direkt çeviri desteği alabildiğimiz, koordinasyon yönüyle de hiçbir konuda yalnız kalmadığımız bir okuldu bizim için. Hâlâ da öyle. Gözümüzü korkutabilecek hiçbir fon başvurusu yok çünkü etrafımız birbirine yardımcı olmayı aşkla isteyen onlarca insanla çevrili bu grupta. Bütün bu dayanışma aylardır güçlenerek sürüyorken bir anda depremle karşılaşan ve bir şeyleri değiştirmek için yola çıkan KADİM, sivil toplum örgütü dünyasıyla tanışmış oldu. Aslında bir yandan da sivil toplum dünyası da KADİM'le tanışmış oldu.

Cuma toplantılarında insanları bu kadar etkileyen şeylerden birisi, depremin ilk saatlerinde harekete geçebilmemiz olmuştu. Önce içinde bulunduğumuz çaresizliği mi fark etmiştik yoksa o gün sağa sola koşturunca mı çaresizliğimizi görmüştük, emin değiliz o konuda. Sabah saatlerinde dışardaki insanlara kendi iş yerlerimizden yüklediğimiz yenilebilecek ve içilebilecek herhangi bir şeyi ulaştırmaya çalışırken bazı arkadaşlarımız Adıyaman Merkez'deki durumu bize aktarıyordu. Sanırım en çok o an fark etmiştik

çaresizliğimizi. İçinde bulunduğumuz Kahta ilçesindeki insanların büyük kısmı, evlerini terk edebilecek kadar şanslıymış meğer.

Koşmamız gereken çok yer vardı: köyler, ilçemizdeki toplu sığınma alanları, Adıyaman Merkez... Depremin ikinci gününde arkadaşımızın marangoz atölyesini depo olarak kullanmıştık ve birkaç gün içinde marangozlar sitesindeki dört dükkânı da depo yapmıştık. Talepleri Instagram sayfamızdan alıyorduk. Dışarıdan gelen bağımsız yardım tırları da muhatap bulamayınca bizi görüp getirdiklerini bizim depoya boşaltıyorlardı.. Bütün bu indir, depo doldur, depo boşalt, yardıma çık gibi işleri de yerinde durmak istemeyen gönüllü gençlerin bizi bulmasıyla çözüyorduk. Yardıma yine bir WhatsApp grubu koşmuştu ve gönüllüleri organize etmemizi binden fazla üyesi olan o grup sağlıyordu.

İnsani yardım için daha çok kuruluşun sahaya geçmesiyle birlikte, 11 Şubat'ta başka bir ihtiyacı fark etmiştik. İlçemizde kurulan bir çadır kent vardı ve oradaki ailelerin, çocukların yalnız kalmaması gerekiyordu. Çünkü buradaki çocukların her şeyden

haberdar ama çoğu şeyden de habersiz olduğunu görmüştük. Yine bir destek çağrısıyla birlikte 40'a yakın çocuk gelişimi, okul öncesi gibi bölümlerin üniversite öğrencileri ve mezunlarıyla bir araya geldik. Çadır kentte "Kadim Çocuk Oyun Evi" kurarak Mayıs ayına kadar, her gün 10.00-17.00 arası fiziksel etkinlikler, yazarlık atölyeleri, resim atölyeleri, oyunlar ve danslar ile çocukların süreci yaşamasına olumlu katkılar sunmaya çalışmıştık.

Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma grubuyla, yani sivil toplum okulumuzla, bunları paylaştıkça elbette neyi nasıl daha iyi yapabileceğimizi öğreniyorduk. En çok da bu yüzden birileri tarafından gerçekten dinlenmek çok önemliydi. Elbette grubun en sevdiğimiz yönlerinden birisi de kurduğu köprülerdi. Yerel örgütleri tanımak ve desteklemek isteyen pek çok kurum ve kuruluş için de kaçınılmaz fırsatlar doğdu. Ulusal bir vakfın yerel örgütlerle tanışmak istemesi üzerine hazırlanan bir çağrı metnini derneğimizin whatsapp grubunda paylaştık ve oraya bir mesaj düştü: Biz şimdi örgüt müyüz?

Başlığa taşan bu soru çok basit gelebilir ancak yerel bir örgütlenme için pek çok şeyi de özetliyor aslında. Daha yolun en başında herkeste aynı tedirginlik yaşanıyor. Şu anda bile bir yerlerde bazı şeylerin daha güzel olabilmesine katkı sunmak isteyen çok sayıda insan var. Bu insanların çoğu da bunu bir araya gelerek sağlayabileceğine emin ancak örgütlenmek sadece bir kelime olarak bile korkutmaya yetiyor insanları. Sözü ettiğimiz yolun başındaki tedirginlik tam olarak bu oluyor. Çünkü insanlar amaçlarını açıklamadan önce günün popüler ideolojilerden, herhangi bir siyasi yapılanmadan ya da bir çıkar ilişkisinden uzak olduğunu kanıtlamak zorunda hissediyor.

***Biz şimdi
örgüt müyüz?***

BİRLİKTE GEZEN 3 KİŞİ

İnsanların önce masumiyetlerini kanıtlamak zorunda hissetmesi elbette yersiz bir telaş da sayılmıyor. Bugünün genç yetişkin kuşağının eski günler için en çok duyduğu şeylerden birisi "Eskiden 3 kişi yan yana bile gezemezdi, yasadışı örgüt olmak gibi sayılırdı." cümlesi olabilir. Bugünün genci, yarının yaşlısı olan kuşak da muhtemelen benzer cümleleri yarının genç kuşağına söylemek zorunda kalabilir. Çünkü dernek, sendika, vakıf gibi kuruluşların bir anda yasadışı örgütlenmeler olduğuna sık sık şahit olabiliyor. Dolayısıyla etliye sütlüye pek de karışılmayan küçük yerleşkelerde, birlikte hareket eden gruplar ne yazık ki her zaman toplum yararına çalışan gönüllü gençler olarak algılanmıyor. Toplum genellikle önce bu örgütlenmeleri şüpheli grup etiketiyle kodlayıp, tedirgin bir şekilde hareketlerini izleyerek "asıl dertlerini" çözmeye çalışıyor. Böyle bir durumda gelecekteki hayatını, memurluk kariyerini riske atmak istemeyen gençler de uzaktan seyirci kalmayı daha çok tercih ediyor.

Yapısı gereği, sivil toplum örgütlerine en çok ihtiyaç duyan yerler aslında tam da böyle etliye sütlüye karışmayan yerler oluyor. Çünkü buralarda bireylerin her alanda imkânları ve fırsatları çok daha kısıtlı olabiliyor. Kukla tiyatrosu izlemek en çok da buralarda bir ihtiyaç çünkü buradaki çocuklar parasıyla bile böyle bir etkinliğe katılamıyor. Aktif vatandaşlık hakkı en çok burada bir ihtiyaç çünkü buradaki gençler sosyal-kültürel etkinlikler göremiyorken elindeki tek alan olan mahallesindeki park ve o alanda neler yapılacağı konusunda daha çok beklentiye sahip. Kadın kooperatifi en çok burada bir yolun başlangıcı olabilme gücüne sahip çünkü buradaki kadınların iş dünyasına erişimi sifıra yakın ve böyle bir imkân yaratmak için kentteki üniversitenin feminist hareketi yok.

Sözü ettiğimiz "buralar", içinde çok güçlü potansiyeller de taşıyor elbette. Bütün bu faaliyetleri, çok daha iyisini gerçekleştirecek parlak fikirlere sahip çok fazla insan var. Ne yazık ki sorun, demin bahsettiğimiz gerekçelerden dolayı, örgütlenme konusunda yeterince bilgi sahibi olmamakta ve örgütlenme algısının daha çok negatif yönde olmasında. Bu insanların en çok ihtiyaç duyduğu şey ise onları harekete geçirip onlara ilham olacak iyi STÖ örnekleriyle karşılaşmak.

Hafta sonu etkinliği seçeneklerinde tiyatro oyunu izlemenin olamadığı bir yere giden tiyatro topluluğu oraya sadece bir oyun götürmeyecektir. Oyundan sonra oradaki insanlara kendilerinin aslında başka işleri ya da okulları olan bir sivil toplum örgütü olduğunu ve bir kuruluşa yazdıkları projenin onaylanmasıyla gelip gösteri düzenleyebildiklerini anlatmalarıyla oraya mucizevi bir ilham kaynağı da taşımış olacaktır.

Birlikte gezen 3 kişiden 1000 kişiyi aşan whatsapp gruplarına ve bir yerel derneğe dönüşen bu hikayede ortak ihtiyaçlarımız için birlikte hareket etmenin nasıl güçlendirici bir etki yarattığını gördük. Birlikte yaptığımız işler sorgulanmadığı gibi desteklenmeye başladı. Evet biz bir örgüttük, yerel bir örgüt!

YEREL ÖRGÜTLER İÇİN UZAKTAN EĞİTİM: EPEY UZAKTAN

“El elin aynasıdır” dermiş eskiler. Hiç tanımadığı insanların yaptıklarını uzaktan izleyerek kendisinin de benzer bir topluluk kurarak ilk defa gördüğü şeyin her ay yapılabileceğine inanan kişilerle birlikte başlar pek çok yerel örgütlenmenin hikayesi. Bir şekilde yasal adımları tamamlayıp hangi alanlarda çalışacağına karar verdikten sonra her şey ortaokul hikâye kitabı romantikliğinde ilerlerken bazı sıkıcı detaylar soğuk soğuk belirmeye başlayabilir. Bir şekilde başlama fırsatı bulan bu hikâyenin tıkanıp noktada ise sivil toplum dünyasının da popüler gündemlerinden “yerel örgütlerin desteklenmesi” devreye girer.

Bu alelade bir gündem değil elbette. Çünkü yerelin ihtiyacını, kalbine giden yolu, özel şartlarını, beklentisini en iyi yerel örgüt biliyor. Herhangi bir gelişmede en hızlı aksiyonu alabilecek kişiler aksiyonun tam da merkezinde yer alan yerel örgütler. Ne yazık ki yerel örgütlenmenin sağlanması için kuruluş ilhamı yaratmak en önemli parça olsa da tek başına yeterli olmuyor. İki temel elementli bu organizmadaki diğer ihtiyaç da sürdürülebilirliğin sağlanması oluyor. Henüz çıkılan bu yolda ne yaptığından çok da emin olmayan grubun hak odaklı çalışmalar yürütebilmesi için önce bu kavramla tanışması gerekiyor. Çocuk hakları alanında bilinirlik sağlamak için güzel faaliyetler planlamayı başarabilseler bile kaynak bulmak için yeterince şanslı olamıyorlar.

Peki sürekli proje ya da partnerlik çağrısı yapılmasına rağmen nasıl oluyor da kaynak hâlâ temel bir sorun olabiliyor? Çünkü zaten yereldeki topluluklar bu çağrılar bir yana, bu çalışma sisteminden bile habersiz olabiliyor.

Bugün Adıyaman halkının geneli için konuşacak olursak STK nedir, nasıl çalışır, kaynaklardan nasıl faydalanır gibi konularda artık biraz bilgi sahibi olduğumuzu söyleyebiliriz. Bu sebeple burada çok güzel yerel organizasyonlarla karşılaşmak mümkün. Yereldeki bu iyi örnekler bir şekilde çalışma yürütmek istediği alan için önce nerelere bakması gerektiğini biliyor. Ofisinin

kirasına destek bulduğu için hiç sorun yaşamadan o ofiste harika projelere imza atılıyor. Proje yazımı dert değil çünkü daha önce çok proje yazmış en az üç sivil toplumcu ile tanıştı daha önce. Gönüllülerinin ufkunu açan güzel eğitim programlarına katılan yerel dernek örnekleriyle de sık sık karşılaşıyoruz. Bu işlere yardımlaşma ile başlayıp hak odaklı, geleceğe dönük, istihdam yaratabilecek çalışmalar yürütmeyi hedefleyen gruplar da var.

“YEREL BİR ÖRGÜTLENME ÖNCE ÖRGÜTLÜLÜĞÜN YARATTIĞI ATMOSFERLE TANIŞMALI.”

Adıyaman'ın Sivil toplum dünyasına belki de en uzak il durumundan bu noktaya taşınması için Strateji ve Bütçe Başkanlığı raporuna göre, gerçekten şehirdeki yapıların %68'inin hasar görmesine gerek var mıydı? Bugün hâlâ bir yerlerde iyi şeyler başlatmak için örgütlenmeye çalışan sayısız gruplar var. Bu insanların ilk ihtiyacı hak odaklı farkındalığı arttıracak faaliyetleri destekleyen bir kuruluşa fon için proje yazmak değil. Önce sivil toplum dünyasıyla tanışması gerekiyor. Örgütlülüğün yarattığı atmosferle yaşadığı yerelde mucize değişimler yaratabilecek parlak fikirleri uygulanabilir projeye dönüştürmek için, en azından başlangıç aşamasında, ciddi anlamda koçluk desteğine ihtiyaç duyuyor.

Bütün bu sorunları aşmak ise aslında hiç zor değil. Bir sebeple bu dünyaya uzak yerlere ulaşan sivil toplum kuruluşlarına burada önemli bir ödev

düşüyor. Projeleri için gittikleri yerlere hangi tohumlar bırakacağını önceden belirleyerek yola çıkmak gibi mesela. Karşılaştıkları fırsatları ölümsüzleştirmek adına yerel topluluklar yaratabilmek bir faaliyetin en güzel ürünü olabilir. Bu örgütler için fiziksel koçluk desteği onları bambaşka noktalara taşıyabilir.

Uzaktan destek sağlayan pek çok iyi örnek var aslında. Ne yazık ki uzaktan destek hayatın doğal akışına her zaman çok uygun olamıyor. Video konferans yoluyla yapılacak toplantılar, rehber niteliğindeki PDF dosyalar, taslak çalışmalar kesinlikle çok değerli kaynaklar. Gerçek dünyada ise ne yazık ki bunlar yeterli motivasyonu sağlayamıyor. Çünkü en başından beri bahsettiğimiz gibi, yerel örgütler çok kırılgan motivasyonlar ve çok zorlu şartlarla ortaya çıkabiliyor. Bu durumda da birebir koçluk en çok öne çıkan ihtiyaç olabiliyor.

Her şeye rağmen sivil toplum dünyasına eklenen taze kanlar çok ümit verici. Bu fikirleri ifade ettiğimiz platformun oluşumu tek başına her şeyi özetleyebilecek bir örnek. Usta-Çırak ilişkisinin nasıl fırsatlar yarattığını gösterecek güçte. Adıyaman'da ortaya çıkan Sivil Toplum Dayanışma Grubu gibi bir okulun nasıl imkânlar yarattığını görmek hiç de zor değil. Bu okulların çoğalmasıyla nelerin değişeceğini anlatmak için de yeterli bir motivasyon kaynağı.

***Dayanışma doğurur,
büyütür ve yaşatır.
Sevgiyle.***

AFET GÖNÜLLÜLÜĞÜ VE GENÇLİK ÇALIŞMASI YAKLAŞIMI

Hamit Levent Evcı

ÖRGÜTLÜLÜK - GÖNÜLLÜLÜK

Gönüllülük farklı kaynaklarda birçok farklı şekillerde tartışılıyor olsa da benim geldiğim deneyimde farklı tartışmaları bir araya getiren bir tanım üzerinden bir tanım yapmaya çalıştık: **gönüllü kişi, yaşadığı yerde daha iyi bir yaşam için (herkes için iyi için) politikaları etkilemeye çalışan aktif yurttaşlardır ve de bunu yaparken 'kendi kendini sorgulayandır'.** Bu tanımdan hareketle birçok farklı tartışma yapmak ve bu tanıma sorular sormak da mümkündür. Örneğin, "gönüllü olarak ihtiyaç temelli bir çalışma yaptım. Sokaklarda yaşayan sokak hayvanlarına mama dağıttım. Eee bu yaptığım şey, politikaları etkiliyor mu?" sorusu ve verilebilecek cevaplar, tam da bu tartışmalardan bir tanesi. Bir diğer soru ve beraberinde gelecek tartışma "Yaşadığım yer! Neresi bu yaşadığım yer? Evin içi mi? Mahallem mi? İlçem mi? İlim mi? Yaşadığım ülke mi? Yoksa bu dünya mı?". Veya iyi yaşam tartışması! "İyi mi yaşam? İyi ne demek ki? Bir de herkes için iyi... Vay, çok zor değil mi?". Özneleri olarak, sorumluluk yüklenen tarafa yönelik de şu soru akla geliyor: "Aktif yurttaş? O da ne demek?" Bu sorulara verilecek yanıtların kriz zamanlarında hem zemin hem bağlam değiştirdiğini veya bahsettiğimiz zemini ve bağlamı daha da güçlendirdiğini söylemek de yanlış olmayacaktır. Bu yazının konusu da tam olarak bu sorular ve soruların etrafında dönen tartışmalar üzerinden dönecek.

6 Şubat depremlerinden hemen sonra, birçok kişi "yaşadıkları yerde"¹⁴ yaşanan büyük yıkımlar karşısında harekete geçtiler. Deprem bölgesinin birçok yerine

dağıldılar, birçok farklı çalışma yaptılar. Bazıları arama kurtarmada görev aldı, bazıları koli taşıdı; bazıları kadınlarla dayanıştı, bazıları çocuklarla birlikte çalıştı ve herkes tüm olanların etkisini sağaltmaya, acıları sarmaya ve dayanışma göstermeye uğraştı. Bu kişilerden bazıları da Adıyaman'da yaşayan veya Adıyaman'a dayanışmaya gelen gönüllülerdi. Yüzlerce, binlerce ve hatta on binlerce insandan bahsediyoruz. Günlerce uykusuz kaldılar, kendileri için istediklerini başkaları için de istediler.¹⁵ Bahsettiğimiz insanların birçok farklı özelliği vardı ve genellikle bu özelliklerin hiçbirini önemsemediler. Ama ortak amaçları oldukça büyüktü: bu kadar büyük bir yıkımın altından ancak dayanışma ile kalkabiliriz! Çünkü dayanışma yaşatır, dayanışma iyileştirir ve bir gün umutsuzluğa kapıldığında hatırlayabileceğin en güzel şeylerden biridir. Bu dayanışma, yolunu aydınlatmak ve devam edebilmek için mücadeleye ve umut etmeye dayanır. Bu yazıyı yazarken, keşke tek tek gönüllü çalışan her gruba dair bir şeyler anlatabilseydim. Ama eminim ki, bu kitaptaki diğer yazılarda gönüllülerin filizlendirdiği bambaşka dayanışma hallerini okuyacaksınız. Bu yazıda, kendi deneyimimden ve kendi filizlendiğim yerden afet gönüllülüğü¹⁶ tartışmasını ele alacağım ve bu tartışmanın içine olabildiğince de gençlik çalışması yaklaşımı eklemeye çalışacağım. Başka bir deyişle bu yazıda afet gönüllülüğü yoluyla gençlerin güçlenmesi; gençlerin sivil topluma katılımı ve yaşadıkları yerde sivil toplumu güçlendirilmeleri modelini anlatmaya çabalayacağım, Adıyaman'da birçok gençle birlikte büyüttüğümüz...

14 Bazen kendileri, bazen komşuları, bazen hemşehrileri, bazen ülkelerinden belki de hiç karşılaşmadıkları birileri, bazen de dünyanın öbür ucundaki "dünyadaşları" için...

15 Diğerkamlık ve ilişkili kavramlarla bu deneyim üzerine düşünmek de birçok benzerliği barındırması açısından ilham verici olabilir.

16 Dayanışma hikayesi elbette ki sadece gönüllü kişilerle kurulmadı. Ancak bu hikayede "hiçbir zorunluluğu yokken harekete geçenler" yargısının etrafında sürdürülebilecek bir tartışma aklıma düşmüşken, neden okuyucuyla da paylaşmayayım ki?

AFET GÖNÜLLÜLÜĞÜ

Afet zamanlarında ortaya çıkan ihtiyaçların karşılanması ve afetlerin etkisini azaltmak için herhangi bir sorumluluğu hatta zorunluluğu olmadan harekete geçen herkesin afet gönüllülüğü kavramında bir yeri olduğunu söyleyerek başlayabiliriz. Öyle ki, büyük çaplı afetler birçok kanaldan destek gerektiriyor. Afet bölgesine fiziken giderek gönüllülük yapmak da deprem bölgesine destek göndermek için gönüllülük yapmak da dijital ortamlarda afet bölgesindeki çalışmalarını kolaylaştırmak için gönüllülük yapmak da. Daha birçok farklı hikaye olduğuna da eminim. Ama biliyoruz ki, ne kadar benzer olsalar da özünde her bir gönüllünün gönüllülük hikayesi birbirinden farklı deneyimlerdi, biricikti ve gönüllüler üzerinde farklı etkileri oldu. Bu etkiler bazıları için kısa sürede geçerken, bazıları için halen devam ediyor. Özellikle birlikte çalıştığım birçok genç için, Adıyaman'da ortaya çıkardığımız şey hayatlarının en önemli hikayelerinden biri oldu.¹⁷

KİMDİ BU GENÇLER? ÖZNELER? AKTİF YURTTAŞLAR?

Adıyaman'da doğmuş, büyümüş ve buranın kültürü ile harmanlanmış gençler bu gençlerden bazıları. Buranın kültürüyle harmanlanmış diyorsak, bunun içerisinde sadece "Adıyamanlı" olmak kimliğini işaret etmiyoruz. Bir sürü farklı kimliği aynı bedende taşıyan gençlerden bahsediyoruz: Türkü, Kürdü, Ermenisi, Süryanisi, Sünnisi, Alevisi, Ateisti... Bir yandan evet, gençler birbirine benziyor; bir yandan hayır, gençler birbirine benzemiyor. Ama hepsi birbirinden farklı ve oldukları haliyle özneler. Kendi şehirleri başlarına yıkıldığında, kendilerine gelir gelmez dayanışmaya koşan yerel gönüllülerden bahsediyoruz. Adıyaman'da depreme müdahalede gönüllülük yapanlar, sadece Adıyamanlı gençler miydi? Hayır! Adıyaman'a dayanışmaya gelen gençler de vardı. Kimdi peki bu gençler? İşte burayı anlatmak daha zor. Çünkü az önce Adıyamanlı gençleri tanımlarken kullandığımız kimliklerden pek farklı değil

Biz gençler olarak (başka bir deyişle aktif yurttaşlar olarak) buradayız, farklılıklarımız bizim için sadece güçlendirici etkenlerdir ve "daha iyi bir yaşam" için var olan sorunları çözmeye, ihtiyaçları karşılamaya çalışıyoruz; dayanışmayı büyütüyoruz.

bir yandan, sadece kendilerini "Adıyamanlı" olarak tanımlamıyorlar. Ama yine de "yaşadıkları yerde" (yani ülkelerinde veya bazıları için yaşadıkları dünyada) bir krize karşı harekete geçen gençler; oldukça heterojen ve farklı kültürlerle harmanlanmış Türkiyeli, hatta dünyanın çeşitli yerlerinden gençler.

İster Adıyamanlı olsun ister Adıyaman'a desteğe gelmiş olsun, gençler bir sürü farklı kişiydi. Ama her şeyden önemlisi, aynı amaç için bir araya gelmiş bir sürü farklı kişilerdi. Adıyaman'da, depremin üçüncü gününde kurduğumuz bir insani yardım deposunda onlarca gençle birlikte çalışırken, en çok şaşırdığım şey şuydu: *Bu kadar farklı bir sürü genç, bir sürü kriz, bir sürü stres ve bugüne kadar en ufak bir olay yok.* İşte bu inanılmazdı, bununla ilgili bir sürü şey anlatmak istiyorum ama başlı başına başka bir yazının konusu olduğu fikrine daha yakınlım. Gençlerin en başta "genç kimlikleriyle" kurdukları ve yaklaşımları oldukça netti. Çok güçlü hissettiren bir netlikte: *Biz gençler olarak (başka bir deyişle aktif yurttaşlar olarak) buradayız, farklılıklarımız bizim için sadece güçlendirici etkenlerdir ve "daha iyi bir yaşam" için var olan sorunları çözmeye, ihtiyaçları karşılamaya çalışıyoruz; dayanışmayı büyütüyoruz.*

¹⁷ Yaşadığımız afet, sadece deprem bölgesine gelen değil, birçok kişi için, hayatlarını doğrudan etkileyen güçteydi. Bir de bu deneyim içinde yoğun bir şekilde yer alan ve bu güçlü hikayeyi yaşayan kişileri (özellikle de bu yazıda gençleri) düşünün. Bu kadar güçlü bir deneyimde her şey gani gani var! Fark etmeler, öğrenmeler, kendiyile tanışmalar, hiç tahmin edemeyecekleri farklılıkta bir sürü kişiyle çalışma deneyimleri.

GENÇLERİN MOTİVASYONU

Gençlerin kim olduğunu tanımlamaya çalışmak mı, yoksa gençlerin motivasyonlarını tanımlamaya çalışmak mı daha zor? Bu soruyu düşünerek başladım bu bölümü yazmaya. İbre bir gençleri tanımlamayı gösterdi, bir motivasyonlarını tanımlamayı. Ama ikisi galiba birbirinden çok farklı kaynaklardan beslenmiyor. Kim olduğum, motivasyonumu da etkiliyor. Veya nasıl biri olmak istediğim ve nasıl bir yaşamı istediğim. Gençler bir sürü farklı sebepten bu dayanışmanın bir parçası olmuş olabilirler. Bu motivasyonlarının bir kısmını duyduk, bir kısmını hiç bilemeyeceğiz.¹⁸ Ama motivasyonları ne olursa olsun, emin olduğumuz bazı şeyler var. Gençler, o sebepten veya bu sebepten harekete geçtiler; depremden sonra ortaya çıkan ihtiyaçları fark ettiler ve çözümün bir parçası olmak istediler; gençler birbirlerinden güç aldılar ve birbirlerinden öğrendiler.

GENÇLİK ÇALIŞMASI YAKLAŞIMI VE AKRAN ÖĞRENMESİ

Gençlerle çalışırken, fark edilmesi gereken en kritik noktalardan biri gençlerin her birinin başlı başına birer özne olduğu, başka bir deyişle hepsinin ve yaşadıkları/yaşayacakları deneyimin “biricik” olduğudur. Gençler, kim olurlarsa olsunlar ve hangi motivasyonla gelirlerse gelsinler, birlikte kuracakları bu yeni deneyimin (kolektif yaşamın ve çalışmanın) bir parçası olmaya hazır oldukları için gelirler. Bununla birlikte gençlik çalışmasında şu yaklaşımlar önemlidir:

- İçten ve katılımcı bir çalışma ortamı, gençlik çalışmalarının temelini oluşturur.
- Her genç bireyin özgün bir katkı sağlayabileceğini kabul etmek ve onların özelliklerini derinlemesine anlamak önemlidir. Bu bağlamda, her bir kişinin benzersiz yeteneklerine odaklanmak ve bu yetenekleri en etkili şekilde kullanabilmeleri için destek olmak gerekir.
- Çalışma ortamında kuralları birlikte koymak ve birlikte takip etmek gerekir.
- Farklı liderlik özelliklerini ortaya çıkarmak, farklı alanlarda farklı kişilerin liderlik edebilecekleri eşit, adil ve güvenli ortamlar oluşturarak, liderlik etmeyi deneyimlerini sağlamak oldukça anlamlıdır.

¹⁸ “Duyduklarımız, ana motivasyonları mıydı?” sorusunun cevabını da hiç bilemeyeceğiz.

Akran öğrenmesi de bu noktada benzer deneyimleri olan kişilerin birbirlerinden öğrenmelerini işaret etmektedir. Benzer deneyimler, bizim hikayemiz için "hem genç olmak hem de aynı insani yardım deposunda çalışmak" olabilir. Ancak bizim büyük hikayemiz içerisinde daha ne kadar çok hikaye olduğunu da unutmamak gerekir. O hikayelerin de benzer deneyimlerden gelen akranlar tarafından oluşturulduğunu düşündüğümüzde ne kadar çok akran hikayesinden, dolayısıyla akran maruziyetinden ve de dolayısıyla akran öğrenmesinden rahatlıkla bahsedebileceğimiz çıkıyor ortaya: Kocaman bir öğrenme ortamı!

Gençler, Adıyaman'da insani yardım deposunda diğer gençlerden bir sürü şey öğrendiler. Bazen bir bilgiydi bu, bazen bir beceri ve bazen de yaklaşım. Birbirimizden ne öğrendik diye sorulduğunda, gençlerin bir kısmının aklına "forklift"¹⁹ gelir mesela. İlk günlerde forklift'i kullanmayı bilen depoda bir kişi vardı, hadi bilemedin iki kişi. Bir süre sonra, gönüllülerin önemli bir kısmı Forklift kullanmak ile ilgili düşünmeye başladılar. Bir süre sonra, forklift kullanmaya dair fikirleri oluştu. Bir süre sonra da gönüllülerin bir kısmı için bu bir beceriye dönüştü: "ben de artık forklift kullanabiliyorum". Gönüllülerin birbirlerinden öğrenmelerini forklift üzerinden anlatmaya çalışmış olsam da forklift kullananlar bilir ki, Forklift çok ağır "şeyleri" taşıyan aletlerdir. Dolayısıyla forklift kullanma örneği aktarımı, daha birçok farklı öğrenme hikayesini de içerir. Bu noktada forklift örneği kadar önemli

bulduğum bir diğer akran öğrenmesinden daha bahsetmek isterim: Gençlerin "insan onuruna yakışır dağıtım"²⁰ yaklaşımını fark etmesi ve bu farkındalıkla hareket etmeleri süreci.

Her sabah depodaki çalışmalar bir çember ile başlardı. Tüm gönüllüler çemberde yer alır ve kendilerini bekleyen gün üzerine konuşturlardı. Bir kolaylaştırıcı/moderatör eşliğinde yapılması gereken işler, görev paylaşımı ve diğer konular konuşulurdu. Bu paylaşımların başında kolaylaştırıcılar/Moderatörler tarafından gençlere bazı kavramlardan bahsedildi ve açıklandı. Bu kavramlardan biri "insan onuruna yakışır" kavramıydı: "Bizler insan onuruna yakışır dağıtım yapıyoruz." Bu cümleyi ilk duyduğunuzda ne demek istendiğine dair fikriniz oluşsa da detaylarını bilmiyor olabilirsiniz. Ama aklınızda birçok soru işareti oluşur ve bu soruların cevaplarını bulmaya çalışırsınız. Hatta bu sürecin kendisi "rahatsız edici" bile olabilir. Gençlerin yaşadıkları da tam olarak böyle bir süreçti.

Bir dakika! Biz burada gönüllü olarak çalışırken, yaptığımız gönüllülük çalışmasının amacına gerçekten ulaşması için sadece koli hazırlamak ve götürmek yetmiyor! Bunun da bir kuralı, kaidesi, yapılışı var demek ki. Nedir ki bu insan onuruna yakışır dağıtım? Hıuum... Acaba bizim dağıtımımız insan onuruna yakışır bir dağıtım mı, yoksa insan onuruna yakışmayan bir şey mi yapıyoruz?

19 Forklift, ağır yükleri kaldırmak, taşımak ve yerleştirmek için kullanılan endüstriyel bir taşıma aracıdır. İnsani yardım çalışmalarında yardım malzemelerini taşımak ve dağıtmak için kullanılır. Bu yazıyı okuyan birçok gencin ekleyeceği şeyi de söylemeden geçmeyelim: "paletli, düzgün kolilenmiş ve streçlenmiş olan yükler çok daha kolay taşınır!"

20 Gençlerin bazıları için bu kavramın "insan onuruna yakışır insani yardım çalışması" olarak dönüştüğünü de söylemek yanlış olmayacaktır.

Birçok soru uçuşmaya başladığında, gençlik çalışması yaklaşımının da önemini arttığını söylemek mümkündür. Çünkü sorular (ve dolayısıyla rahatsız olmak) öğrenme sürecinin önemli adımlarından biridir. Öğrenmeye dair en sevdiğim yaklaşımlardan biri: "öğrenme insanların rahat alanında gerçekleşmez veya kısıtlıdır. Asıl öğrenme kişi rahatsız olduğunda başlar." Gençlerin rahatsız olmaları üzerine odaklanmak önemlidir. Bu noktada kolaylaştırıcı/moderatörün gençlik çalışmaları perspektifine sahip olması ne güzel olur. Ama bir diğer yandan gençlik çalışmaları perspektifinden gelmiyor olsa da gençlerin ihtiyaçlarını fark eden kolaylaştırıcı/moderatör çok şey demektir. Adıyaman'daki deneyimde birçok farklı ana kolaylaştırıcı vardı. Ana kolaylaştırıcılar gençlerin ihtiyaçlarını gözlemleyerek şu adımları attı:

- Üzerine konuşulması gereken konuları, herkesle birlikte konuşacak alanlar oluşturdu ve bu alanları güçlendirdi;
- Herkesin katkı sağlayabileceği güvenli ortamlar oluşturdu;
- Herkesin aklına takılan soruları sorabilecekleri alanlar yaratıldı;
- Kavramlarla ilgili gönüllülerin fikirleri soruldu, bu kavramlar açıklandı ve örneklendirildi;

İnsan onuruna yakışır dağıtım derken bahsetmeye çalıştığımız bazı kavramlar var. Bu kavramlardan biri "zarar vermeme", bir diğeri ise "kimseyi arkada bırakmama", bir üçüncüsü -yerel dille söyleyecek olursak- "kimseyi gücendirmemek".

Biz yaptığımız dağıtımlarda öncelikle şunu düşünmeliyiz: Bu koli bana gelecek olsa ne hissederdim? Koliyi açtığımda bir düzen ve özen mi görmek isterdim, bir kaos mu? Veya koliyi açtığımda ihtiyaçlarıma uygun şeyler mi gelmiş, yoksa ihtiyaçlarımı karşılamayacak şeyler mi görüyorum?

Arkadaşlar bütün yiyecekleri detaylıca kontrol etmeliyiz. Son kullanma tarihi geçmiş mi, içinde insan sağlığını riske atan bir şey var mı, herhangi bir güvellenme veya bozulma durumu var mı? Kıyafet götürürken acaba bu kıyafet götüreceğimiz kişiye uygun mu (hem beden olarak hem kültürel olarak)? Bu kıyafeti size getirmiş olsalardı giyer miydiniz? Öncelikli olarak sıfır kıyafetleri götürmeye çalışalım. Durumu ve ihtiyacı tekrardan değerlendirelim.

Arkadaşlar, bir depremzedeyi arayıp ihtiyaçlarını sorduğunuzda detaylı bilgi almak önemli. Evde kaç kişi var, kaç kadın kaç erkek, kaç çocuk var ve yaşları kaç? Herkesin tek tek ihtiyaçları neler? Evde ihtiyaçları farklılaşan kimse var mı (yaşlı, engelli vd.) ve özel ihtiyaçları neler? gibi birçok soru sorabilirsiniz.

Gençlerle sabah toplantılarında yaptığımız paylaşımlar, elbette ki yeterli değildi. Çok kısa zamanda birçok şey konuşmamız gerekiyordu. Ama sabah toplantılarının dışında da gençlerle işbaşında birebir çalışıldı. Bazen kolaylaştırıcılar yaptı bu desteklemeyi, bazen gençler birbirlerini desteklediler. Örneğin, depoya yeni gelen bir gönüllü, ilk telefon aramasını deneyimli bir gönüllüyle birlikte gerçekleştirdi. Daha sonrasında bir ekibe dahil oldu ve bu ekiple birlikte çalışmayı deneyimledi. Ve gençler bütün bu süreçte birbirleriyle paylaştılar ve birlikte öğrendiler, öğrendiklerini geliştirdiler. İnsan onuruna yakışır bir dağıtım yapmak da gençlerin önce duyduğu, sonra deneyimlediği, deneyimlerini sözcüklere döktüğü ve başka bir gönüllüye aktardığı yaklaşım odaklı bir öğrenme ve bu öğrenmenin bir örgütlülük halinde güçlendirilmesi oldu.

BİTİRİRKEN: AFET GÖNÜLLÜLÜĞÜ YOLUYLA GENÇLERİN GÜÇLENMESİ; GENÇLERİN SİVİL TOPLUMA KATILIMI VE YAŞADIKLARI YERDE SİVİL TOPLUMU GÜÇLENDİRMELERİ (MODELİ)

Adıyaman'da gençlerle birlikte ortaya koyduğumuz bu deneyim (model demek için oldukça erken olduğunu düşünüyoruz), Adıyaman Sivil Toplumunu ve içerisindeki Gençlik Çalışmaları bağlamında oldukça önemliydi. Adıyaman'a katkısına özellikle vurgu yapıyorsak da aslında büyük fotoğrafta bu deneyim "sivil toplum" ve "gençlik çalışmaları" alanlarına katkı sağlama konusunda da oldukça potansiyelli bir deneyim. Bu deneyimi birkaç alt başlıkta detaylandırmak isterim:

Bir gençlik örgütlenmesi olarak Dayanışma İnsanları Derneği, afet gönüllülüğü yoluyla güçlenen bir grup gencin kendi örgütlenmelerini kurma isteğinin önemli bir çıktısı ve örneğidir. Gençlerin bir kısmı Dayanışma İnsanları'na katıldı. Bir kısmı Dayanışma İnsanları'nın sorumluları arasında. Bir kısmı uzaktan takip ediyor ve destek veriyor. Bu model depremi yaşayan Adıyamanlı gençler ile Adıyaman'da desteğe gelen bir grup gencin birlikte kurdukları örgütlenmenin ve dayanışmanın hikayesi. Ve gençler, daha birçok gencin güçlenmesi için gençlik alanında; dezavantajlı grupların katılımını artırmak için kalkınma alanında ve olası afetlerde hızlıca harekete geçebilmek için afete hazırlık alanlarında çalışmaya devam ediyorlar.²¹

Gençlerin sivil toplum örgütlerinde profesyonel

çalışması bu yazıda bahsettiğimiz gençlerin güçlenmesi ve sivil topluma katılımları yönünden sivil toplumu güçlendirmeleri ile birebir örtüşüyor. Depodaki en sevdiğim(iz) şeylerden biri depodaki bir gönüllü bir sivil toplum örgütünde işe başladığında, telefondaki "işe yerleşen gönüllüler" listesini güncellemektir. Nasıl bir heyecanla yapıyorduk, anlatamam. Önce 13 oldu bu sayı, sonra 21 oldu, sonra 30, sonra 40 oldu. Açıkçası 40'dan sonra saymayı bıraktık diye şakalar yapmaya bile başladık. Ama şakayı bırakıp, bir adım geriye çıktığımızda bahsettiğimiz insani yardım deposunda afet gönüllülüğü yoluyla güçlenen 40'dan fazla genç şu an Adıyaman'da (ve birkaçı çevre illerde) profesyonel sivil toplum çalışanı kimliğiyle "depreme müdahale ve deprem sonrası toparlanma" sürecinde aktif rol alıyorlar. Bu hikayenin başındaki bir detayı (ama önemli bir detayı) da burada paylaşmak istiyorum. Gençler sivil toplum örgütlerinde işe girmeye başlamadan önce, bence önemli bir lobi de yürüttük. Depoya gelen tüm sivil toplum örgütlerinin temsilcilerine insan kaynağı konusu açıldığında, bu depoda birlikte çalışabilecekleri çok genç olduğunu ısrarla söyledik. Bu gençlerin hem sahip oldukları özelliklerin (yereli bilme, yerelin dilini bilme ve sahip oldukları bağlantılar gibi) Adıyaman'daki operasyonlarını kolaylaştıracaklarından hem de

gençlerin bu depodaki yaklaşımlarında güçlendiklerinden özellikle bahsettik. Ve depodaki gönüllü gençler farklı kurumlarda işe başladıktan sonra, birçok teşekkür ve olumlu geribildirim telefonları aldık. Ortaya çıkan bu duygu aynı zamanda sivil toplum örgütleri için de "yerelin potansiyelini" harekete geçirme konusunda motive edici sebeplerden biri olmuşsa, ne güzel. Çok daha fazla genç böylelikle Adıyaman sivil toplumunda çalışmaya başladı. Heyecan verici olan da tam olarak bu. Birçok genç artık o ya da bu şekilde sivil toplumla tanıştı. Ve sahip oldukları bu sosyal sermaye ile yaşadıkları yerde daha iyi bir yaşam için mücadele etmeye devam edecekler.

Adıyaman'da gençlik çalışmalarının artması ve gönüllülük alanlarının genişlemesi, bu yazıda aktarılan deneyimlerin somut ve işlevsel bir modele evrilmesi için hayati öneme sahiptir. Gençlerin gönüllü veya profesyonel katkılarıyla kendi topluluklarının yeniden inşasında yer alması ve aynı zamanda diğer gençler için bir öğrenme ve güçlenme alanı yaratması, sivil toplumun canlılığını ve dayanıklılığını da pekiştirecektir. Bu sürecin merkezinde ise gençlerin yeniden inşaya anlamlı ve aktif katılımlarını destekleyecek stratejiler ve yaklaşımlar bulunmalıdır.

AFET
MÜDAHALESİNDE

YERELE DUYARLI

PROJE YÖNETİMİ VE

AFET HAZIRLIĞINDA

KOLEKTİF BİR SİVİL

TOPLUM İHTİYACI

ÜZERİNE

Asuman Şahin

İNSANİ YARDIM

Afetler, beklenen ancak ne zaman olacağı belli olmayan, hazırlıklı olmayı ve hızlı müdahaleyi gerektiren yıkıcı olaylardır. Bu olaylar, insan eliyle veya doğal süreçler sonucu meydana gelir ve sistemleri derinden sarsar, kurulan mekanizmaları geçersiz kılar. Afetler, yetersizliklerimizi maalesef zorlu bir deneyimle görünür hale getirir. Böylece aslında bir öğrenme fırsatı da sunar; hazırlık ve müdahale planlarını yeniden gözden geçirmemizi zorunlu kılar. Türkiye’de 6 Şubat 2023 tarihinde peş peşe meydana gelen depremlerle beraber yaşananlar ve üzerinden bir yılı aşkın zaman geçmesine rağmen afet bölgesindeki durum da benzer şekilde değerlendirilmeyi ve gerekli dersleri çıkarabilmeyi gerektiriyor. En azından Türkiye örneğinde, 6 Şubat 2023 tarihli sıra depremlerle yaşanan ve üstünden bir yılı aşkın zaman geçtiğinde görülen gerçeklik bu şekilde ifade edilebilir. Bu süreçte en iyi anlaşılması gereken, bireysel veya tekil gruplar halindeki çabaların yetersiz olduğu ve kolektif bir sivil toplum müdahalesinin gerekli olduğudur.

Bilinen her sistemin yıkıldığı bir coğrafyada tam da afetin ortasında insani yardım müdahalesi yapabilmek, kaynakların iyice kısıldığı bir ortamda kaynakları maksimum verimde kullanabilmek için yerelden ve yerele duyarlı proje modeli geliştirmek, yereldeki kaynakları birbiriyle konuşturarak ortak müdahale yöntemleri üzerine düşünmek ve afet müdahalesinde,

hazırlığında ve toparlanma sürecinde kolektif bir sivil toplumun gerekliliği üzerine bir deneme kaleme almak, öğrenilmiş dersleri kısa bir not olarak paylaşmanın bir yolu olarak görülmüştür. Bu yazıda, Şubat 2023 Depremlerinden en çok etkilenmiş şehirlerden biri olan Adıyaman’da tam da sahanın içinde kurulmuş geniş bir operasyon ağıyla yerelden proje yönetmek, yerelle birlikte mevcut gücü katlayarak enerjiye ve desteğe dönüştürmek konusunda edindiğimiz deneyimleri somutlaştırmak ve bir metinle yerelden proje geliştirme ve yönetmenin detayları paylaşılmak istenmiştir.

YERELE DUYARLI PROJE MODELLEMeye VE UYGULAMAYA NEDEN İHTİYAÇ DUYARIZ?

Sivil toplum çalışmaları veya insani yardım müdahalesinde temel olarak bilinen ve kabul edilen bir bilgi vardır; hedef grupların ihtiyaçları değişir ve şekillenir, her ihtiyaç biriktir ve kendi özelinde değerlendirilmelidir. Hele ki bu bağlamda afet sonrası bildiğimiz hayat konforunun dışındayken eldeki imkanlarla yaşam standartlarını yeniden düşünmek gerekirken değişen ihtiyaçlar yalnızca hedef kitleye göre değil, bölgeye ve bölgenin imkanlarına göre de değişmektedir. Deprem gibi bir afeti takiben bölgelerin etkilenme düzeyi ve mevcut kıt kaynaklara erişim düzeyleri birbirinden oldukça farklıdır. Şehrin merkezinde, halihazırda insani yardım aktörlerinin çalışma alanlarına yakın bölgelerde çadırda yaşayan bir toplulukla, kırsal bölgelerde ulaşımı normal zamanlarda bile zor olan dağ köylerinde çadırda yaşayan toplulukların ihtiyaçları elbette farklılık gösterecektir. Her iki grubun da temel barınma standartlarının sağlanması gerektiği ve barınma alanı için gerekli ihtiyaçların yaklaşık olarak neler olduğu bilinmektedir. Ancak bölgenin coğrafyası, yaşanma ihtimali olan doğa olayları, sıcaklığı ve soğukluğu gibi çevresel faktörlerin yanında bölge sakinlerinin sahip oldukları sosyal ve beşeri sermayeyi de unutmamak gerekir. Burada yaşayan insanların iş yapabilirlik kapasiteleri ve yetenekleri, mesleki yetkinlikleri ile birlikte sahip oldukları hayatta kalma ve dayanışma deneyimlerini yok saymamalıyız. Afet sonrası gelişen ihtiyaçlar, topluluk olma ve dayanışma biçimleri, birlikte sorunlara çözüm bulabilme kapasiteleri bulunmaktadır ama her bölgede

de birbirinden farklılık göstermektedir. Tüm bu farklılıklar göz önüne alındığında ihtiyacın ne olduğunu ve nasıl karşılanacağını, insani yardım müdahalesi için ülkenin veya dünyanın farklı yerlerinden yola çıkıp sahaya ulaşan ekiplerin bildikleriyle tayin etmek ne yazık ki yetersiz kalacaktır. İhtiyacı ve müdahale yolunu en iyi bilen, coğrafyasını, gerekliliklerini ve topluluğunu en iyi tanıyan o bölgenin yerelindeki topluluktur. Ancak yereldeki bir topluluktan bahsederken hala mikro düzeydeki yerelleri gözetmekten ve bölge bölge çalışıp yerel halkı proje geliştirme sürecine dahil etmekten bahsediyoruz. İnsani yardım uzmanları bu süreçte yerelden aldığı bilgiyi şekillendirip proje fikrine dönüştürmek ve sivil sistemin içine dahil etmekle mükelleftir. İhtiyacın doğrudan tespiti ve tayini sürecinde yürütülebilecek bu yerelden proje geliştirme metodu dağınık ve sistematikleştirilemez bir yapı gibi gelebilir, bu durum da bizi esnek fon sisteminin gerekliliği konusunu tartışmaya getirmektedir.

**İHTİYAÇLAR
DEĞİŞİYOR, BİZ
YETİŞEMİYORUZ:
DEĞİŞEN İHTİYAÇLAR
İÇİN ESNEK PROJE
MODELLERİ GELİŞTİRME**

İhtiyacı ve müdahale yolunu en iyi bilen, coğrafyasını, gerekliliklerini ve topluluğunu en iyi tanıyan o bölgenin yerelindeki topluluktur.

Afet müdahalesini birkaç ana başlıkta toplamak mümkündür; bunlar barınma, su-sanitasyon ve hijyen ihtiyaçları, temel ihtiyaç malzemelerinin sağlanması, toplumsal travmatik deneyimin etkilerinin azaltılması ve güçlenme çalışmaları olarak sıralanabilir. Ancak belki her zaman böyle ama afet sonrası koşullarda daha da yoğun biçimde bu ana başlıklar ve ihtiyaçlar bölgeden bölgeye ve kısa zaman içinde çok daha değişken hale geliyor. İhtiyaçların ve müdahale yöntemlerinin çeşitlendiği, çeşitlenmesiyle birlikte çok hızlı bir şekilde değiştiği bu süreçte ne yazık ki mevcut proje yönetim sistemlerimiz değişen ihtiyaçların hızına ve esnekliğine ayak uyduramıyor. Bu sebeple esnek proje sistemleri ve esnek fon yönetimine duyulan ihtiyaç, rutin süreçlerde karşılaşıldan çok daha derin bir gereklilik olarak ortaya çıkıyor. Peki nedir bu esnek proje sistemi ve fon yönetimi?

Esnek fon sistemini yürütürken ve uygularken dünya üzerinde müdahale edilmiş pek çok kriz olduğunu ve buralardan elde edilen öğrenilmiş bilgileri yok saymadan, insani krizlerde kesinlikle ihtiyaç olacak müdahaleleri uygulamanın içine doğrudan eklemek mümkündür. Bunun yanında ihtiyaçların ve müdahale biçimlerinin bölgesel olarak, hızlı bir şekilde değişebileceğini göz önüne alarak değişen ihtiyaçları karşılamak için projelere esnek aktiviteler eklemek ve toplulukla birlikte geliştirilen fikirlerin hızlıca uygulamaya geçebileceği modelleri göz önüne almak anlamlı görünmektedir. Ülkenin veya dünyanın farklı bölgelerinden ilgili afet sahasına gelmiş sivil aktörlerin ve insani yardım profesyonellerinin yerelin ihtiyacını ve yerele uygun müdahale yöntemini belirlemede yetersiz kalabileceğini, bu ihtiyacı toplulukla birlikte çalışıp iyice geliştirerek bildiğimiz projelendirme sisteminin içine dahil edebileceğini belirtmiştik. İnsani yardım profesyonelinin bu süreçteki rolünün esnek proje ve fon sisteminin içine yerelin ihtiyacını angaje etmek olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

**YEREL EKONOMİYİ
KALKINDIRMANIN VE
İHTİYACA HIZLI CEVAP
VERMENİN BİR YOLU
OLARAK YEREL TEDARİK**

Afet sonrası müdahalenin çok büyük bir kısmı ilk aşamada yoğun bir tedarik ve lojistik sürecini içeriyor, çünkü neredeyse her şeyin durduğu bir alanda tam da yoksunluğu yaşanan temel ihtiyaçların temin edilmesi ve ulaştırılması en büyük ve sürekliliği olan gündem olarak öne çıkıyor. Herhangi bir müdahalenin nasıl şekillendirileceğine karar verirken bu müdahalenin hem insani yardım profesyoneli yeni destek süreçlerini yürütebilmesi için koruma hem de sistemleri en verimli şekilde kurma, bütçeleri en efektif şekilde kullanabilme gerekliliği bulunuyor. Eğer ki afet, etkilenmiş bölgede bazı temel ihtiyaçların yoksunluğunu ortaya çıkarmışsa ve ilk amaç yoksunluğu yaşanan ihtiyaçların teminiyse, müdahalenin ilk adımı bu ihtiyaçların tedariki olarak karşımıza çıkıyor. Bu tedarik sürecini elbette ki hiç

etkilenmemiş bölgelerden satın almak ve etkilenmiş bölgelere ulaştırılmasını sağlamak mümkün. Ancak daha önce yerelin ihtiyacının bölge şartlarına göre de şekillenebilir olduğundan bahsetmiştik, bu ihtiyaçlara hem yerele uygun hem de hızlı çözüm üretmek için nakliye sürecini minimumda tutarak ihtiyaç duyulan ürün kalemlerini ilgili alana ulaştırabilmek gerekmektedir. Bunun en basit örnekleri su, sanitasyon, hijyen ihtiyaçları için afet sonrası hızlıca sahaya kurulumu yapılması gereken duş, tuvalet üniteleri ve su tankları olarak gösterilebilir. Bu ürünler standart ve pek çok tedarikçide bulunabilir seri üretim ürünler olmasının yanında bölgenin zemin yapısı, rüzgar ve sıcaklık dengesine uygun olarak üretilmediğinden lojistik iyileştirme yapılmasını gerekli kılmaktadır. Aynı zamanda kurulan bu tür ünitelerin temel ihtiyaca cevap veren ürünler olması yerel topluluğun dinamiklerine uygun olarak kurulmadığı sürece her ne kadar temel ihtiyacın karşılanacağı alanlar olsa da kullanımı bazı durumlarda imkansız kılabilir. Dolayısıyla bu ünitelerin erişilebilir hale getirilmesi için önce ilgili alanda yaşayan toplulukla görüşülmesi, yerel dinamiklerin, imkanların ve kısıtlılıkların birlikte belirlenmesi ve sonrasında yine yereldeki tedarikçilerle ürünün eklektik bir biçimde iyileştirilmesi gerekmektedir. Bir yandan insani yardım malzemelerinin etkilenmiş bölgenin içinden, eğer mümkün değilse görece en yakın bölgeden tedarik edilmesi her şeyin sekteye uğradığı bir coğrafyada yerel ekonominin yeniden canlandırılması ve nakliye süreçlerinin minimize edilmesi yoluyla operasyonel maliyetleri düşüren bir sistem olarak öne çıkmaktadır. Elbette ki serbest piyasa ekonomisi gereği kıt kaynaklara erişimin zorlaştığı durumlarda bölgesel fiyatlarda artış olması veya ürün yetersizliği gibi problemlerle

karşılaşılması muhtemeldir. Ancak bu durumu yalnızca birim maliyetler üzerinden değerlendirmek eksik bir bakış açısı olacaktır. Afet sonrası insani yardım müdahalesinin mümkün olan en kısa sürede sonlandırılması ve topluluğun güçlendirilmesi uzun vadede geniş açıyla bakıldığında makro bütçelerde de verimliliği sağlayacağı için öncelik yerel ekonominin ve yerel tedarikçinin güçlendirilmesi, ihtiyacın doğru ve zamanında temin edilmesi, etkilenmiş nüfusun mümkün olan en hızlı sürede kendi hayatı ile ilgili kararlarda söz sahibi olabilmesi ve normalleşebilmesi, aynı zamanda karbon ayak izinin düşürülmesi de maliyet ve verimlilik hesaplamasına dahil edilmelidir.

LOJİSTİK İHTİYAÇLARI GÖZETEREK PROJE PLANLAMAK, BÜTÇELEMEK VE UYGULAMAK: LOJİSTİĞİ DÜŞÜNEREK PLANLAMA YAPARSAK NE DEĞİŞEBİLİR?

Yerel dinamiklerin belirlediği proje modelleri geliştirip yerelin güçlenmesini destekleyerek en hızlı ve doğru müdahale süreci, kaçınılmaz olarak iyiyapılandırılmış bir lojistik planlamasını gerekli kılmaktadır. Afet sürecinde planlanan müdahalelerin tümü lojistik planlamalara bağlı ve muhtaç şekilde yürütülmediğinde ne yazık ki yalnızca verimsiz yürütülmüş süreçleri ve dağınık yapıları ortaya çıkarır. Herhangi bir temel ihtiyaç ürününün tedariki, ilgili sahaya ulaştırılması, güvenli bir şekilde depolanması, güvenli ve sistemli bir

şekilde etkilenmiş nüfusa ulaştırılması, topluluğun ihtiyacına uygun hale getirilmesi tahmin edilebileceği gibi lojistik süreçlerle yürütülebilir. Ancak böyle bir süreçte iyi yapılandırılmış bir lojistik planlamasına duyulan ihtiyaç yalnızca bahsi geçen aksiyonlarla sınırlı değildir, tedarik sürecinde bahsettiğimiz yerelin ihtiyacına uyumlu hale getirilen malzemelerin eklettik bir yöntemle iyileştirilmesi süreci iyi bir malzeme ve teknik bilgiyi gerekli kılmaktadır, hangi bölgeye ne zaman ve nasıl müdahale başlatılacağı ve yürütüleceği lojistik imkanların göz önüne alınarak verilmesi gereken bir karardır, insani yardım profesyonellerinin yeni gelişecek ihtiyaçlara hızlı cevap verebilmesini sağlamak için güvenliğinin sağlanması, çalışma yapılacak alanın ilgili meslek uzmanları sahaya çıkmadan önce lojistik ekipleriyle saha ziyareti yapılarak risk tespitinin ortaya çıkarılması ile mümkün olmaktadır. Bu risk tespiti ve güvenlik önemlerinin alınması süreci hem fiziksel risklerin tayini hem de olası toplumsal risklerin tayinini gerekli kıldığından çok sektörlü bir çalışma ile mümkün olabilmektedir.

İNSAN KAYNAĞININ YERELLEŞMESİ: YEREL KAPASİTENİN SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEKİLDE SAHADA KALABİLMESİ

Afet sonrası müdahaleler genellikle ilk olarak ilgili bölgeye dışardan gelmiş ve etkilenmemiş, dolayısıyla ilgili travmatik deneyimin etkisini en az seviyede hisseden ve dışardan bir göz olarak sağlıklı şekilde müdahaleyi planlayabilme kapasitesi olan insani yardım profesyonelleri ile başlatılmaktadır. Bu profesyonellerin daha önceki afetlerden öğrenilmiş derslerle kurulmuş olan sistemlere hakim oldukları ve kurulacak olan müdahale yapısına kolaylıkla ayak uydurabileceği varsayılmaktadır. Ancak bu ne yazık ki projeler temelinde çalışan sivil yapıların baktığı açıdan görünen düzlemdir. Sahanın gerçekliğinde ise bu aktörler sahaya ulaşana kadar yerel dinamiklerin çoktan işlemeye başlamış olduğu görülür. Mahallelinin mahalleliye destek olduğu, muhtarın koordinasyon yaptığı, en küçük idari birimin ihtiyaçları karşılamak için sahip olduğu kaynakları ortaya döktüğü, etkilenmiş kişilerin ilk müdahalede kendi rollerini kendilerinin belirleyip çözümü el yordamıyla geliştirdikleri bir gerçeklikle karşılaşılmaktadır.

Dışarıdan gelen organizasyonlar öncelikle afet sonrası oluşan doğal koordinasyon ve cevap mekanizmalarını görerek ve odağına alarak, yapacağı projeleri bunun üzerine şekillendirmelidir.

Dışarıdan gelen organizasyonlar öncelikle afet sonrası oluşan doğal koordinasyon ve cevap mekanizmalarını görerek ve odağına alarak, yapacağı projeleri bunun üzerine şekillendirmelidir. Daha öncesinde bahsedilen lojistik süreçler ve ihtiyacın hızlı bir şekilde sağlanması gerekliliği tam da profesyonel sivil aktörlerin sahaya ulaşmasında geçen zamanın aslında ilk müdahale sürecinde alanda olamaması örneğiyle, proje modelinin ve uygulamasının yerle uyumlu olması gerekliliğiyle örtüşmektedir. Öncelik yerel kapasitenin güçlendirilmesi ve desteklenmesidir. Çalışma yapılan bölgeye dışarıdan gelen organizasyonların geçici olduğunu kabul etmek, dışarıdan gelen insani yardım çalışmasının (proje süre ve bütçeleri bağlanmında da) sınırlı süreleri kapsadığını unutmamak gerekir. Elbet bir gün sonlanacağı bilinen bu tür müdahalelerin, bir de toplulukları güçlendirmeden yürütülmesi halinde ilgili topluluğu/bölgeyi yardıma bağımlı kılacağı bir denklem içinde olduğumuzu unutmamak gerekir.

Dışarıdan gelen ve yerel müdahale ekiplerinin sürekliliği nasıl sağlanır?

Planlanan ilgili müdahalenin yereldeki insan kaynağıyla yürütülmesi hem mevcut dilin, kültürel imkanların ve bariyerlerin hem de ilgili alanda

müdahalenin bitmesinden sonra profesyonelleşmiş insan gücünün yerelde kalması için önemlidir. Bunun için yerel insan kaynağının geliştirilmesine yatırım yapmak gerekir. Bölgeye dışarıdan gelen insani yardım profesyonellerinin hayatları sert bir şekilde değişmekte ve müdahale alanının içinde yaşadıkları durumlarda, her ne kadar ilgili afeti doğrudan yaşamamış olsalar bile, kendiliğinden afetin birer etkileneni haline geldikleri görülmektedir. Yerelden çalışanlara nazaran bölgeye yabancılik hissi ile birlikte yaşanan zorlukların etkisi katlanarak artmaktadır ve çalışanların sürekliliğini sağlamak zorlaşmaktadır. Ancak her durumda yani hem dışarıdan gelen hem yerel müdahale ekiplerinin devamlılığını sağlamak ayrı bir çalışma alanı olarak öne çıkmaktadır. Ekipler için destek mekanizmaları kurmak, temel ihtiyaçlarını sağlamak, olası ihtiyaçlarını öngörerek önleyici önlemler almak ve yıpranmayı önleyici sistemler kurmak gerekmektedir. Tüm bunların yanında mesleki kapasitenin artırılması ve insan onuruna yakışır, standart, evrensel ilkelere uygun müdahalelerin gerçekleştirilebilmesi için ekip kapasitesinin ihtiyaç alanlarına göre sürekli olarak geliştirilmesi temel bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır.

İLETİŞİM ÇALIŞMALARI: BİR DERMİMİZ VAR, EVET AMA BUNU NASIL ANLATACAĞIZ? NEDEN ANLATMAMIZ LAZIM?

Yerelin gözünden, iyi planlanmış ve iyi uygulanmış proje modelimizi yereli güçlendirerek gerçekleştirdiğimiz durumda karşımıza yeni bir ihtiyaç daha çıkıyor: Bu çalışmaların yaygınlaşması ve afetten etkilenmemiş nüfusun gerçeklikten haberdar olması için yaratıcı iletişim çalışmaları. Bu çalışmalar hem gündelik hayatın akışı içinde kendi gerçekliğine odaklanmak durumunda olan kişilerin en doğru ve şeffaf bilgiye sivil aktörler aracılığıyla erişmesini sağlayacaktır hem de alanın ihtiyaçlarını en doğru dille ilgililere aktarma konusunda etkili bir görev üstlenecektir.

Afetlerin yaşanmasının ardından, az sonra daha detaylı olarak üstüne düşüneneğimiz kolektif bir yapının oluşturulmasına ve farklı alanlardaki güçlerin yan yana gelerek ortak bir müdahale planının parçası olmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu güçlerin bir araya gelebilmesini sağlayan en önemli faktör gerçeğin yansıtılması ve yansıtılma biçimidir. Afet sonrasındaki tüm müdahalelerin uygulanma sürecinde etik hassasiyetlere dikkat etmemiz ne kadar elzemse, iletişim çalışmalarında da etik hassasiyetlerin gözetilmesi gerekmektedir. üst seviyede mesleki yetkinlikle yörgularak çıkarılan ürüne sirayet etmesi gereken alanlardan biridir. Temel insani standartları, kişilerin ve toplulukların mahremiyetini, durumun gerçekliğini dramatize etmeksizin çıkarılan ve hem mevcudun hem müdahalenin gerçekliğini yansıtan ve yaygınlaştıran içeriklerle yapılan çalışmayı topluma en etkili şekilde aktarmayı sağlamaktadır. Bu içerikler hem yapılanları bir adım öteye taşımakta hem de müdahalelerin sürdürülebilir olmasına destek sağlamaktadır. İletişim ve yaygınlaştırma çalışmaları yoluyla yeni kaynaklara erişim, sivil aktörler, özel sektör, fon sağlayıcılar, bireysel başışçılar ve medya aracılığıyla mevcut kapasitenin artırılması mümkün kılınmaktadır.

HER YERE YETİŞEMİYORUZ, BU SEBEPLERLE KOORDİNASYON ŞART! AFET SAHASINDA MÜDAHALE GELİŞTİRİRKEN KOORDİNASYON NE İŞİMİZE YARAR?

Afetler yalnızca ihtiyaçların değil, aktörlerin ve müdahale planlarının da arttığı dönemlerdir. En büyük riskleri mükerrer müdahaleler, bilgi eksikliği, kaynaklara erişmekte yaşanan güçlükler ve krizlerin içinde mücadele ederken yaşanan yalnızlık ve deneyimin biricik olduğunun farkında olmamaktır. Mükerrer müdahale, kaynakların verimsiz kullanılmasına ve etkilenmiş nüfusların ihtiyaç duydukları desteklere eşit ve adil şekilde ulaşamamasına; bilgi eksikliği müdahaleler arası farklılık ve tutarsızlıklara, yer yer güvenlik risklerine; kaynaklara erişmenin güç olması mevcut gücün anlamlı şekilde kullanılamamasına; insani yardım profesyonellerinin yalnızlık hissi ise sunulan desteklerin verimsiz, sağlıksız ve sürdürülebilir bir yapı içinde devam edememesine sebep olma riski taşımaktadır. Tüm bu sebeplerle insani yardımın temel ilkelerini içerir şekilde etkin ve zamanında, yerel kapasiteyi gözetip yerel kapasiteyle beslenen ve güçlendiren, katılımcı, koordineli ve tamamlayıcı, öğrenerek gelişip dönüşen, temel evrensel ilkelere sadık, kaynakları amacına uygun ve verimli şekilde kullanan bir koordinasyon yapısına ihtiyaç duyulmaktadır. Alanda çalışan kurumların ve kişilerin, birbirlerinden bilgi almanın ve paylaşmanın yanında deprem gibi büyük bir afet sonrasında neredeyse tamamı çalışma sahasına dönüşmüş şehirlerde, kapasiteleri kapsamında, yetkinliklerini, yeterliliklerini ve yetersizliklerini belirleyerek kolektif bir planlama yapabilmeleri için efektif koordinasyon yapılarına ihtiyaç duyulmaktadır. Çalışma alanının genişlediği, ihtiyaçların şekillenerek sürekli değiştiği ve bilginin sürekli güncellendiği bu tür durumlarda herhangi bir kurumun tek başına, ne kadar büyük olursa olsun kendi kapasitesiyle ne her yere destek sağlaması muhtemeldir ne de alanda gelişen tüm bilgiye haiz olması. Bir yanı sıra alandaki aktörler arası iletişimi arttırmak ve mevcut bilginin akışkanlığını sağlamak için koordinasyon yapılarını hızlı bir şekilde, yerelden ve yerel kaynakları kapsayarak, eşit ilişki düzlemiyle ve ihtiyaçlara cevap verir biçimde kurgulamak ve devreye sokmak tüm müdahale planlarının işlevsel olabilmesi için ana ihtiyaçlardandır.

AFET HAZIRLIĞI VE MÜDAHALESİNDE KOLEKTİF BİR SİVİL TOPLUMA OLAN İHTİYAÇ ÜZERİNE

Afetler sonrasında insani yardım müdahalesinin temel gerekliliklerini eğer yukarıda bahsi geçen altı temel madde üzerinde toplayıp

- 1 esnek proje ve fon sistemleriyle yerelin bilgisiyle yerelden proje geliştirme,
- 2 yerel ekonomiyi destekleyerek değişen ihtiyaçlara hızlı cevap verebilmenin bir yolu olarak yerel tedarik imkanlarını tercih etme,
- 3 afet lojistiğinin tüm müdahale süreçleriyle eş güdümlü olarak ilerlemesini sağlama,
- 4 insan kaynağını yerelleştirme ve sürdürülebilir kılma,
- 5 iletişim çalışmalarıyla çok partnerli destek programları yaratılabilme ve
- 6 iyi planlanmış efektif bir koordinasyon yapısı ile hem mükerrerliği önleme hem aktörler arası dayanışmayı güçlendirme

üzerinden tanımlayacak olursak tüm bunları herhangi tek bir yapının yapamayacağı gerçeğini kabul ederek yola başlamamız gerekmektedir. Bu kabulün üstüne afet sonrası insani yardım müdahalesini mümkün kılan proje sistemlerinin süreli ve geçici bir yapı olduğu, insan temelli olarak kurgulanmış, kaynakları kıt olmasının yanında her geçen gün kaynakları daha da azalan paylaşımlı dünya üzerinde farklı formlara bürünmüş afetlerle karşılaşılacağı düşünüldüğünde işlevsel kolektif müdahale yapıları kurmanın gerekliliğini gözler önüne sermektedir. Peki bu konudaki naçizane öneriler neler olabilir?

- Yerelin dinamiğinin farkına varmak ve bilgisine saygı duyarak eşit bir ilişkilendirme biçimi ile yerel ve üst yapılarda üretilmiş bilgilerin harmanlanabileceği proje yapıları geliştirmek,
- İlgili topluluğun katılımını sağlamak ve müdahale planını ilgili toplulukla üretmek, proje diline uygun hesap verebilir, şeffaf, paylaşımcı yapılar kurabilmek,
- Esnek fon sistemleri ile değişen ihtiyaca müdahaleyi temel insani yardım standartlarına taşımak için yöntemleri tüm aktörlerle birlikte düşünebilecek alanlar açmak başlangıç için iyi bir mekanizma olarak görülmektedir.

Afet sonrası müdahalede en temel aksiyon alanlarından olan temel ihtiyaçlara erişimi planlarken yerelin güçlenmesini destekleyici, verimlilik hesaplamasını topluluğu güçlendirici ve sürdürülebilir mekanizmalar kurmalarını destekleyici, hem hızlı hem de ekolojik gayeleri gözeterek yapmak, en önemlisi ortaklaştırılan bilgiler ve mevcut imkanları yayarak kurgulamak gerekmektedir. Koordinasyon yapılarından çokça bahsedilen bu içerikte bölgesel tedarikçi paylaşımlarının yapılması, hızlıca ekonomik iyileşme çalışmalarının başlatılması, kurumsal tedarik prosedürlerinin afet dönemlerine uygun olarak esnetilmesi akla ilk gelen örneklerdendir.

OPERASYONEL GİDERLERİN TOPLAM BÜTÇEDEKİ ORANLARI

Müdahale planlamalarının her noktasında büyük önem taşıyan lojistik çalışmalar, projeler düzleminde genellikle operasyonel giderler olarak adlandırılmaktadır. Proje bütçelendirmelerde operasyonel giderler ve doğrudan faydalanıcıya aktarılması planlanan bütçeler oranlanırken normal şartlarda operasyonel giderin daha düşük tutulması gerekliliğinin afet dönemi müdahaleleri için değiştirilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Çünkü doğrudan herhangi bir afet sahasının içinde çalışma yürütmek çok fazla operasyonel gideri gerekli kılmaktadır, bu giderlerin hem ilgili müdahalenin gerçekleştirilebilmesi için temel gereklilik olduğu fark edilmeli hem de olağan dışı, beklenmedik pek çok ihtiyacın ortaya çıkabileceği kabul edilmelidir. Birtakım ortak insani yardım depolarının kurulması, temel lojistik bilginin paylaşılması ve hatta çok somut bir örnek olarak güvenli mekanlar ve rotaların günlük olarak belirlenmesi için kolektif bir müdahalenin parçası olarak ortak lojistik operasyon birimlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Afetler pek çok ekipman ve olağandışı demirbaş ürününün bütçeler kapsamında satın alındığı dönemlerdir. Uzun ömürlü olan bu ürünlerin ihtiyacın bitmesini takiben yeni ihtiyaç dönemleri için saklanması gerekmektedir ancak bilindiği gibi afete hazırlık çalışması pek çok sivil toplum kuruluşunun erişebildiği/erişebileceği bir kaynak olmamaktadır. Yeni bir afet döneminde ihtiyaç duyulacak bu ekipmanların ortak depolar ve lojistik merkezlerinde depolanması için kolektif yapılar ve sistemlerin kurulmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

EKİPLERİN GÜÇLENDİRİLMESİ

İnsan kaynağını yerelleştirirken temel insani yardım standartları ve evrensel ilkelere uyumlu müdahale pratiğini geliştirebilmek için ilgili sahalarda çalışan ekiplere yönelik düzenli eğitim ve bilgilendirme çalışmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak burada özelleştirilmiş ve yaygınlaştırılmış bilgiyi sağlamak ne yazık ki kurumların bireysel sorumluluğuna bırakılamayacak kadar önemli bir konudur. Uzmanlıklarına göre ayrılmış, kapasite geliştirme desteği ile eşit ilişkilendirme düzleminde yaygınlaştırılmış destek sağlayabilecek kurumlar/platformlar arası iş bölümü yapılması afet sonrası müdahale sürecini güçlendirebilecek bir örnek olarak ortaya çıkmaktadır. Tüm bunların yanında çalışanın iyilik halini gözetmek bir zorunluluk olarak tüm kurumların ve fon sağlayıcıların sorumluluğu olarak belirlenmelidir ki afet durumlarında insani yardım müdahalesi gerçekleştiren aktörlerin afetten etkilenmişlik durumu çalışma sahasında kalmanın önüne geçmeden mesleki uzmanlığın etkili şekilde kullanıldığı bir çalışma alanı yaratılabilsin.

YENİ AFETLERE HAZIRLIK İÇİN DENEYİMLERİMİZDEN YOLA ÇIKAN BİR SAVUNUCULUK

Herhangi bir afet müdahalesinin çok partnerli kurumsal yapıların işbirliği içinde çalışmasının önünü açmak ve yukarıda bahsedilen tüm konular hakkında savunuculuk yapmak üzere farklı savunuculuk biçimleri geliştirilmesi ve kapasite geliştirme çalışması yapılması hem deneyimlenerek çıkarılan derslerin somut çıktılara dönüşmesi hem de yeni afetlere müdahale süreçlerinde organize, çok sektörlü, koordinasyon içinde ve kaynakların doğru, adil ve zamana yayılmış şekilde müdahale mekanizmaları oluşturulabilmesi için önemli görülmektedir. Bu aşamada hem afet müdahalesi sürecinde hem de devam eden süreçlerde eşit ilişki düzlemindeki örgütlenme biçimleri ve yerel kaynakların güçlenmesini sağlayıcı koordinasyon yapılarını kurmak ve devamlılığını sağlamak önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır.

Bütün bu anlatılanlar Adıyaman sahasında yürütülen afet sonrası insani yardım müdahalesi sürecinde Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Grubu'nun da ördüğü dayanışma ve yerleşme pratiği üstüne bizzat denenerek öğrenilmiştir, olası yeni müdahale süreçlerinde hafıza oluşturması adına kaleme alınmıştır.

Sivil müdahalenin her aşamasında “Zarar Vermeme (Do Not Harm)” ilkesinin benimsenmesi ve müdahale biçimleri oluşturulurken olası çatışma, güçlenme ve risk alanlarının analiz edilip, riskleri ortadan kaldırmak ve faydayı en üst düzeye çıkarmak için kapsamlı planlama yapılması gerekmektedir.

Afet müdahale sistemine yerel oyuncuları dahil eden modeller hakkında bilgi notu:

Etkilenmiş nüfusun ihtiyacını onlarla birlikte belirleyip, nüfusun hareketliliğini sağlayarak yürütülen pek çok model bulunmaktadır. Bu modellerin detaylarını paylaşmadan önce etkilenmiş nüfusu merkeze alarak müdahale planı geliştirmek için göz önüne almak ve takip etmek gereken bazı standartlardan ve yöntemlerden bahsetmek önemli görülmektedir. İnsani yardım çalışmaları yürütürken Temel İnsani Yardım Standartları (Core Humanitarian Standards - CHS), İnsani Sorumluluk Ortaklığı Uluslararası Standartları (Humanitarian Accountability Partnership Standards - HAP) ve Sphere Standartları'nı (Sphere Standards) sağlamak insani yardımın katılımcı, eşit, adil, erişilebilir, verimli ve hesap verebilir olmasını sağlamak adına oldukça önemlidir. Sivil müdahalenin her aşamasında “Zarar Vermeme (Do Not Harm)” ilkesinin benimsenmesi ve müdahale biçimleri oluşturulurken olası çatışma, güçlenme ve risk alanlarının analiz edilip, riskleri ortadan kaldırmak ve faydanın en üst düzeye çıkarılmak için kapsamlı planlama yapılması gerekmektedir. Yürütülecek çalışmaların İnsani Yardım, Kalkınma ve Barış (Humanitarian, Development and Peace Nexus - HDP Nexus) çalışmaları arasında bağlantı kurulması sürdürülebilir ve kapsayıcı destek sunulabilmesi için önemli bir bakış açısı sağlamaktadır. Etkilenen toplulukları araştırma, planlama ve karar alma süreçlerinde aktif katılımcılara dönüştürmek ve topluluk

üyeleri arasındaki işbirliğini vurgulamak için önemli bir metod olan ve topluluk tarafından belirlenen önceliklere dayalı kaynak tahsisini mümkün kılan Topluluk Temelli Katılımcı Eylem Araştırması (Community-Based Participatory Action Research - CBPAR) ve Katılımcı Kırılganlık ve Kapasite Değerlendirmesi (Participatory Vulnerability and Capacity Assessment - PVCA) yöntemi oldukça efektif araçlardır.

Bahsi geçen yöntemlerin ve yaklaşımların kullanımı ile geliştirilmiş bazı proje modelleri bulunmakta ve halihazırda krizlere müdahale sürecinde kullanılmaktadır. Bu modellerden bazı örnekler şöyle paylaşılabilir:

Topluluk Tabanlı Afet Risk Azaltma - TTARA (Community Managed Disaster Risk Reduction - CMDRR):

Bu model, toplulukların felaketlere karşı savunmasızlıklarını azaltmak için proaktif önlemler almalarına odaklanır. Eğitim, kapasite oluşturma ve kaynak tahsisi aracılığıyla, topluluklar riskleri belirleyerek hazırlık planları oluşturur ve kendi özel bağlamlarına uygun olarak azaltma önlemleri uygularlar. TTARA, felaket yönetiminde yerel bilgi ve liderliği vurgular ve yanıtların etkilene toplulukların ihtiyaçları ve öncelikleri doğrultusunda temellendirilmesini sağlar.

Topluluk Temelli Afet Risk Yönetimi - TTARY (Community Based Disaster Risk Reduction - CBDRR):

TTARA'ya benzer şekilde, TTARY, hazırlık, yanıt, iyileşme ve azaltma dahil üzere afet yönetimi döngüsünün tüm aşamalarında toplulukların aktif katılımını vurgular. Bu model, afetle ilgili faaliyetleri ve karar alma süreçlerini koordine etmekten sorumlu topluluk tabanlı organizasyonların, görev güçlerinin veya komitelerin kurulmasını teşvik eder. TTARY, topluluklar içinde sosyal ağları güçlendirme, güven inşa etme ve kendi kendine yetmeyi teşvik ederek dayanıklılığı destekler.

Hayatta Kalan ve Topluluk Tabanlı Kriz Yanıtı (Survivor and Community-Led Crisis Response - SCLR):

Bu yaklaşım felaket yanıt sürecinin tüm aşamalarında hayatta kalanların ve etkilene toplulukların liderliğini ve katılımını önceliklendirir. Bu yöntem, hayatta kalanların ve toplulukların dayanıklılığını, güçlerini ve yerel bilgilerini

tanır ve onları felaketlerin veya çatışmaların ardından kendi iyileşmelerinin sahipleri olmaları ve hayatlarını yeniden inşa etmeleri konusunda güçlendirir. Hayatta kalanların seslerini dinlemenin, onların onurunu saygı göstermenin ve karar alma süreçlerinde topluluklarını desteklemenin önemini vurgular. Hayatta kalanların ve toplulukların deneyimlerine ve ihtiyaçlarına odaklanarak daha etkili, hesap verebilir ve sürdürülebilir insani yanıtlar yaratmayı amaçlar.

Dayanıklılık için Katılımcı Eylem Araştırması - DKEA (Participatory Action Research For Resilience - PARR):

DKEA, katılımcı eylem araştırması unsurlarını dayanıklılığı artırma yaklaşımlarıyla birleştirerek toplulukların karşılaştığı karmaşık zorlukları ele alır. İşbirliği içindeki sorgulama ve deneyimleme ile, topluluk üyeleri ve araştırmacılar, uyum kapasitesini artırma ve savunmasızlığı azaltma amacıyla bilgi ve müdahaleleri birlikte oluştururlar. DKEA, yerel bilginin, bağlama özgü çözümlerin ve toplulukların riskin altında yatan nedenlerini ele alarak zaman içinde dayanıklılık oluşturma süreçlerinin önemini vurgular.

Barış İçin Yerel Kapasite - BİYK (Local Capacity For Peace - LCP):

Bu model, toplulukların yerel barış inşası girişimleri aracılığıyla çatışmaları önleme ve çözme kapasitelerini güçlendirmeye odaklanır. BİYK projeleri, çatışma çözümü, uzlaşma ve barış inşası için topluluk tabanlı mekanizmaların kurulmasını destekler, geleneksel anlaşmazlık çözme uygulamalarına, sosyal uyum faaliyetlerine ve savunuculuk çabalarına dayanır. Güven inşa etme, diyalogu teşvik etme ve çatışmanın kök nedenlerini ele alarak, BİYK, temel düzeyde sürdürülebilir barış ve dayanıklılığa katkıda bulunur.

Topluluk Odaklı İnsani Yardım Eylemi - TOİYE (Community-Led Humanitarian Action):

TOİYE, güç ve karar alma yetkisini dış etkenlerden etkilene topluluklara devrederek, onların insani yanıtları yönetmelerini sağlar. Bu model, topluluk üyelerinin ihtiyaç değerlendirmelerine, kaynak mobilizasyonuna, proje tasarımına, uygulanmasına ve izlenmesine aktif katılımını vurgular. TOİYE, yerel sahipliği, hesap verebilirliği ve sürdürülebilirliği önceliklendirerek, topluluk dayanıklılığını ve krizlerle başa çıkma yeteneğini destekler.

BİZİM BÜYÜK
ÇARESİZLİĞİMİZ

BÜYÜK

DAYANIŞMAMIZA

DÖNÜŞÜRKEN

Psk. İlayda Ulaş

ÖRGÜTLÜLÜK - GÖNÜLLÜLÜK

Hümanistik psikoloji kuramı bağlamında, Maslov insanların ihtiyaçlarını belirli kategorilere ayırıp, bir ihtiyaçlar hiyerarşisinden bahseder. Maslov'a göre bu basamakları sırayla tamamladıktan sonra kendimizi gerçekleştirmemiz mümkün olur. Bu piramidin en alt basamağı yiyecek, su ve barınma gibi en temel fizyolojik ihtiyaçlar iken sonrasında güvenlik, ait olma, sevgi, değer ihtiyacı ve son olarak kendini gerçekleştirme gelmektedir.

Öte yandan, logoterapinin kurucusu Viktor Frankl ise bambaşka bir kendini gerçekleştirme halinden bahsetmektedir. Frankl'a göre insanın hayatının anlamını gerçekleştirmesi için fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamasına dahi gerek yoktur. Anlam ulaşılması gereken bir hedef değil, üretilmesi ve yaşanması gereken bir süreçtir. Hatta Frankl acının kaçınılmaz olduğu durumlarda acının kendisinin anlam olabileceğinden dahi bahseder. Toplama kamplarındaki deneyiminden örnekler vererek de insan-vicdan ve anlam üzerine önemli noktalara değinir. Açlıktan ölmek üzere iken paylaşılan bir parça ekmek sayesinde nasıl da yaşama dair umut ve motivasyonunun geri geldiğinden bahseder.

İnsanlık tarihi ise acının tarihidir. Savaşların, salgın hastalıkların ve felaketlerin ardı arkası kesilmeyen bir arka planda, acı ve anlam arasındaki ilişkiyi nasıl konumlandırıdığınız önem taşır hale gelmektedir. Bu konumlandırmanın nasıl olduğu bireyin olaylar karşısındaki tutumunu ve davranışını belirler hale gelir. Hayatın olağan akışı içerisinde beklentilerimiz bütün hayatımızın sorunsuz bir şekilde akacağı yönündedir. Kaldı ki bu beklenti ve hayatın gerçekleri bazen uyuşmamaktadır. Sıradan bir şubat sabahına uyandığınızı sandığınız bir sabah, arka arkaya gerçekleşen 7,7 ve 7,6 büyüklüğündeki iki deprem haberiyle nasıl, ne zaman ve ne şekilde yola çıkacağınızı da işte bu anlam, vicdan ve insan olma hali etkiler.

Kuçuradi'nin de dediği gibi "Kişi karşılaştığı her şeyi şu veya bu şekilde değerlendirmek, adım başında karar almak, karar vermek, tavır takınmak,

karar vermemekte direnmesi bile, bunu tutarlı olarak yaşamasını gerektirir. Bu ise eylemsizlik değil, olsa olsa belli bir durumda çoğunluğun yaptığı yapmamak, başka türlü davranmaktır." Yüzbinlerce kişinin etkilendiği bir felaketten sonra kimsenin hayatının eskisi gibi olmayacağı aşıkardı. Öngörülemeden ise bireysel olarak verildiği sanılan bu kararların şehirlerin ve ülkenin geleceğini etkileyeceğiydi.

"Kişi karşılaştığı her şeyi şu veya bu şekilde değerlendirmek, adım başında karar almak, karar vermek, tavır takınmak, davranmak zorundadır. Kişinin düşünme alanında karar vermemekte direnmesi bile, bunu tutarlı olarak yaşamasını gerektirir. Bu ise eylemsizlik değil, olsa olsa belli bir durumda çoğunluğun yaptığı yapmamak, başka türlü davranmaktır."

Depremisıradan bir doğa olayından felakete dönüştüğünün daha anlaşılacağı saatlerde yola çıkan bir grup gönüllünün nasıl ve neden bütün şehrin kaderini etkilediğini konuşmak bundan sonra olması muhtemel diğer felaketler için de yol gösterici olacaktır.

İnsanları tedirgin eden, olan biten değil, olan bitenle ilgili inandıklarıdır. Yüzbinlerce insanı etkileyen felaket karşısında dayanışma ruhuna inanmanın bireyleri harekete geçirdiği tam da olan bitenle alakalı harekete geçmenin iyileştirici gücüne inanmaktan geçmektedir.

Bir takım sivil toplum gönüllüsüne ek olarak insani yardım veya arama kurtarmaya dair bilgisi olmayan, bugüne kadar belki de hiç bir dayanışma ağı içine girmemiş insanların bir araya gelerek kurduğu dayanışmanın birinci yılda bu noktaya gelmesinin belki de en önemli sebebi, insan olarak orada var olmayı öncelemiş olmalarından geçmektedir. İnsani yardım alanında profesyonel olarak senelerdir çalışanların ise insani yönlerini bir kenarda bırakarak sahaya indiklerini gördük. Bu durumun, belki yorulduklarından belki ikincil travmaya çok uzun süre maruz kalmalarından dolayı olduğunu düşünebiliriz ama bu durumun kurulan dayanışma ortamında eylemsizlikle var olmalarına sebep olduğuna da şahit olduk.

Bir yılın sonunda geriye dönüp baktığımızda hala Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma grubunun varlığını devam ettirmesi bu vicdan, anlam ve insani olarak var olmaya karşılık eylemsizliğin olduğu noktalardaki sebepleri de sorgulamaya açmaktadır. Travmaya maruz kalmak herkesi aynı şekilde etkilemez, literatürün söylediği travmatik olaylar karşısında özgeci bir şekilde harekete geçebilenlerin travma sonrası stres bozukluğundan, harekete geçemeyenlere göre daha az etkilendiği yönündedir. Bir arada olmak, dayanışmayı yaşamak ve yaşatmanın hem bireysel hem de toplumsal bir iyileşme yoluna girmeyi daha felaketin sıfıncı saatinde mümkün kıldığını söylemek yanlış bir çıkarım olmayacaktır.

Bizi dünyaya bağlayan zemin altımızdan çekildikten sonra ihtiyacımızda olan en önemli şey tekrar güven duygusunu inşaa edebilmektir. Deprem yarattığı yıkımın insanları etkilemesinin bir diğer önemli noktası da yıkım olmasa dahi depremin yarattığı, güvenli zeminin altınızdan kaybolabileceğinin algısıdır. İyileşmeye giden yol bu kırılan güvenin tekrar inşaa edilmesiyle mümkündür. Maslov her ne kadar bunun hiyerarşik bir şekilde inşaa edileceğini iddia etse de Frankl'a bu noktada kulak vermek önemlidir. Dünyanın dört bir yanından gelen desteğin neden farklı etkiler yarattığı tam da Frankl'ın bahsettiği anlamın üretilen bir gerçeklik olmasından kaynaklanmaktadır. Süreç içerisinde o veya bu şekilde fiziksel ihtiyaçların karşılandığına şahit olduk. Kimisi içerisinde birkaç kilo temel gıda, hijyen ürünlerinin olduğu kolileri insanlara ulaştırırken kimisi ise iyileşmenin koli ulaştırmaktan fazlası olduğunun farkında olarak binlerce kilometre öteden geldi. Adıyaman'a ayak basan yüzlerce insanın yolunun düştüğü bir depo ise bambaşka bir dayanışma öyküsünün ortaya çıkmasına vesile oldu. Bir yılın sonunda geriye dönüp bakıldığında o depoya yolu düşenlerin çok büyük bir çoğunluğu hala farklı şekillerde depremden etkilenen insanlara hizmet ulaştırmaya devam etmekte. Bütün bu insanların hala aynı özveriyle sahada olmaya iten, o zor şartlara rağmen orada kalmalarını sağlayan basit bir "yardım etme arzusundan" fazlası olduğu aşikar.

Önemli olan insanın çabaya değercek bir şeye, özgürce karar verebileceği bir göreve kendini verme ve adama tutkusudur. Depoda kurulan eşit ilişkilenmenin insanları basit bir emir-komuta zincirinin parçası haline getirmemesi oraya gelenlerin kalmaya devam etmesi sağlayan en önemli sebep olabilir. Bu eşit ilişkilenme halinin insanların öz benlikleri ve biricik var oluşlarıyla orada kalabilmelerini sağladığını iddia etmek yanlış olmayacaktır. Bir diğer önemli etmen ise bütün o kaosun arasında kurulan organizasyon ve koordinasyonun varlığıdır. Bu koordinasyon sadece hizmetin tekrarlı olarak aynı kişilere ulaşmasından fazlası olarak karşımıza çıkıyor. Aylar süren ve çoğunluğunun gönüllü olduğu ekipte iş paylaşımının eşit şekilde ve sürekli değişen görevlerle ilerlemesi aynı zamanda orada bulunan insanların yorulmasının da önüne geçti. Yeri geldiğinde tırları depoya boşaltmak, yeri geldiğinde depremzedelere battaniyeleri bizzat teslim etmek, bazen çadır kurmak, bazen depoda ısınmak için yakacak odunu temin etmenin bütün orada bulunanlar arasında dönüşümlü bir şekilde ilerlemesi sayesinde insanların çalışmaya devam edebildiğine şahit olduk. Bu organizasyon şemasının "bir işin ucundan tutmak" için toplanan insanlara "her işin ucundan tutma" imkanı sağlayarak,

her anlamda dayanışmayı içselleştirmenin önünü açtığını söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü bu durum hem insanların aynı işi yapması sonucu olduğu duruma yabancılaşmasının önüne geçerek yorulmayı engellemiş hem de bütün yapılması gerekenlerin ve verilen emeğin aynı değerde olduğunu da herkese göstererek devamlılığı ve dayanışmayı sağlamıştır. Bir süre sonra herkesin benzer tecrübeleri yaşadığı bu organizasyon hali sayesinde orada bulunan herkes ötekinin ihtiyacına duyarlı bir halde dayanışmayı kurabilmiştir.

Öte yandan, ötekinin ihtiyacına duyarlı olma halinin olabilmesi tabii ki sadece bu yolla inşa edilmemektedir. Örneğin, kadınlar, toplumsal cinsiyet rolleri kaynaklı yani sadece kadın oldukları için yüzyıllardır çeşitli şiddet hallerine maruz bırakılmaktadır. Sadece var olmanın getirdiği bu şiddet hali yıllar içerisinde bir kadın dayanışmasının kurulmasını sağlamıştır. Böyle bir arka plandan ortaya çıkan feminist afet müdahalesi, insani olarak orada olmanın ne gibi farklar yaratabileceğini de gözler önüne serdi. Cevabını samimi bir şekilde merak ederek sorulan "nasılsın" sorusunun ve hatta çoğu zaman sessizce acıya eşlikçi olmanın önemini bizlere gösterdi. Ne söyleyeceğimizi bilemediğimiz zaman en doğru olanın hiç konuşmamak olduğunu, yasin parmak izi gibi kişiye özgü olduğunu bilerek aylarını en ücra köylerde, yeri geldiğinde insanlarla beraber

sadece var olarak geçirmenin iyileşmeye dair en önemli adım olduğunu gösterdi. Kadınların en temel hijyen malzemelerinden biri olan ped ihtiyacını fısıldayarak söylemek durumunda olduğu toplumsal bir yapıda bazı ön kabuller ile bölgeye yollanan tamponun aslında yarardan çok zarar getirebildiği farkındalığı da aslında bu yakın temas ve güveni yeniden inşaa eden kadın odaklı afete müdahale ile fark etmek mümkün oldu. İhtiyaç ve götürelen hizmetin sadece kadınlara götürelen hijyen malzemeleri özelinde değil birçok alanda da farklılaşabileceğinin farkındalığı yine bu dayanışma ağının paylaşımcı yapısı sayesinde olabildi.

Kaldı ki, ayağınızın altında sürekli duracağına güvendiğiniz toprağın altını üstüne getiren olaydan sonra oluşan güvensizliğe rağmen 1150 kilometreden fazla yol yaparak Adıyaman'a gelen iki kadının binlerce insanın hayatına nasıl dokunduğundan bahsetmek, yukarıdaki soyut dayanışma ruhunun nasıl ele avuca sığmayan bir gerçekliğe dönüşebildiğini anlama açısından faydalı olacaktır. İnsan olarak orada olmanın nasıl bir şey olduğunu anlamanın, insani yardımda asgari standartları içeren bir ders kitabını hatim etmekten daha etkili olduğunu da bu dayanışma ruhu bize kanıtlamaktadır.

Dayanışmanın neden ve nasıl yaşattığı sorusu da aslında tam da bu noktada yanıt buluyor. Afet sonrası iyileşme sadece temel insani yardım malzemelerine

ulaşım ile biten bir durumdan daha da fazlasıdır. Psikolojik olarak iyi olma hali daha sıfırıncı saatte yanınıza gelen insanların size karşı olan tutum ve davranışlarıyla şekillenen bir gerçeklik. Sadece çadır vermiş olmak için vermeyen, "insanlara yuva kurabildik" diyebilenlerin yarattığı bu dayanışma atmosferinin şehrin en ücra köşesine dahi taşınabileceğini gördük. Belki de tam da bu "yuva kurabilme" motivasyonunun tüm şehire yayılması sayesinde daha önce hiçbir sivil toplum kuruluşunun olmadığı Adıyaman'da bugün gençlik örgütleri, dernekleri ve dayanışma ağları aktif olarak varlığını sürdürmeye devam edebiliyor.

Bütün bunların yanı sıra, bugüne kadar tırnaklarıyla kazıyarak inşaa ettikleri hayatları 65 saniye içerisinde tamamen değişen yüzbinlerce insan var. Emek emek kurdukları hayatlarının belki de hiç bir anında hayatta kalabilmek için bir başkasından gelecek bir parça ekmeğe, suya ihtiyaçları olabileceğini tahayyül dahi etmediler. Hem maddi hem de manevi anlamda emek emek kurulan hayatlardan geriye kalanlara baktıktan sonra, ayrıca belki de toplumsal bazı kodların getirdiği arka planlar sebebiyle, "yardıma muhtaç olduklarını" düşündüler. Gururlu insanlardan oluşan bu toplumda da yardım talep etmek ayrıca bir psikolojik zorlanma halini de beraberinde getirdi.

Halbuki, bütün bu süreç, yardım eden ve edilen iki öznedenden fazlasıydı. Kurulan depodan insanlara ulaşan her bir ürün; battaniye, çadır, gıda kolisi, hijyen malzemeleri ve daha birçok şey, bir sayıya ulaşmak için panik halinde insanlara ulaştırılmadı. Aslında, hayat hikayelerimizde yaşanan kırılmayı el ele, omuz omuza ve dayanışmayla aşabilmek için insanlara ulaştırıldı. 6 Şubat'tan sonra hiçbirimiz hayatımıza kaldığımız yerden devam edemeyeceğiz. Çünkü artık, insan olarak var olmanın, dayanışma ruhunun, vicdani yanımızı susturmamanın neleri sağladığını görebildik. Bütün acılarımıza, yasımıza, travmamıza ve çaresizliğimize rağmen tam da bu dayanışmanın ruhumuza dokunduğu yerden, artık hayatımızı daha da güçlü bir şekilde yeniden kuracağız. Belki de çağımızın hastalığı olan bu anlamsızlık halinin dahi çaresi, otantik varoluşumuzla kabul edildiğimiz bir dayanışmayla mümkün olacaktır.

YAZAR ÖZGEÇMİŞLERİ

Asuman ŞAHİN

Sosyoloji lisans eğitimini takiben Kültürel Antropoloji ve Genel Sosyoloji ve Metodoloji alanlarında yüksek lisans programlarına devam etmiştir, "Afet Sonrası Müdahale Sürecinde Koordinasyon Mekanizmalarının İncelenmesi" üzerine tez çalışmasına Sosyoloji programında devam etmektedir. Araştırmacı olarak çalıştığı dönemde akademik araştırma projelerinin yanında sivil toplum kuruluşları için ihtiyaç analizi çalışmaları ve etki analizi çalışmaları yürütmüştür. Sivil toplum ve insani yardım alanında yerel, ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşlarında çevre sorunları, mülteci koruma programları, kalkınma çalışmaları, afet ve kriz müdahalesi, insani yardım, sivil alanda yerelleşme gibi alanlarda çalışmıştır.

Berivan BÜYÜKŞAHİN

Lisansını tamamladığı Okul Öncesi Öğretmenliği bölümünde yüksek lisans eğitimine devam etmektedir. Erken çocukluk alanında ve özel eğitim öğretmenliğini çalışmalarına devam etmiştir. 6 Şubat depremlerinden sonra çalışmalarını hala deprem sahasında kadınlar ve çocuklarla sürdürmektedir.

Birhat AVCI

Merhaba ben Birhat Avcı. 1998 yılında Bursa'da doğdum. Aslen Nusaybinliyim. İlk, orta ve lise eğitimimi Bursa'da tamamladıktan sonra 2017 yılında İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet bölümüne yerleştim. 2021 yılında mezun oldum. Hem mesleki hem de politik olarak göç, yoksulluk, çocuk alanlarında çalışmalar yürüttüm. 6 Şubat depremlerinden sonra çalışmalarımı afet merkezli yürütmeye başladım. 2023 Eylül ayından itibaren Adıyaman merkezde depremden etkilenen birey ve topluluklara yönelik pss, mhps gibi mesleki çalışmalar yürüttüm. Gene 2023 yılında Mimar Sinan Üniversitesi Sosyoloji Yüksek Lisans bölümüne yerleştim. Burada kent, mekan ve insan hakları konularına yoğunlaşmaya başladım. Şu anda hali hazırda Adıyaman'da çalışmalarımı bu kapsamda sürdürmekteyim.

Gülfer KIRBAŞ

1987 yılında Eskişehir’de doğdu. Hacettepe Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi’nden lisans, Kocaeli Üniversitesi Kadın Çalışmaları Bölümü’nden yüksek lisans derecesi aldı. Yüksek lisansını “Covid-19 Pandemisi Sürecinde Karşılıksız Kadın Emeği: Türkiye Deneyimi” teziyle tamamladı. Kadın güçlenmesi, yerel kalkınma ve afet müdahalesi alanlarında kadın, genç ve çocuklarla gönüllü ve profesyonel olarak 15 yıldır çalışıyor. Lotus Kadın Dayanışma ve Yaşam Derneği ve Çember Sivil İnisiyatif Derneği kurucu üyesidir.

Gültekin ÇELİK

Türkiye Kalkınma Vakfı - Sosyal Sirk Projesi Koordinatörü

Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde; toplumsal kalkınma kapsamında katılımı ve yerel kapasiteyi güçlendirmeye yönelik yapılan özellikle; gençlik, çocuk ve sosyal uyum alanlarında gençlere ve çocuklara yönelik; kültürel, sanatsal ve sosyal faaliyetlerin yürütüldüğü projeler ile mültecilere yönelik sosyal uyum projelerinde gönüllü ve profesyonel olarak 15 yıldan fazla deneyime sahip bir Sivil Toplum Çalışanıyım.

Profesyonel ve gönüllü olarak çalıştığım projelerde; ilgili kurum/kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, proje ekiplerini koordine etmek/yönetmek, alan çalışmalarına katılmak, proje etkinliklerini takip etmek/gerçekleştirmek, proje bütçelerini hazırlamak, yönetmek, gerekli mali işlemleri (satın alma, ihale işlemleri) yapmak ve takip edip raporlamak konularında çalıştım. GAP Gençlik festivallerinde koordinatörlük ve Gençlik Örgütleri Forumu (Go-For) kurucu genel başkanlığı BMMYK Kamp Alanı dışında yaşayan mültecilerin yaşam profilini çıkarılması projesinde Saha Koordinatörü ve EuroDesk Güneydoğu Anadolu bölgesi ilk temas kişisi görevlerinde bulundum.

Halen Türkiye Kalkınma Vakfı’nın “Çocukların ve Ergenlerin Erken Çocukluk Eğitimi, Koruma, Sosyal Sirk, Güçlendirme ile Beceri Programları Yoluyla Desteklemek İçin Çok Sektörlü Deprem Müdahale Programı” kapsamında Sosyal Sirk Projesi Koordinatörü olarak Hatay sahasında çalışmaktayım.

Hamit Levent EVCİ

15 yıldır sivil toplum alanında çalışıyor. Çocuk hakları, gençlik hakları, adalete erişim, yerel sivil toplum örgütlerinin kapasitelerinin güçlendirilmesi ve savunuculuk odağında çalışmalar yaptı.

- Depremi ikinci gününde memleketi Adıyaman'a geldi. Burada insani yardım çalışmalarında görev aldı. Depoda tanıştığı gençlerle Adıyaman'da Dayanışma İnsanları Derneği'ni kurdu. Bir diğer yandan da Adıyaman'da depremin üçüncü haftasında sivil toplum örgütleri arasındaki iletişim ve koordinasyonu güçlendirmek için STÖ'lerin bir araya gelmesinde kolaylaştırıcılık rolünü üstlendi. Adıyaman Sivil Toplum Dayanışma Grubunun bir araya geldikten sonra da grubun kolaylaştırıcılarından biri olmaya devam etti.
- Hal-i hazırda birçok farklı sivil toplum örgütünün çalışmalarına gönüllü ve profesyonel olarak destek vermeye devam ediyor.

İbrahim Halil AYDIN

1986 Adıyaman Kuyulu Köyü Doğumludur. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Hizmet bölümünden lisans eğitimini, Cumhuriyet Üniversitesi'nde kanser hastalarına yönelik lisansüstü eğitimi bitirdi. Biruni Üniversitesi'nden Aile ve Çift Terapisi sertifikasyon eğitimini aldı. 2010 yılında Şanlıurfa Eğitim Araştırma Hastanesinde işe başladı. 4 dönem Adıyaman Üniversitesi Sosyal Hizmet bölümünde Öğretim Görevlisi olarak çalıştı. Mesleki çalışmalar ile birlikte kadına yönelik şiddet, madde bağımlılığı, intihar, çocuk istismarı, aile ve çift terapisi alanlarında da çalışmalarına devam ediyor. Sosyal hizmet uzmanları derneği Şanlıurfa ve Adıyaman Şubelerinin Başkanlığı'na yaptı. 4 yıldır Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası Adıyaman Şubesinin Eş Başkanlığı'na yapmaktadır. Şuan Adıyaman Eğitim Araştırma Hastanesi'ndeki görevine devam etmektedir. Evli ve 2 çocuk babasıdır.

Uzm. Adli Psk. İlayda ULAŞ

1991 yılında İstanbul'da doğdu. Liseye kadar İstanbul'da devam ettiği eğitim hayatını felsefe eğitimiyle sürdürdü. Üniversite sonrasında 3 yıl boyunca devam ettiği işletmeciliği psikoloji okumak için bıraktı. Travma odaklı bakış açısını öğrenebilmek için adli bilimlerde yüksek lisans yaptı. Bütün bu süreçte çeşitli sivil toplum kuruluşlarında gönüllü faaliyetlerine devam etti. 2. Karabağ savaşı sonrasında askerlere psikolojik destek sağlamak amacıyla Azerbaycan'ın çeşitli illerinde yaklaşık bir sene boyunca görev aldı. 6 Şubat depremlerinden sonra Adıyaman'daki yerel bir dernekte proje sorumlusu olarak çalıştı. Şu an sivil toplumun güçlenmesi, koordinasyon yapılarına katılması ve yerleşme taahhütlerinin gerçekleştirilmesi için kurulan bir forumun Kahramanmaraş temsilcisi olarak kariyerine devam etmektedir.

Merve Ayşe KÖSEOĞLU

1987'de İstanbul'da doğdu. Lisansını Hacettepe Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde, yüksek lisansını Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde popüler kültür ve toplumsal cinsiyet alanında tamamladı. Doktora çalışmalarını Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde sürdürüyor. Sivil alanda on yılı aşkın süredir doğa, mülteci, kadın hakları, sivil katılım, yerel kalkınma konularında faaliyet gösteren çeşitli derneklere gönüllü ve profesyonel olarak çalışmaya devam ediyor. Çanakkale Yerel Kalkınma Derneği ve Çember Sivil İnisiyatif Derneği kurucu üyesidir.

Murat İŞERİ

Adıyaman doğumlu, İngilizce öğretmeni, Kadim Derneği kurucu üyesi.

• Deneysel bir profil.

Nurhak GEÇER

1983 Elazığ doğumluyum. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Antakya MYO Yönetim ve organizasyon bölümü Lojistik mezunuyum.

10 yılı aşkın süredir Lojistik alanında çalışıyorum.

TC Gençlik ve Spor Bakanlığı, Spor Genel Müdürlüğü'ne bağlı organizasyonlarda; 2013 Mersin Akdeniz Oyunları'nda Lojistik ve Stok Kontrol Sorumlusu, 2017 Erzurum Avrupa Gençlik Kış Olimpiyatları Festivali'nde (EYOF) Lojistik Direktör Yardımcısı, 2017 Samsun Deaflympics 23. Yaz Oyunları'nda ise Lojistik Direktörü olarak görev aldım.

Sivil toplum kuruluşları deneyimim ise 2014 yılında RET International'da Türkiye Lojistik ve Satınalma Sorumlusu olarak başladı. 2019 yılında Avaz Derneği Yönetim Kurulu Başkan Yardımcılığı'nın yanı sıra Lojistik Direktörlüğü görevini üstlendim.

2023 yılından beri ise Hayata Destek Derneği'nin Adıyaman acil durum sahasında Lojistik Takım Lideri olarak çalışıyorum.

Özge ÇELEBİ

Özge Çelebi 2011 yılında İstanbul Üniversitesi Psikoloji bölümünden mezun olduktan hemen sonra Van Depreminde Sınır Tanımayan Doktorlarla çalıştı. Acil durum müdahalesinin ardından yine Van'da Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nda uluslararası koruma altında olan işkence görmüş mültecilerin tedavisi, hak ve hizmetlere erişimleri projesinde danışman olarak görev almıştır. Ruhsal travma yüksek lisans programına kabul edildikten sonra 2015-2018 yıllarında SGDD-ASAM ile Gaziantep'te Suriye savaşından kaçan mültecilere psikolojik destek sunmuştur. 2019-2023 yılları arasında Concern Worlewide ile psikososyal destek ekiplerine teknik destek sağlamıştır. 2023 6 Şubat depremleri nedeniyle Concern adına Adıyaman bölge sorumlusu olarak acil durumunda çeşitli sektörlerde çalışan takımları yönetmiştir. Şu an İstanbul'da Dünya Doktorları Derneği'nde Ruh Sağlığı ve Psikososyal Destek Müdürü olarak çalışmaktadır.

